

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਜੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਫਰਵਰੀ 2022

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਜੀ ਜਗੁ ਭਾਈ ॥
ਬਾਜੀਗਰ ਸਉ ਮੁੱਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਠਿ ਆਈ ॥

**GURU GOBIND SINGH VIDYA MANDIR
SENIOR SECONDARY SCHOOL**
RATWARA, SAHIB

C.B.S.E.
Affiliated

Best School in the Region

**ADMISSION
OPEN**

LIMITED SEATS

NURSERY To IX

XI (SCIENCE, COMMERCE & HUMANITIES)

- Day starts with Japuji Sahib Path, Ardas and Naam Simran
- Classrooms under CCTV Camera
- Excellent Results
- Sikh Martial Arts - Gatka for Boys & Girls
- Divinity Classes / Gurbani / Kirtan
- Experienced & Well Qualified Teachers
- New Techniques for Quality Education
- Mobile Equipped Transport Facility
- Emphasis on Spoken English
- Well Equipped Laboratories
- Language Lab
- Well-Stocked Library
- Computer Education
- Smart Classrooms
- Internet Facility
- Excellent Sports Facilities
- Cricket Academy

**PO MULLANPUR GARIBDAS (NEW CHANDIGARH),
DISTT S.A.S. NAGAR**

E-mail : ggsvmschool@yahoo.in | Website : www.ggsvm.com

Mrs. Ritu Oberoi (Principal 9781115656), Er. Jaswant Singh (Director 9646101996)

Contact : 0160-2255003, 97813-34004, 97813-30153

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਸਤਾਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਫਰਵਰੀ, 2022
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ (20 ਸਾਲ)	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life (20 years)
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਛਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Media Broadcast (Ratwara Sahib)

Please visit us on internet at :-

For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -

www.ratwarasahib.org

www.ratwarasahib.com

www.ratwarasahib.in

Apps: RATWARASAHIB TV
(for both apple & andriod)
(Avaible 24 Hours)

Email : sratwarasahib.in@gmail.com

Live Programme & Cable Tv Network

98728-14385, 94172-14385

98147-12900

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਵੈਨਕੂਵਰ

001-604-433-0408

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੇਂਸ

001-604-862-9525

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ

001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

0044-121-200-2818

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)

0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :

0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

- ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
9417214391, 84378-12900, 9417214379
- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ
(ਜੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ.) 0160-2255003
- ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ: 96461-01996
- ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ
(ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ.) 95920-55581
- ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ: 92176-93845
- ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
- ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
- ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	7
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	
3.	ਰੱਬ ਵਸਦੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ 'ਚ	9
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਇਕ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਮੰਨਿਆ..... ॥	19
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	26
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥	30
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ	35
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
8.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ	40
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ' ਵਾਲੇ	
9.	ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ	43
	ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ	
10.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ	47
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
11.	ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ: ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ?	50
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
12.	ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ	52
13.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	54
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
14.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ	56
	ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਫਰੀਦਾ ਰੁਤਿ ਫਿਰੀ ਵਣੁ ਕੰਬਿਆ ਪਤ ਝੜੇ ਝੜਿ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਕੁਦਰਤ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭੇਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। 'ਖਿਨ ਮਹਿ ਅਵਰੁ ਖਿਨੈ ਮਹਿ ਅਵਰਾ ਅਚਰਜ ਚਲਤ ਤੁਮਾਰੇ ॥' (ਅੰਗ-੬੧੩) ਹਰ ਖਿਨ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ। ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਉਹ ਅਸੀਮ ਹੈ। ਸੀਮਾ ਦੀ ਬੰਧਿਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। 'ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣੈ ॥' (ਅੰਗ-੫੬੨) 'ਕੇਵਲੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਇ ॥' (ਅੰਗ-੯) ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਆਇਆ, ਦੱਸੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ, ਉਸ ਦੀ ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਉਸ ਦੀ ਸਾਜੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ -

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥

ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਇਕ ਝਲਕਾਰਾ ਉਸ ਦਾ ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਪੋਹ' ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਲੰਘਿਆ। ਕੌਮ ਦੀ ਨੀਂਹ, ਕੌਮੀ (ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ) ਉਸਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਸਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੰਦਰਵਾੜਾ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰਿਆ, ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤਿ ਦੀ ਸਰਦੀ, ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ, ਤਰੇਲ, ਕੱਕਰ, ਧੁੰਦ, ਕੋਰਾ ਆਦਿਕ ਨੇ ਸਮੁੰਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਠਾਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੱਗਣ ਭਾਵ ਫਰਵਰੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਕਰਵੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚੋਂ, ਹਵਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗਰਮਾਈ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਆਪਣੀ ਨਿੱਘ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਨਿੱਘ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ, ਦਰੱਖਤਾਂ, ਸਮੁੱਚੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨਿੱਘ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੌਸਮ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਅਸਰ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਤੇ ਵੀ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰੁੱਤ ਫਿਰੀ, ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਸੀ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਝੜ ਗਏ, ਵਿਰਾਨੀ ਛਾ ਗਈ, ਵਣ ਨੇ ਹਵਾ ਦੇ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿਲ-ਹਿਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੁਹੱਪਣ ਗਵਾਇਆ, ਕੇਵਲ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਵਣ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਰ ਟਾਹਣੀਆਂ ਵਿਰਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਵਲ ਵਣ ਹੀ ਵਿਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬਦਲਾਅ ਕੇਵਲ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਦਲਾਅ ਤਾਂ ਤਮਾਮ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ

ਹੈ। ਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਸੀ ਉਹ ਅੱਜ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਅੱਜ ਹੈ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥

ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥ ੯ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਢੂੰਢੀਆਂ ਰਹਣੁ ਕਿਥਾਉ ਨਾਹਿ ॥ ੧੦੨ ॥ ਅੰਗ

- ੧੩੮੩

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖਿਆ, ਕੁਝ ਵੀ ਥਿਰ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਮੰਗੀਏ? 'ਮੈਂ ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਕਿਛੁ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ' ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ -

ਮੈਂ ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਕਿਛੁ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ

ਹਰਿ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰੀ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੫੯੭

ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵੀ ਥਿਰ ਨਾ ਰਹੇ।

ਪੀਰ ਪੈਕਾਬਰ ਅਉਲੀਏ ਕੋ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਸੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੦

ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਇਕ ਬੂੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ -

ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਕਰਿ ਨਿੰਮਿਆ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਝਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੭੦੬

ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਕਰਿ ਨਿੰਮਿਆ

ਚਿਤ੍ਰ ਚਲਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਕ ਬੂੰਦ ਤੋਂ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਬਣਿਆ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਬਣ ਦਿੱਤਾ। ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਆਈ, ਫਿਰ ਜੁਆਨੀ 'ਤੇ ਫਿਰ ਬੁਢਾਪਾ। ਹੁਣ ਬੁਢਾਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਮੌਤ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ, ਪਰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਅਬੁੱਝ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਬਰ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਆਦਿਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਰੂਹ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਨਤੀਜਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ -

ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥

ਪਿਛੇ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮

ਇਹ ਹਨ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਪੜਾਅ। ਕੀ ਕੋਈ ਥਿਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ? ਕੀ ਕੋਈ ਥਿਰ ਘਰਿ ਹੈ? ਕੀ ਸਦਾ ਦਾ ਸਥਿਰ ਜੀਵਨ ਹੈ? ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ, ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਹੋਵੇ। ਜਿਥੇ ਜਨਮ ਤੇ ਮੌਤ ਹੋਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਣਸੁਲਝੀ ਤਾਣੀ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ ਹੱਲ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਤਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾ ਲਿਆ, ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਤਾਣੀ ਸੁਲਝ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਦਾ ਦਾ ਸਥਿਰ ਜੀਵਨ ਹੈ-

ਨਾਨਕ ਬਧਾ ਘਰੁ ਤਹਾ ਜਿਥੈ ਮਿਰਤੁ ਨ ਜਨਮੁ ਜਰਾ ॥

੪ ॥ ੬ ॥ ੨੬ ॥ ਅੰਗ- ੪੪

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਜ ਘਰ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਨਮ ਤੇ ਮੌਤ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ-

ਨਿਜ ਘਰਿ ਮਹਲੁ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਸਹਜੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇਗੇ ਫੇਰਾ ॥ (ਅੰਗ- ੧੩) ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ ਉਹ ਸੰਤ ਜਨ। 'ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ' ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਕਾਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ। ਅਕਾਲ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ ਉਹ -

ਭਗਵਤ ਭੀਰਿ ਸਕਤਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ

ਕਟੀ ਕਾਲ ਭੈ ਫਾਸੀ ॥

ਦਾਸੁ ਕਮੀਰ ਚੜ੍ਹਿਓ ਗੜ੍ਹ ਉਪਰਿ ਰਾਜੁ ਲੀਓ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥

੬ ॥ ੯ ॥ ੧੨ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੬੨

ਸਦਾ ਦਾ ਅਬਿਨਾਸੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ। ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵੀ ਅਨੌਖਾ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਹੈ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦਾ ਰਸਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੱਤ ਬੋਤਿਆਂ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਸਫਲਾ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਨੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਤੁਰ ਪਏ, ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ, ਕਾਣਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ-

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ੨੦ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਰੂਹ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਿਮਰਨ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ 'ਸਿਮਰਨ'

ਹੈ। ਨਾਮ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸੁਮੇਲ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗੀ ਪੈਂਡੇ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਇਹੀ ਸਮੁੱਚੀ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਤੱਤ ਹੈ। ਇਹ ਐਸਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹੈ। ਮੰਜ਼ਿਲ ਧਰਮ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਮੰਜ਼ਿਲ ਰੂਹ ਦੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਸਾਧਨ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਧਨ ਮੰਜ਼ਿਲੇ-ਮਕਸੂਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਪੌੜੀ ਦਰ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਪਰਲੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਫਿਰ ਪੌੜੀ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਿਫਟ ਮੰਜ਼ਿਲੇ ਮਕਸੂਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਥਿਰ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਲੰਘ ਗਏ, ਪੰਜੇ ਖੰਡ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਗਏ; ਮਲ, ਵਿਖਸ਼ੇਪ, ਅਵਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵੀ ਤੈਅ ਕਰ ਲਏ, ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਤਾਂਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬

ਰੁਤਿ ਫਿਰ ਗਈ, ਪੱਤਝੜ ਆ ਗਈ, ਵਣਾਂ 'ਚ ਵਿਰਾਨੀ ਛਾਈ, ਠੰਢਕ ਹੁਣ ਨਿੱਘਤਾ ਵਿਚ ਬਦਲੀ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਬਦਲਾਅ ਹੈ। ਇਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ, ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਰੂਪੀ ਸੁਆਮੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਨਿੱਘ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਫਿਰ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਵੀ ਆ ਗਈਆਂ। ਮੌਲ ਗਈ ਬਨਸਪਤੀ, ਹਰਿਆਵਲ ਦਿਸਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ, ਜਾਨਵਰ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਝੁੰਮਣ ਲੱਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਪੋਹ ਦੀ ਠੰਢਕ ਹੈ। ਫਲਗੁਣਿ ਦੀ ਨਿੱਘ ਵੀ ਹੈ। ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਹਰਿਆਲੀ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪੁੰਗਰ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਵਸ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਜਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਫਿਰ ਸਦਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਵਰਤ ਜਾਵੇਗਾ।

'ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥' ਉਸ ਅਨੰਦ ਦਾ ਕੀ ਰੂਪ ਹੈ? ਉਸ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ? ਇਹ ਕਦੋਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਤੋਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ -

ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਰਸ ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੪੮

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਇਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖਿਮ।

ਫਲਗੁਣਿ

ਸੰਗਰਾਂਦ-ਫਰਵਰੀ 12 (ਦਿਨ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥
ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ ॥
ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ ॥
ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ ॥
ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ ॥
ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੇ ਧਾਇ ॥
ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ ॥
ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਨੇ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥ ੧੩ ॥
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ ॥
ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿਆ ਦਰਗਹ ਸਚਿ ਖਰੇ ॥
ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਨਿਧਿ ਚਰਣ ਹਰਿ ਭਉਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਤਰੇ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਤਿਨ ਪਾਈਆ ਬਿਖਿਆ ਨਾਹਿ ਜਰੇ ॥
ਕੁੜ ਗਏ ਦੁਬਿਧਾ ਨਸੀ ਪੂਰਨ ਸਚਿ ਭਰੇ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਏਕੁ ਧਰੇ ॥
ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਰਸ ਦਾਨੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਹਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ
ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ॥

ਫਲਗੁਣਿ=ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦ=ਸੁੱਖ ਉਪਾਰਜਨਾ=ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਜਣ ਆਇ=ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੇ=ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਫੱਗਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸਫਲਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤੁ, ਸੰਤੋਖ, ਸ਼ਰਧਾ, ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਨਿਮਰਤਾ ਆਦਿ (ਫਲ+ਗੁਣਿ) ਗੁਣ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਹੀ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਫਲ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ=ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰੀ ਸੱਜਣ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਨੰਦ=ਖੁਸ਼ੀ ਉਪਾਰਜਨਾ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਨਸਪਤੀ ਭਾਵ ਲੱਕੜ ਵਿਚ ਅੱਗ ਹੈ, ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਘਿਓ ਹੈ, ਪੁੰਤੂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਿਚ ਕੌਣ ਸਹਾਇਕ ਹਨ?

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ॥

ਸੰਤ ਜਨ ਰਾਮ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ=ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ
ਵਿਚ ਸਹਾਈ=ਸਹਾਇਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਕਿਰਪਾ=ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਿ=ਕਰਕੇ ਕਈ ਜਗਿਆਸੂ
ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇ=ਮਿਲਾ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ
ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥

ਇਉਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਕਰਕੇ
ਅੰਤਸਕਰਣ ਰੂਪ ਸੇਜਾ ਸੁਹਾਵੀ=ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ
ਸਰਬ=ਸਰੇ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ
ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਇ=ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ
ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ॥

ਜਿਸ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ
ਰਾਇ=ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਵਾ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਰੁ=ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੂੰ ਪਾਇਆ=ਪਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਡ+ਭਾਗਣੀ
ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਰੂਪ ਇੱਛ=ਲੋਚਾ ਪੁਨੀ=ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ
ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ॥

ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਸਖੀਆਂ, ਬਿਰਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਮਾਣ,
ਵਿਪਰਜੇ, ਨਿੰਦਰਾ, ਸੰਕਲਪ, ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਆਦਿਕ
ਸਹੀਆ=ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ
ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਮੰਗਲੁ=ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਵਹੀ=ਗਾਉਣਾ
ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਜੱਸ ਰੂਪ
ਗੀਤ ਰਾਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਇ=ਅਲਾਪ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ
ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ=ਹਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੇਹਾ=ਜੈਸਾ
ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਈ=ਦਿਸਦਾ ਕਿਉਂਕਿ
ਉਸ ਦੇ ਲਵੈ=ਸਦਰਸ਼ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲਾਇ=ਲਾਇਆ
ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ
ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ
ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ॥

ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ
ਹਲਤੁ=ਲੋਕ ਪਲਤੁ=ਪਰਲੋਕ ਸਵਾਰਿਓਨੁ=ਸਵਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਚਲੁ=ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਅਚਲ ਪਦਵੀ
ਰੂਪ ਜਾਇ=ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਤੀਅਨੁ=ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਧਰੁੰ ਭਗਤ ਨੂੰ ਅਚਲ ਪਦਵੀ ਦੇਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ
ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੈ ਧਾਇ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ=-ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ
ਛੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਚਾ, ਰਖਿਅਨੁ=ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ
ਫੇਰ ਬਹੁੜਿ=ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮੈ=ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਧਾਇ=ਦੌੜਨਾ
ਨ=ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਭਾਵ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ
ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ
ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ
ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਅਨੇਕ=ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ
ਜਿਹਵਾ=ਜੀਭਾ ਏਕ=ਇਕ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਸ
ਦੇ ਗੁਣ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂ
ਬੇਅੰਤ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਚਰਣੀ ਪਾਇ=ਪਏ
ਹਨ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ=ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰ ਗਏ ਹਨ -

ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ
ਜਿਸ ਨੋ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥੧੩॥

ਫਲਗੁਣਿ=ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ
ਆਦਿਕ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਿਤ=ਸਦਾ ਹੀ
ਸਲਾਹੀਐ=ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ
ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੋ=ਨੂੰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵੀ
ਤਮਾਇ=ਖਾਹਿਸ਼ ਨ=ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ
ਹੈ ਅਥਵਾ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਲਾਹ ਕਰੀਏ,
ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ
ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਮਾਇ=ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ
ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ॥

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਤਾਕਾਰ ਬਿਰਤੀ
ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਇਆ ਹੈ, ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ=ਦੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ
ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਜ=ਕਾਰਜ ਸਰੇ=ਸੰਵਰ ਗਏ ਹਨ। ਜੈਸਾ
ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਛੱਪਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਧੰਨੇ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 18 'ਤੇ)

ਰੱਬ ਵਸਦੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ 'ਚ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ, ਦੇਖੋ ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-18)

ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐਡਾ ਭੁਲੇਖਾ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣਾ ਨਾ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਰੱਬ ਨੇ ਦਸਤਕ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦੇ। ਪਿਆਰਿਓ! ਦਰਸਨ ਹੋ ਜਾਣੇ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਐਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ? ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਦਰਸਨ ਹੋਣੇ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਭਾਵ ਆਏ ਬਾਹਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਤਾਂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ?

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਮਾਈ ਭਾਗਭਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੇ ਕਾਠੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਬਾਰਹਮੂਲੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਤੇ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਵਰਗੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬੀਤਰਾਗ ਪੁਰਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸਿੱਖੀ ਫੈਲਾਈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸੰਗਤ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਚਾਉ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਜੋਟੀਆਂ ਦੇ, ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਜ਼ੇ ਫਲਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਸ਼ਹਿਦ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਕੱਟੂ। ਉਹਨੂੰ ਖੰਘ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰਸਿੱਖੇ! ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਹ ਕੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ? ਕਹਿੰਦੇ, ਫਲ ਨੇ। ਆਹ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ਬਰਤਨ? ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ਹਿਦ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਬਾਹਰ, ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਖੰਘ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤਾਜ਼ਾ ਸ਼ਹਿਦ ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਚੱਟ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇ ਮੈਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਕੁਛ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਮੈਂ ਖਾ ਲਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ,

ਵਾਹ ਪਿਆਰਿਆ ਵਾਹ। ਅਸੀਂ ਸੁੱਚਾ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਨੂੰ, ਤੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਠਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੰਡਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਦ ਦਾ ਬਰਤਨ ਰੱਖਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਅਚਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਬਦਬੂ ਕਿਉਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ? ਸੜੇ ਹੋਏ ਫਲ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਆਏ ਤੁਸੀਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਾਜ਼ੇ ਤੋੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਰੱਖੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਦਾਬ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਰਹਿਣ ਇਹ।

ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਹਿਦ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਖਾਓ ਤਾਂ।

ਜਦੋਂ ਬਰਤਨ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਏ ਹੋ?

ਫਲ ਖੋਲੋ?

ਜਦੋਂ ਫਲ ਖੋਲੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗਲੇ ਪਏ ਨੇ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕਿਹੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋ ਗਈ। ਵਿਘਨ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਾਜ਼ੇ ਫਲ ਤੋੜ ਕੇ ਤੁਰੇ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਸਤੇ 'ਚ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਫਲ ਮੰਗੇ ਸੀਗੇ ਤੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਦ ਮੰਗਿਆ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕੱਟੂ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਭਾਈ ਕੱਟੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ,
ਮੇਰੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਜਿਹੜੇ।

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੨

ਜਿਹੜੇ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ
ਰਖਦੇ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ
ਦਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣਿਓ -

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ

ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੭੬

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੩੯੭

ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਉਹਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ।
ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਹੀ ਵਾਸਾ
ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੩

ਪਿਆਰਿਓ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਕੱਢ ਕੇ
ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਦੋ ਫਲ ਮੰਗੇ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਮੰਗਿਆ ਸੀ
ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦਿਤਾ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ
ਇਹ ਗਲਿਆ ਸੜਿਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਏ।

ਹੰਝੂ ਜਾਣ ਲਗ ਗਏ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ
ਹੋਈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੰਗਿਆ
ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕੱਟੂ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਭਾਈ ਕੱਟੂ! ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ
ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ
ਭੇਦ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦੈ।
ਜਾਹ, ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਕੱਟੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਸਾਡੇ
ਕੋਲ ਲਿਆਇਓ। ਭਾਈ ਕੱਟੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਉਥੇ ਹੀ
ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਾ ਕੇ ਫਲ ਵੀ ਰਖ ਦਿਤੇ ਤੇ ਸ਼ਹਿਦ
ਵੀ ਰਖ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਤੁਸੀਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ।
ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਹਿਦ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫਲ ਮੰਗੇ
ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੱਚੇ ਫਲ
ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੌੜਾ ਵੀ
ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ
ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਭੇਦ

ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ। (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਫਲ ਗੰਦੇ ਹੋ ਗਏ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪੈ ਗਏ।
ਤੁਸੀਂ ਭੋਗ ਲਾਓਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਹੋਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ,
ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸੇ
ਵੇਲੇ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੱਥ
ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਮੇਰਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦਇਆਲਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਓ
ਮਹਾਰਾਜ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋ
ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ਹਿਦ ਲੈ ਲਿਆ।
ਦੋ ਫਲ ਲੈ ਲਏ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਗਲੇ-ਸੜੇ
ਜਿੰਨੇ ਫਲ ਸੀ ਸਾਰੇ ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹੋ ਗਏ,
ਸ਼ਹਿਦ ਸੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਉਹ
ਐਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਵੀ
ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਛੱਡਣੈ, ਸਿੱਖ ਨੇ
ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡਣੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਂਦੈ। ਮਨ-ਮੱਤ ਵਿਚ
ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲੈਂਦੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਫੇਰ ਪੀਣੀ
ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਗੁਰੂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ,
ਗੁਰੂ ਆਸ ਰਖਦੈ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਖਦੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਆ ਜਾਵੇ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ
ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦੈ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ

ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੫੪੪

ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੈ।
ਆਪਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖਦੈ।

ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਆ ਗਿਆ।
ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਐਸਾ
ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਲਾਵਾਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ
ਛੱਡੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਭਿਮਾਨ
ਦਾ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੇ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਦਾ
ਅਭਿਮਾਨ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਮਾਣ, ਤੇਰਾ ਮਾਣ, ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਜੀ।

ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਵੇ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਜੀ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੮੯

ਜੇ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਉਹ ਜੇ ਬੰਦਾ ਮਾਣ
ਕਰਦੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਮਾਣ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੱਕਾ ਸਿੱਖ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਿਲਿਆ ਮੈਂ ਦੇ ਲਾਵਾਂ ਹੋਰ ਲੈ ਲੈਂਦਾ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਮੀਲ ਮੈਂ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਕਿਹੜੀ ਕਾਹਲੀ ਪਈ ਸੀ, 10 ਮਿੰਟ ਨਾਲ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਇਕ ਰਾਤ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਡੋਲੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ। ਪਰ ਮੈਂ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ। ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਵਿਚਾਲੇ ਮਾਣ ਆ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਦੇ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਕੰਧ ਬਣ ਗਈ ਮਾਣ ਦੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਆਸਰੇ ਅਸੀਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਸਿੱਖ ਦੇ ਉਤੇ ਰਹਿੰਦੈ, ਤਾਂ ਬਚਦੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਰਾਖੀ ਕਰਦੈ। ਆਪਣੇ ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕਰਦੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੈ। ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰਖਦੈ। ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੈ ਮਾਣ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਿਆ। ਫੇਰ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੈ। ਬੁਰਾ ਅੰਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਦੀ ਕਰੰਟ ਸੀ, ਉਹ ਟੁੱਟ ਗਈ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਲਿਵ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਏ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਆ ਕੇ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੈ, ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਬਜ਼ਾਰ ਦੇਖਣ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਵੇਸਵਾ ਦੇਖੀ, ਮਨ ਖਿੰਚਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਕਾਰ ਜਾਗ ਪਿਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਕਿਉਂ ਜਾਗ ਗਿਆ? ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਅੰਦਰੋਂ। ਮਾਣ ਜਿੱਥੇ ਆ ਜਾਏ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੈ। ਫੇਰ ਬੰਦਾ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹੇ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੈ ਖਾਲੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਭਿਮਾਨ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਲਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਖਿਆਲ ਕਿ ਮੈਂ ਲਾਵਾਂ ਛੱਡ ਆਇਆ। ਉਹਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹੀ। ਨਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਿਆ, ਓਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦੈ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦੈ, ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਖੜ੍ਹੇ। ਝਿੜਕ ਮਾਰੀ ਵਾਪਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਗੋੜੇ ਲਾਈ ਗਿਆ, ਇਕ ਵੱਜ ਗਿਆ, ਦੋ ਵੱਜ ਗਏ। ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਮਨ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਂਦੈ, ਜਦੋਂ 2 ਵੱਜੇ ਕਹਿੰਦੇ,

ਓ ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਐ ਲਗਦੈ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੈ? ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹੈ?—

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਗੋੜ 'ਚ ਪਿਆਂ? -

ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੨

ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਦਾ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਾਹ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਫਿਟਕਾਰ ਹੈ। ਐਡੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ?

ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ ਕਿ ਹੈਂ! ਕਿੱਥੇ ਮੈਂ ਨਰਕ ਵਿਚ ਗਿਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਬਾ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਗਿਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਲਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਥੇ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ 'ਚ ਗਿਰ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਰਾਖੀ ਕਰਦੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਸਿੱਖ ਦੀ। ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਐ, ਗੁਰੂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਐ। ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੱਥ ਰਹਿੰਦੈ ਸਿੱਖ 'ਤੇ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਰਹੇ।

ਸੋ ਇਹ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ। ਡਾਕੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਿਆ। ਦੋ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਖਮ ਵੀ ਸਿਲਵਾ ਲਵਾਂ ਤੇ ਜਲ ਪੀਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਦੋ ਘੁੱਟ ਦਿਤੇ ਨਹੀਂ। ਸੀਗੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਪਰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਪਛਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੇ। ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਲਾਹਨਤ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ, ਜਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਹੰਝੂ ਜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕਿੱਡੀ ਭੁੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਿਉਂਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਿਆ ਉਹਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਗੁੰਜ ਰਿਹੈ ਬੋਲ, ਅਵਾਜ਼ ਗੁੰਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਮਾਨ ਗੁੰਜ ਰਿਹੈ ਨਾਲ। ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਕਰੀਏ ਕੀ। ਨਾ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਸ ਆਉਂਦੈ। ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਪੂਜਾ। ਇਕੋ ਵਹਿਣ 'ਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਕਿ ਹੁਣ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ। ਕੰਨੀਂ ਸੋਅ ਪਈ ਕਿ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਉਹ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ

ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਡੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ-ਇਕ ਰਾਤ ਮਹਿਮਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਆ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ। ਆਸ ਬੱਝੀ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਾਫਲਾ ਆ ਰਿਹੈ, ਫੌਜਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਡੋਲੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਨੇ। ਇਹ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਵਿਚ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਇਥੇ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਜਿਥੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਉਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਘੋੜਾ ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਹਟਾ ਲਿਆ, ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਪਾ ਲਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਣੀ ਨੇ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਰ੍ਹੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਥੋਂ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਨਾਲਾ ਚਲਦੈ, ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਰਾਤ ਦਾ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣੇ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਏ? ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਭਾਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਵਾਜ਼ ਓਨੀਂ ਹੀ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਚੱਲੋ। ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਓ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਘਰ ਬਾਰ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਮੀਰ ਬੰਦੇ ਸੀ ਦੇਵੇਂ। ਰਾਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸੀ, ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਬਾਗਵਾਨੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਦੋਹਾਂ ਨੇ। ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬੂਟੇ ਵਗੈਰਾ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਆਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੁੰਦੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। ਵੇਚ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਲੁਟਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਮੀਰ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਗਰੀਬ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾਣੈ। ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਯਤਨ ਕਰਿਆ। ਅਖੀਰ ਜਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ, ਭਾਈ ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਦੇ ਦਿਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਬਾਗਵਾਨੀ, ਫੁੱਲ ਲਾਉਣੇ, ਕੁਚੁੱਤੇ ਫੁੱਲ ਲਾਉਣੇ, ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਔਹ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਪਿਆ ਹੈ

ਬਾਗ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਗਹਿਰਾ ਜਿਹਾ ਥਾਉਂ ਸੀ, ਟੁੱਟਿਆ-ਫੁੱਟਿਆ ਜਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ, ਇਥੇ ਤੁਸੀਂ ਝੋਂਪੜੀ ਬਣਾ ਲਓ। ਇਥੇ ਰਹੀ ਜਾਓ ਤੇ ਬਾਕੀ ਆਹ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਲੰਗਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ, ਅਸੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਛਕਿਆ ਕਰਨੈ। ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵਿਹਲੇ ਵੇਲੇ ਟੋਕਰੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦਾ ਜੋ ਕੁਛ ਵੱਟਿਆ ਜਾਦੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਏ, ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੋਇਆ ਪਿਐ, ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਆਏ ਨੇ ਦੋ, ਰਾਏਪੁਰ ਤੋਂ। ਇਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੋਹਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੋਹਣਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਾਰੀਗਰ ਨੇ। ਐਸੇ ਫੁੱਲ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਐਸੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਚਿੱਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਜਾਂਦੈ। ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਰਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰੇ, ਓਨੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘਾ! ਸਿਹਰਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਕਿ ਨਾ ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਈਏ ਉਹ ਬਾਗ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਣ।

ਜਾ ਕੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਤਾਂ ਆ ਗਏ ਨਾ -

ਜੇ ਗੁਰੂ ਝਿੜਕੇ ਤ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ

ਜੇ ਬਖਸੇ ਤ ਗੁਰ ਵਡਿਆਈ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੮

ਜੇ ਪਾਸਿ ਬਹਾਲਹਿ ਤਾ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ

ਜੇ ਮਾਰਿ ਕਢਹਿ ਭੀ ਧਿਆਈ ॥ ੮ ॥

ਜੇ ਲੋਕੁ ਸਲਾਹੇ ਤਾ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ

ਜੇ ਨਿੰਦੈ ਤ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ੯ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੯

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਹੈਂ! ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਚ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਇਕ ਆਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸੀ ਕਿ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਦੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ, ਤਰੁੱਠਣਗੇ। ਪਰ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੇ ਹੋਣੇ। ਉਹ ਗੁੰਜ ਰਿਹੈ। ਨਹੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਨੂੰ ਹੋਣੇ। ਚਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ। ਇਸ ਆਸ 'ਚ ਲੱਗੇ ਰਹੀਏ ਕਿ ਕਦੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਆਪ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਫੁੱਲ ਤੋੜ ਕੇ ਸਿਹਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਹਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ। ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਫੁੱਲ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿਣਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਾਣ ਲਗ ਗਏ ਉਥੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ। ਸਿਤਾਰ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਿਰਹੁੰ ਦੇ ਵਿਚ। ਹੰਤੂ ਵਗਦੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਰੱਤੇ ਪਏ ਨੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜ? ਐਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰੇ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿਲਾਇਆ। ਉਹਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਬਚਨ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਭਗਤ ਫੁਡਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਾ ਛੁੱਟਦੀ।

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤ ਛਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੈ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੈ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਮੇਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਖਸ਼ਾ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਾਕ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਹ ਬਖਸ਼ਣਾ ਮੇਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਜਾਮੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਬੁੱਧੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਆਵਾ ਪੱਕਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਏਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਹੀ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ, ਭਾਈ ਲੱਖੂ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਵਾ ਕੱਚਾ ਰਹੇਗਾ, ਕੱਚਾ ਰਹੇਗਾ। ਹੁਣ ਗੁਰਸਿੱਖ

ਦਾ ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ ਬੁੱਧੂ ਨੇ ਆਵਾ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਇੱਟਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਸੀ ਕਿ ਆਵਾ ਪੱਕੇਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਵਿਘਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੇਰੇ ਘਰੋਂ ਭੁੱਖਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਟਾਲ ਸਕਦਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਜੜ ਜਾਵਾਂਗਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੇਰੀਆਂ ਪਿੱਲੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਵਿਕਣਗੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਬਦਲਣੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਪੱਕਾ ਆਵਾ, ਟਨ-ਟਨ ਕਰਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ, ਸਿੱਖ ਦੇ ਬਚਨ ਨਾਲ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਿੱਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਬਚਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਓਲਾਦ, ਬੇਅੰਤ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਪ੍ਰਭਾਤ ਖੇਤਰ 'ਚ। ਉਥੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਕੁਛ ਗੁਸਤਾਖ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਕਰੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਇਕ ਲੜਕੇ ਨੇ ਪੇਟ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਨੇ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਲੜਕਾ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਲੜਕੀ ਹੋਏਗੀ? ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਵੇਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਣੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ।

ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਦੁਰਬਾਸਾ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੁਲ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਇਹੀ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੁਰਬਾਸਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਕੁਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਬੱਚਿਓ ਜਾਓ! ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੇੜੀਦਾ ਹੁੰਦਾ।

ਸੰਤ ਦਾ ਬਚਨ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਹੁੰਦੈ। ਉਹ ਟਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਨਾ ਟਲੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਚਿਓ! ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਸੰਤਨ ਸੇਤੀ ਮਸਖਰੀ ਇਹ ਡੁਬਣ ਕੀ ਰੀਤ।

ਜਿਹਨੇ ਡੁੱਬਣਾ ਹੋਵੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੇੜ ਲਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਡਾਹਢਾ ਹੁੰਦੈ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣ ਆਏ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸਾਂ ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਦੱਸੋ?

ਉੱਚੀ ਬੋਲੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿ ਫੇਰ ਦੱਸਾਂ ਹੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਦਸ ਦਿਓ। ਪਰ ਡਰ ਗਏ ਅੰਦਰੋਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਦਸ ਹੀ ਦੇਵਾਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਦਸ ਦਿਓ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਪੇਟ 'ਚੋਂ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਸਰਾਪ ਲੈ ਕੇ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਦੁਰਬਾਸਾ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੋ।

ਸੰਤ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾ ਸਰਾਪ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੀ ਹੀ ਭਾਵਨਾ ਵਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਭਾਵਨਾ ਸਰਾਪ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲਦਾ ਹੁੰਦੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਪੁੱਛਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਬਾਟੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਹ ਮੂਸਲ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ ਹੁਣ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਕੋਈ ਉਪਾਅ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਬਈ, ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਟਾਲ ਸਕਦਾ। ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਪਾਅ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਲੈ ਜਾਓ। ਰੇਤ-ਰੇਤ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰੋ ਇਥੇ। ਉਹ ਰੇਤਦੇ ਨੇ, ਰੇਤਦੇ-ਰੇਤਦੇ ਜਦੋਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਤਿਕੋਨਾ ਟੁਕੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹ ਪਾਣੀ 'ਚ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਗਿਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੱਛੀ ਨੇ ਨਿਗਲ

ਲਿਆ। ਆ ਕੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਰੇਤ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਅਸੀਂ, ਇਕ ਟੁਕੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਉਥੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰੋ। ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਸੀ ਯਾਦਵ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ। ਐਸੀ ਲੜਾਈ ਕਰੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਿ ਇਕ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਰੱਬ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ। ਯਾਦਵ ਕੁਲ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਢੋਹ ਲਾਈ। ਗੋਡੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚਰਨ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਪਏ ਨੇ। ਅੱਧੇ ਪਏ ਨੇ, ਅੱਧੇ ਜਿਹੇ ਪਿੱਠ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਉਧਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਦਮ ਸੀ ਚਮਕਦਾਰ। ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਚਮਕਦਾ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਮਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ। ਉਸ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹਿਰਨ ਦੀ ਅੱਖ ਹੈ। ਮਿਰਗ ਦੀ ਅੱਖ ਹੈ। ਤੱਕ ਕੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ।

ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਾਣ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਿਰਗ ਜਾਣ ਕੇ ਬਾਣ ਮੈਂ ਮਾਰਿਆ,
ਭੁੱਲ ਮੇਰੀ ਬਖਸ਼ੀ ਮਾਲਕਾ।

ਜਾਇ ਸੁਤਾ ਪਰਭਾਸ ਵਿਚਿ,
ਗੋਡੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰੇ।
ਚਰਣ ਕਮਲ ਵਿਚਿ ਪਦਮੁ ਹੈ,
ਝਿਲਮਿਲ ਝਲਕੈ ਵਾਂਗੀ ਤਾਰੇ।
ਬਧਿਕੁ ਆਇਆ ਭਾਲਦਾ,
ਮਿਰਗੈ ਜਾਣਿ ਬਾਣੁ ਲੈ ਮਾਰੇ।
ਦਰਸਨ ਡਿਠੋਸੁ ਜਾਇਕੈ
ਕਰਣ ਪਲਾਵ ਕਰੈ ਪੁਕਾਰੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੩

ਜਦੋਂ ਦਰਸਨ ਕਰੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਐਡਾ ਮੈਂ ਮਹਾਂ-ਪਾਪੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਮੈਂ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਿਰਗ ਜਾਣ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੱਧਕ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ। ਨੇੜੇ ਹੋ

ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ। ਆਹ ਤੀਰ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹਿੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾ। ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾ। ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਚੁੱਕੀਆਂ। ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਰੋ ਨਾ, ਰੋਈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਲੀਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ,
ਅਵਗੁਣ ਕੀਤਾ ਹਰਿ ਨ ਚਿਤਾਰੇ।
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤੋਖਿਆ
ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣ ਬਿਰਦੁ ਬੀਚਾਰੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋ ਨਾ, ਤੇਰਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੀ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਵਿਚ, ਤੂੰ ਬਾਲੀ ਸੀਗਾ, ਮੈਂ ਲੁਕ ਕੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੇਰਾ ਬਦਲਾ ਦੁਆਪਰ 'ਚ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੈਨੂੰ। ਸੋ ਮੇਰੇ ਸਿਰੋਂ ਹੁਣ ਕਰਜ਼ਾ ਲਹਿ ਗਿਆ ਪਿਆਰਿਆ। ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੈਂ-

ਭਲੇ ਭਲੇ ਕਰਿ ਮੰਨੀਅਨਿ
ਬੁਰਿਆਂ ਦੇ ਹਰਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ।
ਪਾਪ ਕਰੇਦੇ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੩

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਝਰਨੂਟਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੋ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਲਾਇਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਬਚਨ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

"ਮਹਾਰਾਜ! ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ? ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਣਗੇ? ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ?"

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ। ਜੁਗਤ ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਬੰਦਾ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੈ। ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਇਹ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈ, ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ-ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਗਏ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਓਧਰ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਹੈ ਉਥੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਕਰਾਓ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਓ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਯੋਗੀ ਸਨ, ਆਪ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਰੋਜ਼ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਜਾਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ ਨਾ ਜਾਣਾ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦ ਬਚਦੀ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਦਰਸ ਬਿਨਾਂ,
ਜੈਸੇ ਨੀਰ ਬਿਨ ਮਛਲੀ।

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੂੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥੧੨॥

ਅੰਗ- ੨੦੮

ਐਸੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਸਿਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਭਾਵ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਜਲ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣਾ, ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਦਰਦ ਜਾਗਣਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਭੁੱਲ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋਣਗੇ। ਸੋ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤ ਗਾੜ੍ਹੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਸ ਤਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸੋਈ ਤਨ ਜਾਣੇ,
ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਗੀ ਕੌਣ ਜਾਣਦੈ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ-੩੨੭

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ ਓਹੀ ਜਾਣਿਆ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ -

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੋਤਾ ॥
ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ ॥
ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ
ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥
ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ
ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੯੬

ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦੀ, ਵੈਰਾਗ

ਦੇ ਵਿਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਤਰਸ ਆਉਂਦੇ ਪਰ ਕੀ ਕਰ ਕਰਨ, ਬਚਨ ਖੜ੍ਹੇ ਵਿਚਾਲੇ। 'ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ'।

ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਫੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਰੁੱਤੇ। ਪੋਹ ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਆ ਗਈ, ਗਰਮੀ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ, ਪੂਣੇ-ਪੂਣੇ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ। ਪਰਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਢਕ-ਢਕ ਕੇ।

ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ ਸੀ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦਿਓ। ਘਬਰਾ ਗਏ ਕਿ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ, ਆਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਫੁੱਲ ਨਾ ਦਿਤੇ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਣੇ ਨੇ ਸਵੇਰੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਹੈ। ਜੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਕੁਛ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਜੇ ਮਿਹਨਤ ਹੈ, ਉਹ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਰਲ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਉਹ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੇ। ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ 'ਚ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਹ ਵੀ ਬਚਨ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਫੁੱਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਫੁੱਲ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਕਹਿ ਦਿਓ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨੌਕਰ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਫੁੱਲ ਦੇਣਾ। ਫੁੱਲ ਦੇਣਾ ਜੇ ਵੱਡਾ ਇੰਚਾਰਜ ਹੈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਉਹ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਾਕਰ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ! ਇਹ ਫੁੱਲ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਮਾਲਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਚਾਕਰ ਹਾਂ, ਓਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ। ਚਾਕਰਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਈ ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਚਾਰਜ, ਉਹ ਦੇਣਗੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲੈ।

ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਸਰਾਪ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਲੰਘਾ ਦਿਤੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਸਵੇਰੇ ਤੋੜ ਕੇ। ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਉਹ ਸਰਾਪ ਦਏਗਾ ਕਿ ਫੁੱਲ ਨਾ ਦਿਤੇ ਅਸੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੇਰ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ

ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਅੱਖ ਲੱਗੀ। ਬੈਠਿਆਂ-ਬੈਠਿਆਂ ਦੀ ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਫੁੱਲ ਤੋੜ ਲਏ। ਟੋਕਰੀ ਭਰ ਲਈ। ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਟੋਕਰੀ ਲੈ ਕੇ ਤੋੜਨ ਗਏ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਵੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਸਾਰਾ। ਟਾਹਣੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ ਇਕ ਵੀ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗੇ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ। ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਉਡਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਬਨਵਾਸ ਵਿਚ ਨੇ। ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਰਾਵਣ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਹਨੂੰਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਕਰ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹਨੂੰਮਾਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ-

"ਔਹ ਹਨੁਮਾਨ! ਕਹਿਓ ਰਘੁਬੀਰ! ਕੁਛ ਸੁਧ ਹੈ ਸੀਅ ਕੀ ਛਿਤ ਮਾਹਿ?"

ਕੁਛ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਦਾ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ?

ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ -

"ਹੈ ਪੁਭ, ਲੰਕ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ ਬਸਹਿ ਤਰ ਰਾਵਣ ਬਾਗ ਕੇ ਮਾਹੀ।"

ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪਤਾ ਕਰ ਆਇਆ, ਰਾਵਣ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਜੇ ਵਸ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ -

"ਜੀਵਤ ਹੈ?"

"ਕਹਿਓ ਹੀ ਕੇ ਨਾਥ।"

"ਸੋ ਮਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਈ ਹਮਰੇ ਬਿਛਰਾਹੀ।"

ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਸਾਡੇ ਬਗੈਰ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨੇ ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਲਿਆ।

"ਪ੍ਰਾਨ ਬਸੈ ਪਗ ਪੰਕਜ ਮਹਿ,

ਜਮ ਆਵਤ ਹੈ ਪਰ ਪਾਵਤ ਨਾਹੀ।"

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੇ ਨੇ। ਯਮਰਾਜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ।

ਜੋ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੋਵੇਂ ਗਿਰ ਗਏ। ਪ੍ਰਾਣ ਗੁਰੂ

ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ।

ਏਧਰ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ, ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਓ ਫਕੀਰਾ! ਇਹ ਤੂੰ ਫੁੱਲ ਤੋੜੇ ਨੇ ਕਿ ਦਿਲ ਤੋੜੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਦੋ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਤੋੜ ਦਿਤੇ ਤੂੰ। ਇਹ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਭਾਲਦੈਂ ਤੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਗਾਫਲਾ! ਦਿਲ ਤੋੜੇ, ਫੁੱਲ ਤੋੜ ਕੇ,
ਰੱਬ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਜੇ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਜੇ।

ਇਕੁ ਫਿਕਾ ਨ ਗਲਾਇ ਸਭਨਾ ਮੈ ਸਚਾ ਧਣੀ ॥
ਹਿਆਉ ਨ ਕੈਹੀ ਠਾਹਿ ਮਾਣਕ ਸਭ ਅਮੋਲਵੇ ॥ ੧੨੯ ॥
ਸਭਨਾ ਮਨ ਮਾਣਿਕ ਠਾਹਣੁ ਮੂਲਿ ਮਚਾਂਗਵਾ ॥
ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ ਹਿਆਉ ਨ ਠਾਹੇ ਕਹੀ ਦਾ ॥
੧੩੦ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੮੪

ਨਾ ਦਿਲ ਤੋੜ ਜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣੈਂ? ਆਹ ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ? ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ, ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਪ ਬਾਗ ਵਲ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਓਧਰੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਫੁੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਏ? ਉਹ ਵੀ ਬਾਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ? ਉਹ ਉਜਾੜ-ਪੁਜਾੜ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਛੋਟੀ ਬਗੀਚੀ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਕੇ ਫੁੱਲ ਲਾਏ, ਗਰਮੀ ਦੀਆਂ ਨਿੱਘਾਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਧੁੰਧਾਂ ਦਿੰਦੇ, ਸੇਕ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰਾਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਵਿਰਾਨ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੋਨੋਂ ਸੋਹਣਾ ਤੇ ਮੋਹਣਾ, ਠੰਢੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਏ ਨੇ, ਬੇਸੁੱਧ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਸੀਸ ਉਠਾਇਆ, ਆਪਣੇ ਪੱਟ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਉਠਾਇਆ, ਆਪਣੇ ਪੱਟ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਆਤਮ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਰੂਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਦਿਓ ਦਰਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਹੁਣ। ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ। 'ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ' ਵਿਚੋਂ 'ਨਹੀਂ' ਕੱਟੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਜਿਸਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਕਦੇ ਰਹੇ। ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਮੁੜ ਕੇ ਆ

ਕੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਨਿੱਘ ਪਰਤੀ। ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਗਰਮੀ ਹੋਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਬਲ ਦਿਤਾ, ਓਧਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤਾ, ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੱਟ ਦੇ ਉਤੇ ਸੀਸ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠੇ ਨੇ ਮੇਰਾ? ਏਧਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪਿਆਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਹੰਝੂ ਉਹਦੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਗਿਰੇ, ਏਧਰੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ। ਉੱਠੋ ਉਹ, ਉੱਠ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ, ਅਸੀਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਭਾਲਦੇ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ, ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਬ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦੈ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਰੱਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਸਾਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਸੋਹਣਾ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਬਣੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਬਾਗ 'ਚ ਨਾ ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਨਾਉਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸੋ ਸ਼ਬਦ ਆਪਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਿਲ ਨਾ ਤੋੜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਦੋ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕਥਾ ਹੈ ਸਾਰੀ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੋਝੀ ਪਵੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਇਹ ਗਿਆਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੈ। ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੈ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੈ ਜਿਹੜੇ ਡੀ.ਲਿਟ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਹ ਭਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ -

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ॥ ਅੰਗ- ੮੬੪

ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਜੀ,
ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਭਾਈ।
ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩

ਸੋ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਜੋ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲਦੇ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣਾ। ਆਪਣਾ ਜੋ ਸਫ਼ਰ ਹੈ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਮਨੋਰਥ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਾਨੂੰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਉਜਲਾ ਮੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ।

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੋਲੋ। ਜਿਹੜੇ ਹਾਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ।

ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

(ਫਿਲਮ ਨੰ: 604)

(ਪੰਨਾ 8 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਚਾਰੀਆਂ, ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਭਾਵ ਕੰਮ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿਆ
ਦਰਗਹ ਸਚਿ ਖਰੇ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹਰਿ=ਹਰੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਰਾਧਿਆ=ਧਿਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਖਰੇ=ਸਚਿਆਰ ਬਣੇ ਹਨ।

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਨਿਧਿ ਚਰਣ ਹਰਿ
ਭਉਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਤਰੇ॥

ਹਰਿ=ਹਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨ ਸਰਬ=ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਿਧਿ=ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ, ਉਹ ਭਉਜਲੁ=ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਜੋ ਬਿਖਮੁ=ਕਠਿਨ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਤਰੇ=ਤਰ ਗਏ ਹਨ।

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਤਿਨ ਪਾਈਆ
ਬਿਖਿਆ ਨਾਹਿ ਜਰੇ॥

ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤਿ=ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪਾਈਆ=ਪਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਿਖਿਆ=ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਜਰੇ=ਸੜਦੇ ਨਾਹਿ=ਨਹੀਂ ਹਨ ਵਾ: ਉਹ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਜਰੇ=ਜੜੇ ਭਾਵ ਖਚਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਕੂੜ ਗਏ ਦੁਬਿਧਾ ਨਸੀ
ਪੂਰਨ ਸਚਿ ਭਰੇ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੂੜ=ਝੂਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਵੀ ਨਸੀ=ਨੱਸ ਗਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਤਸਕਰਣ ਰੂਪੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵੀ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ=ਲਬਾਲਬ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਦੇ
ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਏਕੁ ਧਰੇ॥

ਉਹ ਕੇਵਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੁ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸੇਵਦੇ=ਪੂਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰਿ=ਵਿਚ ਏਕੁ=ਇਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਧਰੇ=ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ
ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ॥

ਜਿਸ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ=ਉਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਦਰਿ=ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੇ=ਕਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਹ=ਮਹੀਨੇ ਦਿਵਸ=ਦਿਨ ਮੂਰਤ=ਦੇ ਘੜੀਆਂ ਆਦਿਕ ਵੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਭਲੇ=ਸਫਲੇ ਹਨ। ਮੂਰਤ=ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਮਹੂਰਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜੋ 12 ਖਿਨ ਦੇ ਤੁਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਲੇਖੇ 48 ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਮਹੂਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਮੂਰਤ ਦਾ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹੂਰਤ ਦਾ ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਵੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਮੰਗੈ ਦਰਸ ਦਾਨੁ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਹਰੇ॥੧੪॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਹਰੀ! ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰੇ ਭਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਚੇਤਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਮੰਗਤਾ ਬਣ ਕੇ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ=ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਦਾਨੁ, ਮੰਗੈ=ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਖੈਰ ਪਾਉਣਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਇਕ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਮੰਨਿਆ..... ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸ਼ਾਨ -

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ- ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਹਿਮਾ ਨਾ ਤੇਰੀ ਵੇਦ ਜਾਣਦੇ
ਤੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਇਆ।

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥
ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥
ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ ॥
ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ ॥ ੧ ॥
ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਆਪਿ ਜਾਨੈ ॥
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਅਵਰ ਵਖਾਨੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਕਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥
ਖੋਜਤ ਹਾਰੇ ਦੇਵ ॥
ਦੇਵੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਮਰਮ ॥
ਸਭ ਉਪਰਿ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥ ੨ ॥
ਅਪਨੈ ਰੰਗਿ ਕਰਤਾ ਕੇਲ ॥
ਆਪਿ ਬਿਛੋਰੈ ਆਪੇ ਮੇਲ ॥
ਇਕਿ ਭਰਮੇ ਇਕਿ ਭਗਤੀ ਲਾਏ ॥
ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਆਪਿ ਜਣਾਏ ॥ ੩ ॥
ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ॥
ਸੇ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ ॥
ਨਹੀ ਲੇਖੁ ਤਿਸੁ ਪੁੰਨਿ ਨ ਪਾਪਿ ॥
ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ॥ ੪ ॥ ੨੫ ॥ ੩੬ ॥

ਅੰਗ- ੮੯੪

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਮਹੀਨੇ ਵਾਰੀ ਆਪ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਹੋਰ ਸਵਾਰੀਆਂ, ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਸਕੂਟਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਂ। ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ।

ਇਕ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਂ। ਉਹਦਾ ਫਲ, ਹਰ ਕਦਮ ਦਾ ਫਲ ਇਕ ਯੱਗ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਕੇਵਲ ਆਉਣ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ। ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ, ਜਿੰਨੇ ਕੋਈ ਕਦਮ ਆਉਂਦੈ, ਓਨਾਂ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦੈ ਮਨ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ। ਇਹ ਵਾਧੂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੬

ਸੋ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥' ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡਾ ਦੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੌਣ ਹੈ। ਵੇਦ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ, ਧੰਨੇ ਦਾ, ਸਧਨਾ ਭਗਤ ਜੋ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਸੂਰੇ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ। ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੀ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਐਵੇਂ ਖਿੱਚ ਖਚਾਈਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਨਾਲੇ ਆਪ ਧੋਖਾ ਖਾਣਾ, ਨਾਲੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ, ਸੰਕਿਆਂ 'ਚ ਪਾਉਣਾ ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਡੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ। ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ, ਪੂਰਾ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ। ਪੂਰਾ ਹੀ ਧੰਨੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਪੂਰਾ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ। ਬਾਲਮੀਕ ਜਦ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੀ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਜਦੋਂ ਹੋਏ ਉਦੋਂ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜਦੋਂ ਹੋਏ, ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮੁਰਸ਼ਦੇ-ਕਾਮਲ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਝੇੜੇ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਈ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਉਹਦੀ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਬੜੀ ਨਿਰਮੂਲ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਲਮੀਕ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੁੰਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ ਮਨ ਵਿਚਿ ਹੋਆ ਖਿੰਜੋਤਾੜਾ।
ਮਾਰਨ ਨੋ ਲੋਚੈ ਘਣਾ ਕਢਿ ਨ ਹੰਘ ਹਥੁ ਉਘਾੜਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਨੁਆ ਰਾਖਿਆ ਹੋਇ ਨ ਆਵੈ ਉਛੋਹਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮਨ ਫੜ ਲਿਆ। ਕੁਹਾੜਾ ਤਾਂ ਤਾਂਗੀ ਚਲਾਵੇ ਜੇ ਫੁਰਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਵੱਢ ਦੇਵਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਫੁਰਨਾ ਆਉਣਾ ਸੀ ਉਹ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ। ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਤੀ। ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਕੁਹਾੜਾ ਚੁੱਕੀਂ। ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ।

ਸੋ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਵੇਦ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਜਿਹਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ?

ਵੇਦ ਵੱਡਾ ਕਿ ਜਹਾਂ ਸੇ ਆਇਆ।
ਤੀਰਥ ਵੱਡਾ ਕਿ ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੇਦ ਜਿਹਨੇ ਬਣਾਇਐ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਚਰਨ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਤੀਰਥ ਬਣ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਜੜ੍ਹ ਤੀਰਥ ਨੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰਕੇ ਥਾਪੇ। ਜੰਗਮ ਤੀਰਥ ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਜੋ ਤੀਰਥ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਫਲ ਹੈ।

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ॥ ਅੰਗ - ੬੮੭

ਨਾਮ ਦਾ ਤੀਰਥ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - **'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥ ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ ॥ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ ॥'** ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਓ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਰੱਬ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋੜ

ਪੈਣ 'ਤੇ ਤਰਲੇ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਬਿਰਤੀਆਂ ਰੋਕ-ਰੋਕ ਕੇ, ਫੁਰਨੇ ਰੋਕ-ਰੋਕ ਕੇ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਝਲਕਾਰਾ ਜਿਹਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਓ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਜਿਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ - **'ਸੰਕਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਵ ॥ ਖੋਜਤ ਹਾਰੇ ਦੇਵ ॥ ਦੇਵੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਮਰਮ ॥ ਸਭ ਉਪਰਿ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥'** ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਓ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਹੈ, ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸਾਨੂੰ। ਕਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਓ, ਇਹਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਪਰਲੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਗਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ, ਉਤੇ-ਉਤੇ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਵੀ। ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਟੇਪ ਲਾਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਟੇਪ ਨੂੰ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਣੈ। ਕੋਈ ਭਾਵ ਜਾਗਦੈ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ? ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਦਿਮਾਗ ਜਦੋਂ ਟੇਪ ਬਣ ਜਾਂਦੈ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੋਣਾ ਹਟ ਜਾਂਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਚਲਦੀ। ਸੋ ਸਾਡੇ ਮੂਹਰੇ ਇਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸਵਾਲ ਹੈ - **'ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥'** ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ -

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਹਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਹੈਗਾ। ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ ਕਿ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੨

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਨਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖਾ

ਇਹ ਪੈਂਦੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਬੰਦਾ, ਬੰਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਸਮੁੱਚੇ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਉਂਦੈ -

ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਤਾਂ ਇਕੁ ਰਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ॥
ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਇਕੁ ਮੰਨਿਆ
ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣ ਸਰੋਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੯

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਅੰਗ- ੮੪੬

ਸੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦਾ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤਲਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਦੂਜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣ ਲਈਆਂ ਐਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਗੱਲ ਰੱਬ ਦੀ ਜਾਣ ਲਈ। ਪਰ ਫਰਕ ਕੋਈ ਨਾ ਪਿਆ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਅੰਬ ਹੈ ਦੁਸਹਿਰੀ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੁਸਹਿਰੀ ਅੰਬ ਹੈ, ਐਨਾ ਮਿੱਠਾ ਹੈ ਐਨੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ acid ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਨਾ ਮਿੱਠਾ (suger content ਨੇ, ਐਨੀ food value (ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ) ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਹ ਚੀਜ਼ ਐਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ food nutrients (ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ) ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਰ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅੰਬ ਨਹੀਂ ਚੂਪਦਾ, ਅੰਬ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜਾਣ ਲਿਆ। ਸਟੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥
ਅੰਗ- ੬੭੭

ਜਾਣ ਲਿਆ ਨਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਫਰਕ ਪਿਆ। ਇਹ ਤੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਬੁੱਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ -

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥
ਅੰਗ- ੯੩੦

ਅੰਦਰ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਹੈ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਰਾਹ। ਗਿਆਨੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਵਾਚ ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੈ। ਵਾਚ ਗਿਆਨੀ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੈ ਉਹ ਡੀ.ਲਿਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ। ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਹਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਡੀ.ਲਿਟ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦੈ। ਕਿੰਨੇ ਜਫ਼ਰ ਜਾਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਉਨੀਂਦਾ ਕੱਟਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਕਿੰਨਾ ਜੀਵਨ ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਰੱਬ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੜਦਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਹਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਟੇਪ ਲਾ ਦਿਤੀ ਅੰਦਰ। ਫਰਕ ਸਮਝੋ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ। ਆਪੇ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਮੁਖ ਗਿਆਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਮੁਖ ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਮਰਿਆ ਹੋਇਐ, ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਓਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਸਿਰਫ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਮੂੰਹ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਹੈ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤੁ ॥
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤੁ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੩

ਜੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।
(ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ)

ਸੋ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਲਗ ਗਈ। ਜਿਹਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲਗ ਗਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੬

ਪਿਆਸ ਲੱਗਣੀ ਹੀ ਔਖੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਢੂੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਸੀ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ। 24 ਸਾਲ ਟੋਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜਫਰ ਜਾਲੇ। ਸਰੀਰ ਸੁਕਾ ਲਿਆ। ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ। ਪਿਆਸ ਲੱਗਣ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਅਗਲਾ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਦਿੰਦੇ। ਹਾਕਾਂ (ਅਵਾਜ਼ਾਂ) ਮਾਰਦੇ, ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇ। ਇਕੋ ਹੀ ਲਗਨ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਚਲਦੇ, ਅੰਦਰ ਝੁਣਝੁਣੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ -

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਭੂਖ ਕਹੁ ਕੈਸੀ
ਕਾਪੜੁ ਤਨਿ ਨ ਸੁਖਾਵਏ॥ ਅੰਗ- ੧੧੦੮

ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਤਾਈਂ,
ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚਦੈ।

ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥
ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥ ਅੰਗ- ੯੬

'ਬਿਲਪ ਕਰੇ' ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੈ। ਬਰਸਾਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਓ ਪਪੀਹਾ ਕਿਵੇਂ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੈ। ਬਿਰਹੁ ਕੁੱਠਾ ਜੋ ਹੁੰਦੈ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਹੰਝੂ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਪਪੀਹੇ! ਪਿਆਰਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ। ਤਲਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕੋ ਕੋਟਾਗਰੀ (ਕਿਸਮ) ਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਣੀ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਬੂੰਦ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ, ਉਹ ਬੂੰਦ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਇਕ ਸਾਲ ਤੇਰਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਲੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਵੀ ਲੋਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਝਲਕਾਰਾ ਦਰਸਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਫਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਝਲਕਾਰਾ ਨਾ ਵੱਜਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਫੇਰ ਲੰਮੇ ਵਿਛੋੜੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਵੇ ਨਾ ਆਵੇ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਲਾਸ਼ ਜਾਗ ਪਈ। ਦਰਸਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ। ਜਿਹੜੇ ਜਿਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਉਂਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨੇ -

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥
ਅੰਗ- ੨੫੩

ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਰੇ ਹੋਏ

ਨੇ। ਉਹ ਧੰਨ ਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਸ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ -

ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥
ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥
ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ
ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ
ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੯੬

ਹਰ ਵਕਤ ਉਹਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ।

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥
ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੮

ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆਉਣੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਆਉਣੈ। ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣੈ, ਦੂਸਰੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਤੀਸਰੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਐ, ਉਪਰੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ। ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੀਲ ਦੀ, ਦੋ ਮੀਲ ਦੀ, ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੀ, ਟਿਕਟਿਕੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੀ ਜਾਣੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਆ ਰਿਹਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਚਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਹੀ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਕਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਉਂਗਾ।

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਐਸਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦੈ, ਕਿਸੇ ਜਜ਼ੀਰੇ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਆਂਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਅਬਾਦੀਆਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਏ, ਤੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਰੱਖੀਂ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਲ ਝਾਕੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਆਇਆ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲੈਣ ਜਹਾਜ਼ ਆਇਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਬਚਨ ਤਾਂ ਝੂਠੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ, ਕਲ੍ਹ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਪਰਸੋਂ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ ਆਇਆ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣੀਆਂ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਪਿਆਰ ਵਿਚੋਂ ਪਤੀ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਭਲੇ ਸੀ ਸਤੋਗੁਣੀ ਬਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ। ਸੱਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਤੇ

ਪਤਨੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਓਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, 'ਪੰਥ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ' ਐਵੇਂ ਸੁੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਈ ਜਾਂਦੈ। ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ, ਔਸੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਦੇਖੇ ਸੀ? ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ? ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਕਤ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਦੇਵੇ -

ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੮

ਉਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -
ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੮

ਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕਾਂ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦੈ। ਰੰਗ ਦਾ ਕਾਲਾ ਹੈ, ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਬੂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਚਲਾਕ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਣ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਜੋ ਪੀੜਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਦੈ। ਬਿਰਹੁੰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦੈ, ਕੋਈ ਦਿਨ ਆ ਜਾਂਦੈ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਬਨੇਰੇ 'ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਉਡ ਜਾ, ਜੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆ ਰਿਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਡ ਜਾ -

ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥
ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੩੯੯

ਤੂੰ ਉਚ ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥
ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ-
੩੩੮

ਮੈਂ ਮਿਲ ਜਾਵਾਂ ਛੇਤੀ, ਤੂੰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸ। ਐਸਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਤਰਲਾ ਉਹਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦੈ, ਟੈਲੀਪੈਥੀ ਰਾਹੀਂ, ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਉਚੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਬਹਿ ਜਾਂਦੈ, ਬਹਿ ਕੇ ਕਾਂ-ਕਾ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੈ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦੈ, ਰੱਬ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਸੁੰਨ-ਮੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਵਿਅਕਤ ਹੈ, ਉਹਦਾ

ਕੋਈ ਇਕ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਹੀ ਉਹਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਖਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆਉਂਦੇ,
ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਸਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰ ਦੇਖਿਆ ਉਸਨੇ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ। ਸੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਨਣ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤਲਾਸ਼ ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤਲਾਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਜਾਗੀ। ਤੜਫ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਜਾਗੀ। ਪਹਿਲਾ ਡੰਡਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੱਸੋ ਫੇਰ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ?

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੇ 24 ਸਾਲ ਤਲਾਸ਼ ਕਰੀ। ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਨ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਪਿੰਜਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਤਲੀਆਂ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਵ ਆਉਂਦੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਮਿਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਤਲਾਸ਼ ਸੀ। ਤਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਆਰ ਜਾਗਿਆ ਕਰਦੈ। ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੈ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਅਗਾਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੇ। ਪਉੜੀਆਂ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ।

ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਕਿ ਰੱਬ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਣੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਣਾ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿਣਾ। ਇਕੋ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਣਾ -

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। ਉਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਨਣ ਕਰਿਐ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੰਗ ਹਸਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਂਦੇ,
ਚੁੱਪ ਵੀ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸਾਧੂ।

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥
ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੩

ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਹਸਦੇ ਵੀ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਚੁੱਪ ਵੀ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਾਰੀ-

ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ
ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ। (ਸ੍ਰੋਯੇ ਪਾ. ੧੦)

ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਫਾਰਮੂਲਾ। ਮਾਸਟਰ (ਅਧਿਆਪਕ) ਫਾਰਮੂਲੇ ਦਸਦੇ ਨੇ ਅਲਜਬਰੇ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ। ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਾ ਯਾਦ ਹੋਵੇ, ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੱਢੀ ਜਾਓ, ਅਲਜਬਰੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਦਾਹਰਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਪ-ਤੋਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਫੇਰ-

ਸੱਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੇ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ ॥
ਅੰਗ- ੬੨੨

ਧਰਮ ਦੀ ਪੌੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ। ਪੌੜੀ ਨੂੰ ਡੰਡੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਡੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਛਾਲ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਸੱਤ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਏ। ਪੌੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਹੁੰਦੇ -

ਬਿਨੁ ਪਉੜੀ ਗੜਿ ਕਿਉ ਚੜਉ.....॥ ਅੰਗ- ੧੭

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਉਤੇ, ਸੱਤ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਹੈ ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ। 122 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ। ਬਈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ? ਉਹ ਪੌੜੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੌੜੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਡੰਡੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਐਨੇ ਡੰਡੇ ਆਹ ਪੌੜੀ ਦੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਆਹ ਦੇ ਨੇ। ਨਾਉਂ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਨੇ, ਗੱਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੋ ਪਹਿਲੀ ਜਿਹੜੀ ਪੌੜੀ ਦਾ ਡੰਡਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਲਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੂੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲਗਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੈ। ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦੈ। ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਘਟਾਅ ਦਿੰਦੈ -

ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਨਵ ਨੀਸ਼ਾਨੀ ਐ ਪਿਸਰ,
ਆਹ ਸਰਦੇ, ਰੰਗ ਜ਼ਰਦੇ ਚਸ਼ਮਤਰ।
ਕਮਗੁਫਤਨੇ, ਕਮ ਖੁਰਦਨੇ, ਖੁਆਬਸ਼ ਹਰਾਮ,
ਇੰਤਜ਼ਾਰੀ, ਬੇਕਰਾਰੀ, ਦਸਤਸਰ।

ਸੋ ਇਹ ਡੰਡੇ ਨੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦੇ, ਤਲਾਸ਼ ਦੇ। ਨੌਂ ਡੰਡੇ ਬਣਾਏ ਨੇ ਤਲਾਸ਼-ਤਲਾਸ਼ 'ਚ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ 'ਚ ਜਾਂਦੈ, ਫੇਰ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪੈਂਦੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਜੀਵਨ ਆਉਂਦੈ, ਇਕ ਮਾਈ ਦਾ, ਬੀਬੀ ਦਾ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਾਈ ਮਾਧੋਦਾਸ ਜੀ ਹੋਏ ਨੇ। ਆਪ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸੀ। ਪਰਵਾਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਪਾਖੰਡੀ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੇਖਾਂ, ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਈਏ, ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਜਦੋਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਉਹਦੇ 'ਚ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਰਿਹਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੁਵੇਲੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਰਹਿ ਹੁਣ, ਮੈਂ ਬਜ਼ਾਰੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਫਲ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ। ਉਹ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਭਾਈ ਮਾਧੋਦਾਸ ਅਮੀਰ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬੀਬੀ ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਵੇਖਿਆ ਬੀਬੀ ਨੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹਨੇ ਉਹਦਾ ਗਲ ਘੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਗਹਿਣੇ ਲਾਹ ਲਏ, ਲਾਹ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਕੋਨੇ 'ਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਪੋਟਲੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਬਿਨਾਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇਗਾ। ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਭਾਈ ਮਾਧੋਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਛ ਵੀ ਕਰ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਤੈਨੂੰ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ। ਘਰ ਆਇਆ, ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਲਗ ਜਾਣੈ ਪਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਣੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਪੋਟਲੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ,

ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਗਈ, ਕੱਛ ਦੇ ਵਿਚ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਪੋਟਲੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਾਧੋਦਾਸ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਗਹਿਣੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੀ ਨੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜਾਣ ਲਿਆ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਏਗੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛਕਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਰਸੋਈ 'ਚ ਤਾਂ ਘਰਵਾਲੀ ਦਾ ਗਲ ਘੁਟਿਆ ਪਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਉਚੀ ਨੀਵੀਂ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪਤੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜਾਹਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੋਲ ਰਿਹੈ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਸੋ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਤਾ। ਧੀਰਜ ਦੀ ਅਉਧ (ਹੱਦ) ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਸਿੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਹੁੰਦੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੈ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਇਹਦਾ ਕਰਿਆ। ਆਪ ਜਿਸ ਵਕਤ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ॥
ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ
ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੦

ਇਥੇ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਜੀ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰ ਦਿਤੀ -

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਸੁਕੇ ਕਾਸਟ ਹਰਿਆ
॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੦

ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਵੱਧ ਕਰਕੇ। ਐਡੀ ਪਰਵਾਨ ਰੂਹ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਕਾਠੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਉਥੇ ਜੁੜਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੀ

ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾੜਸਤੀ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜੇ ਸੀ। ਪਰ ਇਕ ਧੋਖਾ ਕਰਿਆ ਉਸ ਨੇ। ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਗਵਾਲੀਅਰ ਦਾ ਐਸਾ ਬਦਨਾਮ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਥੇ ਛੋਟੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਵਿਚ slow poisoning (ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਵਸਤੂ) ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਰਖਦੈ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ। ਉਹਦਾ ਸ਼ੱਕ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਐਸੀ ਹੋਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਸ਼ੇਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਖੁੰਘਾਰ ਪਸ਼ੂ ਬਹੁਤੇ ਸੀਗੇ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਇਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ ਦਾ ਮੈਂ ਮਾਲਕ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੇਅੰਤ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਮੇਰੇ ਮੁਤਹਿਤ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਫਕੀਰ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੁਭਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਝੂਠਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਹਾਂਗੀਰ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਗਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਰੋ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 42 ਤੇ)

ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਦਸੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-20)

ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਬੱਝ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਨੂੰ ਸਮ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹਨੇ ਤਾਂ ਸੌਖੇ ਹਨ ਪਰ ਕਮਾਉਣੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਹਨ। ਸੋ ਧੰਨ ਹਨ ਆਪ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਦੁਖ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ, ਅਸਾਡਾ ਦੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦੁੱਖ ਜੀਵ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਲੇਖੁ ਨਾ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ
ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥** ਅੰਗ - ੯੩੭

ਐਸਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ
ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ॥** ਅੰਗ - ੭੪

**ਲਿਖਿਆ ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੀਐ
ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥** ਅੰਗ - ੯੯

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਵੱਸ਼ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਟੱਲ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਕਰਣੀ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਲੇਖ ਪਏ॥
ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਿਰਤੁ ਚਲਾਏ ਤਿਉ ਚਲੀਐ
ਤਉ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਅੰਤੁ ਹਰੇ॥** ਅੰਗ - ੯੯੦

ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਸਾਧੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

**ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰੁ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤੁ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੌਈ ਜਾਗੀ॥**

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤਕ ਦੁਖ ਨਾਲ ਓਪਰਾਪਣ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਹੀ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਰੋਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਸਮ ਜਾਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੋਹ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਾਨੂੰ ਜੂਝਣ ਲਈ ਚਾਰ ਬਿਰਤੀਆਂ ਅਪਣਾਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ - ਕਰੁਣਾ, ਮੈਤਰੀ, ਮੁਦਤਾ, ਅਭੋਖਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕਲਜੁਗਿ ਰਬੁ ਅਗਨਿ ਕਾ
ਕੂੜੁ ਅਗੈ ਰਬਵਾਹੁ॥** ਅੰਗ - ੪੭੦

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੂੜ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਾਡਾ ਮਨ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਬਹਿਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਟ ਭਾਵ ਅਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਵੈਰ ਆਦਿ ਹਿੰਸਕ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਆਪ ਸਾਡੀ ਜੋੜਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਦੱਸੋ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਤੁਸੀਂ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਵਿਆਹ ਹੋਰ ਕਰਾ ਲਵੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੀ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰਕ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਕਰੁਣਾ, ਮੁਦਤਾ, ਮੈਤਰੀ, ਅਭੋਖਿਆ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਇਸਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਨ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ

ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੇਖੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਹਾਂ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ ਗਰੀਬ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੈ, ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਰੁਣਾ ਬਿਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਇਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੇਗਾ ਪਰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਭਿਮਾਨ ਕੀਤਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੇਕ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਮੈਤਰੀ ਬਿਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਸਬੰਧ ਜੋੜਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਨ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਨੇਕ ਕਰਮ ਸਾਰੇ ਬਿਫਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ-

**ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ
ਤਿਸ ਦਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਭਲਾ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੮

ਈਰਖਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਕਥਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਖਰਚ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਬਖਸ਼ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ - ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਕਸ਼ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਇਆ, ਖਿਮਾ, ਧੀਰਜ, ਅਹਿੰਸਾ, ਮਿਠਤ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਸ਼ੀਲਤਾ, ਦਾਨ ਆਦਿ ਸੁਭ ਗੁਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਧਰਮ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਹਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ - ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਕੰਮ ਚਲ ਜਾਣੇ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪੈਣੀ, ਇਹ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾ ਕੇ ਸਰਵਣ, ਮੰਨਣ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਗੇ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਖੁਲ੍ਹਾ ਚਲ ਪਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੈ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਰੈ॥
ਜੇ ਕੋ ਅਪੁਨਾ ਦੁਖ ਮਿਟਾਵੈ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ॥
ਜੇ ਕੋ ਅਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਰੈ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ॥
ਜੇ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪੁਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ॥**

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਇਸ ਸਿਖਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਤੇਰੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ?” ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਘਰ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਪਾਈਏ, ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਥੋਂ ਤਕ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਦੋ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਗ ਐਨਾ ਮਾੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਈ। ਤੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।” ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸੰਖ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾ! ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਥਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਕੇ, ਲਿਪ, ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਉਸ ਉਪਰ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੀ। ਇਸ ਸੰਖ ਨੂੰ ਚੌਂਕੀ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਧੂਫ ਵੇਵੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਤੇਰੀ ਇਛਿਆ ਮੰਗਣ ਦੀ ਹੋਵੇ ਇਹ ਸੰਖ ਵਜਾਈ, ਤੇਰੀ ਇਛਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕੁਝ ਮੰਗੋਗਾ ਤੇਰੇ ਸਰੀਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗਿਆਂ ਹੀ ਦੁਗਣੀ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚੱਲਣ ਤਾਈਂ ਹੀ ਗਰਜ਼ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿੱਡੇ ਹੀ ਅਮੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ।” ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸੰਖ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਖ ਵਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਉਸ ਪਾਸ ਕੋਠੀ

ਵੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੱਝਾਂ-ਗਾਈਆਂ ਵੀ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ, ਪੈਸਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਕੇ ਦੇ ਕੋਲ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੁਗਣੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਈਰਖਾ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਮਚਣ ਲੱਗੇ। ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੁਗਣੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸੰਖ ਨਹੀਂ ਵਜਾਉਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਚਾਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਹਉਂਕੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ, ਇਕ ਸਾੜਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਾੜਨ ਲੱਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਭੁੱਖ ਵੀ ਘਟ ਗਈ, ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਵਲ ਪੈ ਗਏ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਰੂਰਤਾ ਆ ਗਈ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਫਿਕੀ ਬੋਲਚਾਲ ਨੇ ਘਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਹਰ ਵਕਤ ਖਿੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੂੰ ਥਾਂ ਲਿੱਪ, ਅੱਜ ਸੰਖ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਹ ਕੁਝ ਮੰਗਾਂਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੂੰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਧਰਵਾਸ ਆਇਆ। ਸੰਖ ਸੁਥਰੇ ਥਾਂ ਉਪਰ ਚੌਂਕੀ ਉਪਰ ਰਖਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹੇ ਸੰਖ ਦੇਵਤਾ ਅਸਾਡੀ ਇਕ-ਇਕ ਅੱਖ ਅੰਨ੍ਹੀ ਕਰ ਦੇਹ।” ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉਪਰ ਸਰੀਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ-ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ, ਸੋ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਸਰੀ ਮੰਗ ਰੱਖ ਕੇ ਸੰਖ ਵਜਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਖੂਹ ਲਗ ਜਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਲਗ ਗਏ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਘਭਰਾਏ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਅਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋਤੀ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਖੂਹ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤਾਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਧੜਮ ਕਰਕੇ ਆ ਗਿਰਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਈਰਖਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਈਰਖਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਹਰ ਵਕਤ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧੰਨ, ਨਾਮ, ਸਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਲਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸਨੂੰ ਮੁੱਦਤਾ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਦੈਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਭਾਵ ਕਰਦਾ ਉਸਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਜਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁਖ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਪੈਣ

ਦਾ ਸੰਦੇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਜੁਲਣਾ ਘਟ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਐਨਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੋਂ। ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਅਪੇਖਿਆ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁਖ ਘਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਲਝਣਾਂ ਤੋਂ ਆਦਮੀ ਬਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦੇ ਮਾਰਗ (ਆਤਮ ਮਾਰਗ) ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਵਸ਼ਕਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਸਫਰ ਆਪ ਤਹਿ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਕ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਗਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਤੌਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-

ਗੁਰ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ

ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ

ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੭

ਇਹ ਸਤਿ ਦੇ ਦਰ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਭੇਤੀ ਹੈ, ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਵੀ ਹੈ -

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਮ-ਰੋਮ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਮਾਇਆ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੇਤਨ ਜੋਤ ਨੇ ਜੋ ‘ਜਾਗ੍ਰਤ’ ਸਰੀਰ ਵਿਚ brain (ਦਿਮਾਗ) ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਰਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਥੋਂ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੌਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ 11000 ਵਾਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਵੱਡਿਆਂ ਖੰਭਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਵਖਰੇ-ਵਖਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਪ੍ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ 220 ਵਾਟ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਨੇਕ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਗੈਰਾ ਵਿਚ ਇਹੋ 110 ਵਾਟ ਦੀ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ Medical treatment (ਇਲਾਜ) ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਰ ਘਟਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨੀ-ਉਨੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਵੱਖਰੀਆਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖਾਸ power (ਸ਼ਕਤੀ) ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਘਟਾਈ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਟ ਸ਼ਕਤੀ (horse power) ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਇਕ ਵਾਟ ਸ਼ਕਤੀ (horse power) ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਅੱਧਾ ਵਾਟ ਸ਼ਕਤੀ (horse power) ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਜਿੰਨੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਮ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ limit (ਸੀਮਾ) ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿੰਨੀ ਸਤਾ ਉਹ ਸਰੀਰ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਬਲ ਅਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਸੋਝੀ ਉਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ॥

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਅਥਿਨਾਸ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ brain (ਦਿਮਾਗ) ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਇਕ ਗੁਣ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਘੱਟ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਸੋਝੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਹੋਸ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਵਿਕਲੋਤਰੀ ਹਸਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਭਾਵ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਇਕ ਦਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵ, ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਜੋ ਸੁਰਤ ਇਸ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਖਰੀ ਦੁਨੀਆਂ, ਵਖਰੀ ਹੋਂਦ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਉਹਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉਸਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਜਜ਼ਬੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਛਲ ਕੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੋਇਆਂ ਨੂੰ ਭਰ ਦੇਣ ਪਿਛੋਂ ਨਦੀ ਆਪਣੇ ਕੰਢਿਆਂ ਵਿਚ ਵਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ-ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਉਹ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਿਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਬਦਬੂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁੱਖ ਸੋਮੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਵਖਰੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੀ capacity (ਸ਼ਕਤੀ) ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ, ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਈਸਾਈ ਹਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ, ਬੋਧੀ ਹਾਂ, ਜੈਨੀ ਹਾਂ, ਪਾਰਸੀ ਹਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੈਸਾ ਹੀ ਮੰਨਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸੂਦਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਥਾਂ ਉਪਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਟਾਖਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਜੋ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਜਾਇਆ॥

ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਆਇਆ॥

ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦ॥

ਹਮ ਕਤ ਲੋਹੂ ਤੁਮ ਕਤ ਦੁਧ॥

ਅੰਗ - ੩੨੪

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਲਾ ਹਾਂ, ਗੋਰਾ ਹਾਂ, ਅਮੀਰ ਹਾਂ, ਗਰੀਬ ਹਾਂ, ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਕਤਵਾਰ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਲ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਂ ਨਿਰਬਲ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੂੰਦ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਹ ਸੀਮਤ ਹੋਸ਼ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਦੀ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸੀਮਤ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਮੱਛ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਖਿਨ ਵਿਚ ਹੋਸ਼ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਮਿਤਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇ ਕੋਈ ਭਿੱਟ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਦਮੀ ਛੂਹਣ ਨਾਲ ਭਿਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ -

ਓਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ

ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ॥

ਅੰਗ - 40

ਇਹ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਐਉਂ ਗਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

'ਚਲਦਾ....'

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਰਿ
ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥
ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ
ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥ ੧ ॥
ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥
ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮੁਖ ਉਜਲ ਹੋਈ ਹੈ
ਨਿਤ ਧਿਆਈਐ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਹ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਭਇਆ
ਤਹ ਉਪਾਧਿ ਗਤੁ ਕੀਨੀ ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਇਹ ਮਤਿ ਦੀਨੀ
ਜਪਿ ਹਰਿ ਭਵਜਲੁ ਤਰਨਾ ॥ ੨ ॥ ੬ ॥ ੧੨ ॥

ਅੰਗ- ੬੭੦

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ
ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ
ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੀਏ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ
ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ।' ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ, ਕਲਪ
ਬ੍ਰਿਛ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਭਾਵਨਾ ਰਖਦੇ ਹੋ
ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ
ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੨

ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਬਾਣੀ -
ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੭੬੭

ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -
ਜੋ ਜਨ ਤੁਮਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੰਤੇ
ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਤਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੬੫

ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਭ
ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮੈ ਡੀਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੭

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡੀ ਭਾਵਨਾ
ਨੂੰ ਫਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ
ਮਹਾਰਾਜ ਬਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਨੇ,
ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ। ਹਰੀਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਇਆ,
ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਆਏ, ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਪੜਦੇ ਦਾ
ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਘੁੰਡ ਕੱਢਣਾ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ
ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਏ ਕਿ
ਝੱਲੀਏ! ਗੁਰ ਪੀਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜਦਾ ਨਹੀਂ
ਕਰੀਦਾ। ਹੁਣ ਅਚਾਨਕ ਬਚਨ ਐਸਾ ਆ ਗਿਆ, ਜੀਵ
ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ, ਗੁਰੂਆਂ,
ਪੀਰਾਂ ਤੋਂ ਐਸੇ ਬਚਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੋਇਆ ਕੀ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਕੁਦਰਤ ਦੀ
ਨੇਤ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਰਥਾਇ
ਆਏ -

ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ

ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਭਉ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੭

ਹਰ ਬਚਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭੇਤ
ਛੁਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਮਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਹਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਹੀ ਗੁਰੂ ਵਲ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪੇ
ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹੜੀ -

ਜਿਨ ਕਉ ਅੰਦਰਿ ਗਿਆਨੁ ਨਹੀ ਭੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਬਿੰਦ ॥

ਨਾਨਕ ਮੁਇਆ ਕਾ ਕਿਆ ਮਾਰਣਾ

ਜਿ ਆਪਿ ਮਾਰੇ ਗੋਵਿੰਦ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੯੩

ਭੈ ਤੇ ਭਾਉ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ
'ਤੇ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਫਲ ਲਗਦਾ
ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਆਇਆ, ਝੱਲੀ ਹੋ
ਗਈ, ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ
'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੀ। ਏਧਰ-ਓਧਰ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ।
ਏਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਸੱਚਨ
ਸੱਚ ਜੀ ਸਨ, ਉਹ ਐਸੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ
ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਲੱਕੜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਉਹਨਾਂ
ਨੇ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੀਆਂ
ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ
ਹੈ।

ਸਰਬ ਕੋ ਬਡੇ ਅੰਨ ਕੋ ਦਾਨ।

ਜਿਸ ਕੇ ਦੀਏ ਬਚਤ ਹੈ ਪ੍ਰਾਨ।

ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ
ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੁੰਭ ਹੈ -

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸੱਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਿਖੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥

ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਲਘਾਏ ਪਾਰਿ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੫

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿੰਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੁੰਭ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ -

ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਖੋਜੁ ਦਸਾਈ

ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ॥ ਅੰਗ- ੯੪

ਕੋਈ ਅਤਿਥੀ ਆਵੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੀ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਤੋਂ, ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛਕਾਉਣਾ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਂਦੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਂਦੇ, ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਵਧਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਜੋ ਜਠਰ ਅਗਨ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਗਤ ਪਾਛੈ ਸੰਗਤ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਆਖਰੀ 52 ਬਚਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਗਰ ਪਾਛੈ ਮੰਦਰ।'

ਪਹਿਲਾਂ 'ਪੇਟ ਪੂਜਾ ਫੇਰ ਕਾਮ ਦੂਜਾ।' -

ਭੂਖੇ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਯਹ ਮਾਲਾ ਅਪਨੀ ਲੀਜੈ ॥

ਹਉ ਮਾਂਗਉ ਸੰਤਨ ਰੇਨਾ ॥ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਕਾ ਦੇਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੬

ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪਰੰਪਰਾ ਚਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਗਤ ਹੋਵੇ।

ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਆਇਆ। ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ।

ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਜਾਗ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਦੇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਲੋਕ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਡੋਲ ਗਏ। 83-83 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਮਰਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜਾਗ ਗਈ। ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਚਵਨਪ੍ਰਾਸ਼ ਆਹ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਪੁੱਤਰ

ਹੋਇਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹੀ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਔਗੁਣਾਂ ਭਰਿਆ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ 'ਨਾਮ' ਨਾਲ ਆਉਣੀ ਹੈ। 'ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ।' ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਕਾਮ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸਾਕਾਮ ਜਿਵੇਂ ਸਾਕਾਮੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਪੈਸਾ, ਉਜਰਤ ਲੈ ਲੈਣੀ, ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ। ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਰੋਸਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ -

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਇਹ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਨ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੨ ॥ ਅੰਗ- ੩੪੨

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੩

ਮਨ ਕੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖੇ, ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਪੇਟ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਵੀ ਭਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪੇਟ 'ਤੇ ਵੀ ਭਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਓਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕਰੇ -

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੇ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ॥

ਅੰਗ-੩੦੫

ਖਾਲੀ ਨਾ ਸਵਾਸ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ। ਇਹ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਇਹ ਕਰ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮੁਖ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਵਾਸ, ਯੋਗੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹੁੰਦਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਸਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਨੇ।

ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਹੋਵੇ, ਬੈਅ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਉਸ ਉਪਰ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਹੋਣ -

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ
ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੮

ਪਰ ਆਮ ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇ ਹੀ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਤਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਧਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਰੀਬ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚਲੇ ਵਿਹਲਾ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਧਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਕ ਅਮਾਨਤ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਜੋਗ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਵਿਆਹ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਮੁਕਲਾਵਾ ਆ ਗਿਆ। 18 ਸਾਲ ਤਕ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਪਿਆਰ ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬੀਜੀ ਵੀ ਉਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੀ ਪਰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਰੰਪਰਾ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਸਾਰਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਬਿਹੰਗਮ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਤਪ ਕਰਦੇ। 4 ਫੁੱਟ ਮੁਰੱਬੇ ਦੇ ਟੋਏ ਪੁੱਟ ਕੇ ਛੱਪਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ। ਘਰ ਭੇਜਣਾ, ਇਕ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਸੰਜੋਗ ਹੈ, ਕਰਮ ਹੈ ਕਿ ਜਾਓ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਬੀਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ। ਸੋ ਕਦੋਂ ਵਾਪਸ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਫਾਰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੱਚੇ ਹੋ ਗਏ, ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ 'ਚ ਵੱਡਾ ਬੇਟਾ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਪਿਲਖਣ ਦਾ ਦਰਖਤ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਸੀ, ਛੱਪਰ ਸੀ। ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਦੇਖ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸਲ ਤਾਂ ਫਕੀਰੀ ਤੇਰੀ ਹੈ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਬਾਂਹ ਫੜੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪਣੀ ਅਮਾਨਤ ਸਾਂਭੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਗੜਵਈ ਬਾਬੂ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਭੂਮੀ ਦਭਲਾਨ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਵਾਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਬਾਬੂ! ਕੋਈ

ਅਮਾਨਤ ਵਾਪਸ ਕਰਦੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਮਾਨਤ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਘਾਟ ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੌਣ ਵਾਪਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਬੀਬੀ ਅਮਾਨਤ ਵਾਪਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰਾ ਫਾਰਮ ਵੀ, ਬੱਚੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨੇ। ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੇਜਰ ਬਣ ਕੇ ਮੈਨੇਜ ਕਰੋ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਚਲਾਓ -

ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ ॥

ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੯

ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਹੁੰਦੈ ਪਕੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿਣਾ। ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਮਾਰਗ ਇਹ ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਨੇ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਮਨ ਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸੱਚਨ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵੀ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਲੱਕੜਾਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਓਧਰ ਸੰਜੋਗ ਦੇਖੋ ਕੈਸਾ ਬਣਿਆ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਓਸ ਰਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਆ ਗਈ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ। ਜਿਥੇ ਲੱਕੜ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਪਾਗਲ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ, ਨੌਹਾਂ ਨਾਲ ਖੂਨ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਾਂ ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਗਲ ਮੇਰੇ ਗਲ ਪੈ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗ ਨੇ। ਕਰਮ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੯੫

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਕੱਟਿਆ ਹੈ। ਸੂਲੀ ਤੋਂ ਸੂਲ ਬਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਆਹ ਖੜਾਂਵ ਲੈ ਜਾ, ਜੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਸਿਰ 'ਚ ਮਾਰੀਂ।

ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਹ ਆਈ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਨ ਸੱਚ ਜੀ ਨੇ ਖੜਾਂਵ ਜਦੋਂ ਸਿਰ 'ਚ ਮਾਰੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਪਾਗਲਪਣ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਗਨ ਅਵਸਥਾ ਸੀ, ਵਸਤਰ ਲਏ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਈ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਸੱਚਨ ਸੱਚ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ।

ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਦਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੱਗੇ ਜੋ ਵੀ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖੇ, ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਭਾਵਨਾ ਜੈਸੀ ਵੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਨਿਰਾਲੇ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ -
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧
ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮੈ ਡੀਠੁ ॥
ਵਿਛੁੜਿਆ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਬਸੀਠੁ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਦਾ ਕਟੇ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਨਾ ਮਿਲਾਇਆ
ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪਇਆ ਸੰਜੋਗੁ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੭

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ
ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥ ਅੰਗ- ੬

ਹੁਣ ਭਾਈ ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ। ਕਿਥੋਂ ਸੰਜੋਗ ਬਣੇ, ਉਸ ਬੱਚੀ ਨੇ ਘਰ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ -

ਲਖ ਖੁਸੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ
ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੋਇ ॥
ਨਿਮਖ ਏਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ
ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੪੪

ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਐ ਕੰਮੁ ਸੁ ਹਰਿ ਪਹਿ ਆਖੀਐ ॥
ਕਾਰਜੁ ਦੇਇ ਸਵਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚੁ ਸਾਖੀਐ ॥
ਸੰਤਾ ਸੰਗਿ ਨਿਧਾਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਚਾਖੀਐ ॥
ਭੈ ਭੰਜਨ ਮਿਹਰਵਾਨ ਦਾਸ ਕੀ ਰਾਖੀਐ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਅਲਖੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲਾਖੀਐ ॥ ੨੦ ॥
ਅੰਗ- ੯੧

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਇਹਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਦਸਿਆ ਜੇ -

ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ ॥

ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੨

ਕਿੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਫੇਰ ਓਹੀ ਝੰਜਟ ਪੈ ਜਾਣ ਗਲ -

ਕਬੀਰ ਜਉ ਗ੍ਰਿਹੁ ਕਰਹਿ ਤ ਧਰਮੁ ਕਰੁ
ਨਾਹੀ ਤ ਕਰੁ ਬੈਰਾਗੁ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲ। ਧਰਮ ਇਕ ਹੈ ਕਦੇ ਦੋ ਨਹੀਂ। ਮਜ਼੍ਹਬ ਤਾਂ ਹਨ। ਪੰਥ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਭੇਦ ਭਰਮ ਹੈ, ਇਹ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ -

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥
ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੬੬੧

ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਦਾ ਇਹ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਦੋ ਜੇ ਸਰੀਰ ਇਕੱਠੇ ਵੀ ਹੋਣ -

ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ॥
ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੭੮੮

ਆਸਾ ਇਸਟ ਉਪਾਸਨਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਪਹਿਰਾਣ।
ਤੁਲਸੀ ਖਟ ਲੱਛਣ ਮਿਲੇ ਮਿਤ੍ਰਰਤਾ ਪਹਿਰਾਣ।

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣ। 'ਗ੍ਰਿਹੁ ਕਰਹਿ ਤ ਧਰਮੁ ਕਰੁ' ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰ, 'ਨਾਹੀ ਤ ਕਰੁ ਬੈਰਾਗੁ' ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗੁ ਨ ਛੂਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੯
ਜਿਹੜੀ ਭੁੱਲ ਪੈ ਗਈ, ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ -

ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ
ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੯੨੧

ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰ। ਜੇ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮਾੜੇ ਭਾਗ ਕਿਸ ਦੇ ਹੋਣਗੇ? -

ਬੈਰਾਗੀ ਬੰਧਨੁ ਕਰੈ ਤਾ ਕੋ ਬਡੇ ਅਭਾਗੁ ॥ ੨੪੩ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੭੭

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸੇਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥
ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥
ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੪

ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬੱਚੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਏ-ਲਿਖਾਏ, ਵਿਆਹੇ। ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਫੇਰ ਕੋਈ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ। ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ ਤਨ ਵੀ, ਮਨ ਵੀ, ਧਨ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲਗਾ ਦਿਤਾ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ, ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ। ਨਾਂ ਵੀ ਕੀ ਰੱਖਿਆ 'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ'-

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ
ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੯੨੨

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਚਾਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ -
ਤਰਵਰ ਸਰਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਚੌਥਾ ਵਰਸੇ ਮੋਹ।
ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਚਾਰੇ ਧਾਰੇ ਦੇਹ।

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ। ਟਰੱਸਟ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਨਾ ਬਣੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਰੱਖਿਆ, ਸਿਰਫ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਸੋਚਿਆ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸਾਂਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਬਚਨ ਸੂਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਸੂਤਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਲਾਨਿਆਸ ਪੰਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਖਵਾਇਆ। ਪਰੰਪਰਾ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੩

ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਓ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਜੇ ਕੋਈ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇਤ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ। ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ, ਕੋਈ ਚਾਂਦੀ ਦੀ, ਕੋਈ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੇਰ ਇਹਦੇ 'ਚ ਜਦੋਂ ਅਹੂਤੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੂਤਰ ਕੀ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ, ਬੱਚੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਨਿਰਾਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਫੇਰ ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਸਰੂਪ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜਿਥੇ ਲੜਾਈ, ਝਗੜਾ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ-ਮੰਦਾ ਬੋਲਿਆ -

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥

ਪੁਤੁ ਜਿਨੁਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨੁਰੀ

ਜੋਰੁ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੬

ਸਾਰੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤ ਹੀ ਹੋ ਗਏ। ਲੜਾਈ, ਝਗੜਾ, ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ 'ਚ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਰਖਵਾਇਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਜਿ ਬੱਚੀ ਨੇ ਆਉਣੈ ਘਰ 'ਚ-
ਲਖ ਖੁਸੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੪

ਸੋ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੱਖਣ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਨਦਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ (ਅਵਤਾਰ ਦਿਵਸ - 16 ਫਰਵਰੀ)

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੬੯੪

ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਦੁੱਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਿਤਿਆਂ, ਨਸਲਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਮਜ਼ਹਬਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੰਮਿਲਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 15 ਭਗਤ ਜਨ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਵਿਤਾ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਪਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਦੁੱਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦੀਆਂ ਭਾਵ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਤਰਦੀਆਂ। ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਸੌ ਫੀਸਦੀ (100%) ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਭਗਤ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਭੈ+ਗਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭੈ ਤੇ ਭਉ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਗਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭੈ ਤੇ ਭਉ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋਏ ਰੱਬੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਤੱਤ ਬੇਤੇ, 15 ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਅੱਜ ਉਹ ਭਗਤ ਜਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੋਕਾਈ/ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਗਤ ਜਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿੱਤੇ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਭਾਵੇਂ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਜੈ ਦੇਵ ਤੇ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਹੋਣ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀਆਂ ਦੇ ਜਨਮ, ਸਾਲ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਤਭੇਦ ਹਨ ਪਰ ਚਾਰ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਲੱਗਭੱਗ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵੀਚਾਰ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ। ਦੂਜਾ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਤੀਜਾ ਤੱਥ ਜੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚਿਤੌੜ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸਾਂਗਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਝਾਲੀ ਨੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਚੌਥੀ ਵੀਚਾਰ ਕਿ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਸੇਧ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ-ਸਾਲ-ਸੰਮਤ 1433 (1376ਈ. ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸਮਾਂ ਸੰਮਤ 1584 (1527 ਈ.) ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ 151 ਸਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ-ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਬਨਾਰਸ ਵਿਖੇ ਕਥਿਤ ਸੂਦਰ ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰਘੂ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਧੁਰਬਿਨੀਆ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ -

ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ ॥
ਰਿਦੈ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ

ਸੰਤ ਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ ॥
 ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ
 ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ ॥ ੧ ॥
 ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ
 ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ ॥
 ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ
 ਤਿਹ ਉਪਰੇ ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥ ੨ ॥
 ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਢਲਾ
 ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ ਨਿਤਹਿ ਬਾਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥
 ਅਬ ਬਿਪ੍ਰ ਪਰਧਾਨ ਤਿਹਿ ਕਰਹਿ
 ਡੰਡਉਤਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਰਣਾਇ ਰਵਿਦਾਸੁ ਦਾਸਾ ॥੩॥ ੧ ॥
 ਅੰਗ- ੧੨੯੩

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਇਉਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
 ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥
 ਅੰਗ- ੪੮੭

ਰਵਿਦਾਸੁ ਚਮਾਰੁ ਉਸਤਿਤ ਕਰੇ
 ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਨਿਮਖ ਇਕ ਗਾਇ ॥
 ਪਤਿਤ ਜਾਤਿ ਉਤਮੁ ਭਇਆ
 ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਪਏ ਪਗਿ ਆਇ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ- ੭੩੩
 ਰਵਿਦਾਸ ਧਿਆਏ ਪ੍ਰਭ ਅਨੁਪ ॥
 ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਵਿੰਦ ਰੂਪ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੨
 ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਬੁਧਿ ਪਾਈ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਆਧਾਰੇ ॥
 ਨਾਮਦੇਉ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨੁ ਕਬੀਰ ਦਾਸਰੇ
 ਮੁਕਤਿ ਭਇਓ ਚੰਮਿਆਰੇ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ੧੦ ॥
 ਅੰਗ- ੪੯੮

ਭੱਟ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਵੱਈਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -
 ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਗਤੁ ਜੈਦੇਵ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ॥
 ਨਾਮਾ ਭਗਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸਦਾ ਗਾਵਹਿ ਸਮ ਲੋਚਨ ॥
 ਅੰਗ- ੧੩੯੦

ਉਪਰੋਕਤ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ, ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਬਾਰੇ, ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ, ਸਭ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਜੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨਿਰਲੋਪਤਾ

ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਗੰਗਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਦਮੜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਥਾ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਭਗਤੁ ਭਗਤੁ ਜਗਿ ਵਜਿਆ
 ਚਹੁੰ ਚਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਿ ਚਮਿਰੇਟਾ।
 ਪਾਣੂ ਗੰਢੇ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਕੁਲਾ ਧਰਮ ਢੋਇ ਢੋਰ ਸਮੇਟਾ।
 ਜਿਉ ਕਰਿ ਮੈਲੈ ਚੀਬੜੈ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਅਮੋਲੁ ਪਲੇਟਾ।
 ਚਹੁੰ ਵਰਨਾ ਉਪਦੇਸਦਾ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ
 ਕਰਿ ਭਗਤ ਸਹੇਟਾ।
 ਨ੍ਰਾਵਣਿ ਅਇਆ ਸੰਗੁ ਮਿਲਿ ਬਾਨਾਰਸ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ਬੇਟਾ।
 ਕਢਿ ਕਸੀਰਾ ਸਉਪਿਆ ਰਵਿਦਾਸੈ ਗੰਗਾ ਦੀ ਭੇਟਾ।
 ਲਗਾ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚ ਦਾ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਅਚਰਜ ਅਮੇਟਾ।
 ਲਇਆ ਕਬੀਰਾ ਹਥਿ ਕਢਿ ਸੂਤੁ ਇਕੁ ਜਿਉ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ।
 ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਹਰਿ ਮਾਂ ਪਿਉ ਬੇਟਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੭
 ਜਨੁ ਰਵਿਦਾਸੁ ਚਮਾਰੁ ਹੋਇ
 ਚਹੁ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚਿ ਕਰਿ ਵਡਿਆਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
 ਭਗਤੁ ਕਬੀਰੁ ਵਖਾਣੀਐ ਜਨ ਰਵਿਦਾਸੁ ਬਿਦਰ ਗੁਰੁ ਭਾਏ।
 ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਸਨਾਤਿ
 ਵਿਚਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਰਨ ਕਵਲ ਚਿਤੁ ਲਾਏ।
 ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ ਪ੍ਰਗਟੀ ਆਏ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੨੩/੧੫
 ਕੁਲਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਚਮਾਰੁ ਹੈ ਸੈਣੁ ਸਨਾਤੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਈ।
 ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੨੫/੫

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 'ਭਗਤੁ ਭਗਤੁ ਜਗਿ ਵਜਿਆ' ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ। ਉਪਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚਾਰੇ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਉਚੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੰਗਾ ਖੁਦ ਹੱਥ ਕੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਸੀਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੰਗਾ ਵਲੋਂ ਕਸੀਰਾ ਖੁਦ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕਥਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉੱਚ-ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਤਮ ਸਿਧਾਂਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਢੁਕਦਾ ਹੈ -

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥
 ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੇ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥
 ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥
 ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
 ਤਿਸ ਕੀ ਧੂੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥ ੭ ॥
 ਅੰਗ- ੨੦੭

ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਰਾਜਾ ਹੈ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
 ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ੧ ॥
 ਅੰਗ- ੩੯੭

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
 ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
 ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
 ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
 ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
 ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
 ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
 ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
 ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ੭ ॥
 ਅੰਗ- ੨੭੫

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਉਸ ਰੱਬੀ ਰੂਹ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਆਪ ਜੀ ਵਿਚ ਸਨ।

ਆਪ ਜੀ ਸੋਨੇ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਹੀਰਾ ਭੇਟ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਛਾਡਿ ਕੈ ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ ॥
 ਤੇ ਨਰ ਦੋਜਕ ਜਾਹਿਗੇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥ ੨੪੨ ॥
 ਅੰਗ- ੧੩੭੭

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਰਵੋਤਮ ਹੀਰਾ ਮੰਨਿਆ। ਪਾਰਸ ਭੇਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਪਾਰਸ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ/ਭਗਤੀ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। 16 ਰਾਗਾਂ ਤੇ

40 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ, ਵੈਰਾਗ, ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੜਫ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
 ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
 ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੬੯੪

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਧੋ, ਰਾਮ ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤੜਫ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਖਿੱਚ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਤੜਫ ਸੀ। ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਸਾ ॥ ਨੀਚ
 ਰੂਖ ਤੇ ਊਚ ਭਏ ਹੈ ਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਨਿਵਾਸਾ ॥ ੧ ॥ ਮਾਧਉ
 ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥
 ਹਮ ਅਉਗਨ ਤੁਮੁ ਉਪਕਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੁਮ ਮਖਤੂਲ ਸੁਪੇਦ ਸਪੀਅਲ ਹਮ ਬਪੁਰੇ ਜਸ ਕੀਰਾ ॥
 ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ
 ਜੈਸੇ ਮਧੁ ਮਖੀਰਾ ॥ ੨ ॥
 ਅੰਗ- ੪੮੬

ਅਰਥ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਚੰਦਨ ਰੂਪ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦਨ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਫ਼, ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਰੇਸ਼ਮ ਹੋ ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਰਿੰਡ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਕੀੜੇ ਸਮਾਨ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਹਿਦ ਰੂਪੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ -

ਜਉ ਤੁਮ ਗਿਰਿਵਰ ਤਉ ਹਮ ਮੇਰਾ ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਚੰਦ ਤਉ ਹਮ ਭਏ ਹੈ ਚਕੋਰਾ ॥ ੧ ॥
 ਮਾਧਵੇ ਤੁਮ ਨ ਤੋਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ ॥
 ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉ ਜੋਰਹਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਦੀਵਰਾ ਤਉ ਹਮ ਬਾਤੀ ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਤੀਰਥ ਤਉ ਹਮ ਜਾਤੀ ॥ ੨ ॥
 ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰੀ ॥
 ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ ॥ ੩ ॥
 ਜਹ ਜਹ ਜਾਉ ਤਹਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ॥
 ਤੁਮ ਸੋ ਠਾਕੁਰ ਅਉਰੁ ਨ ਦੇਵਾ ॥ ੪ ॥
 ਤੁਮਰੇ ਭਜਨ ਕਟਹਿ ਜਮ ਫਾਂਸਾ ॥
 ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥ ੫ ॥ ੫ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੮-੫੯

ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੁਸੀਂ ਪਹਾੜ ਹੋ

ਤੇ ਮੈਂ ਮੇਰ, ਤੁਸੀਂ ਚੰਦਰਮਾ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਚਕੋਰ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੀਵੇ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਬੱਤੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਤੀਰਥ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਯਾਤਰੂ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਵੀਚਾਰਾਂ ਸਰਲ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਂਗੂ ਹਨ। ਚੰਦ ਤੇ ਚਕੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਦੀਵੇ ਤੇ ਬੱਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਤੜਪ ਹੈ। ਤੀਰਥ ਤੇ ਯਾਤਰੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿੰਨਾ ਨਿੱਘਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਰੰਡ ਕਹਿਣਾ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਬਣਨਾ ਇਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਭਾਵ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟਾ ਦੇਣਾ। ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਉਤੇ ਤੂੰ ਤੇਰੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਜਾਣੀ। ਇਹ ਵੀਚਾਰਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਗਤੀ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਭਿੱਜਿਆ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਾਲਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਜਾਤ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ -

ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩੦

ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੈਸ਼, ਸੂਦਰ, ਖੱਤਰੀ, ਡੂੰਮ, ਚੰਡਾਲ, ਮਲੇਛ ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਅਖੌਤੀ ਜਾਤ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ ਪਰ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪ ਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਲਮੀਕ, ਅਜਮਲ, ਪਿੰਗਲਾ, ਲੁਭਤੁ, ਕੁੰਚਰ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨੀਵੇਂ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਅਤੇ ਘਟੀਆ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪ ਜੀ ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਕਬੀਰ ਜੀ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਤੇ ਸਧਨਾ ਤੇ ਸੈਣ ਜੀ।

ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰਾਬ ਇਕ ਅਪਵਿੱਤਰ ਵਸਤੂ ਹੈ ਪਰ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾੜ ਦੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭੈ ਤੇ ਭਉ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ

ਕੇਵਲ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ-ਫਲ ਲਗਣ ਲਈ ਫਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਫਲ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਦੁੱਧ ਰਿੜਕ ਕੇ ਘੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਿਉ ਨਿਕਲਣ ਤੇ ਰਿੜਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵੀਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਮੰਜ਼ਲ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਜੀ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁੱਧ ਵੱਛੇ ਨੇ ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਭੋਰੇ ਨੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਮੱਛੀ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤਾ। ਚੰਦਨ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪਾਂ ਨੇ ਵਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਿਆ -

ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਪੂਜ ਚਰਾਵਉ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਵਉ ॥ ੪ ॥

ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਆਹਿ ਨ ਤੋਰੀ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੇਰੀ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੫

ਗਿਆਨੈ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸੁ ॥

ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹ ਨਾਸੁ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੭

ਭਗਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਰਹਿਣੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਚੇ ਹਾਂ, ਤਿਆਗੀ ਹਾਂ, ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਦਾਨੀ ਹਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਜਾਤ, ਜਨਮ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਮਾਣ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹੀ ਭਗਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ -

ਹਮ ਬਡ ਕਬਿ ਕੁਲੀਨ ਹਮ ਪੰਡਿਤ

ਹਮ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ॥

ਗਿਆਨੀ ਗੁਨੀ ਸੂਰ ਹਮ ਦਾਤੇ

ਇਹ ਬੁਧਿ ਕਬਹਿ ਨ ਨਾਸੀ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੯੭੪

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬਿਰਹਾ ਨੂੰ ਵਿਯੋਗ, ਵਿਛੋੜਾ, ਤੜਪ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਹੈ -

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ

ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੪

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ

ਇੰਨੀ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਤੜਪ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਓਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪ ਵੈਰਾਗ, ਤੜਪ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ -

ਸੋ ਕਤ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥

ਜਾ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਦਰਦੁ ਨ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੭੯੩

ਦੁਹਾਗਣ ਤੇ ਸੁਹਾਗਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਹਾਗਣ ਦਾ ਦੁਖ ਦੁਹਾਗਣ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਸੁੱਖ ਬੜਾ ਅਨੰਦਮਈ ਹੈ। ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇ। ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮੱਛੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਕੱਟਿਆ, ਵੱਢਿਆ ਜਾਂਦੇ, ਫਿਰ ਰਿੰਨਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਉਬਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੱਛੀ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ -

ਮੀਨੁ ਪਕਰਿ ਫਾਂਕਿਓ ਅਰੁ ਕਾਟਿਓ

ਰਾਂਧਿ ਕੀਓ ਬਹੁ ਬਾਨੀ ॥

ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਭੋਜਨੁ ਕੀਨੋ ਤਉ ਨ ਬਿਸਰਿਓ ਪਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੮

ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਤੇ ਬਿਰਹਾ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆਪ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਰਾਮ ਗੁਸਈਆ ਜੀਅ ਕੇ ਜੀਵਨਾ ॥

ਮੋਹਿ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ਮੈ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਤਿ ਜਨ ਕਰਹੁ ਸੁਭਾਈ ॥

ਚਰਣ ਨ ਛਾਡਉ ਸਰੀਰ ਕਲ ਜਾਈ ॥ ੨ ॥

ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ ॥

ਬੋਗਿ ਮਿਲਹੁ ਜਨ ਕਰਿ ਨ ਬਿਲਾਂਬਾ ॥ ੩ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੩੪੫

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ, ਜਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਐਸੀ ਤੜਪ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਹੈ।

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਸੇ, ਦੁਬਿਧਾ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੈਂਡੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅੰਕੁਰ ਪੁੰਗਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵੀ। ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੜਫ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੜਫ

ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ। ਭਗਤ ਜੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕੀਏ ਟਾਰੀ ਨ ਟਰੈ ਭ੍ਰਮ ਫਾਸ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਉਪਜੈ

ਤਾ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ॥ ੮ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੩੪੬

ਬਿਰਹਾ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਦੇਖੇ ਆਸਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੋ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਏ।

ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਉਪਜੈ ਨਹੀ ਆਸਾ ॥

ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੭

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਆਪ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਵਿਛੋੜਾ ਪਾ ਕੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਉਹ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਣਗੇ।

ਮਾਧਵੇ ਤੁਮ ਨ ਤੋਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ ॥

ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉ ਜੋਰਹਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ। ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤੜਪ ਸੀ। ਇਹੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਲਮ ਤੋਂ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਐਸੀਆਂ ਰੱਬੀ ਚੁਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਅਭੇਦਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰਾ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਭੇਦਤਾ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਵੀ ਮਿਲਾਪ ਇਸੀ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਸਾਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ

ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੪

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-53)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫
ਸੰਚਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਪੂਜਿ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਛੋਡਿ ਸਗਲ ਵਿਕਾਰ॥

ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਨੂੰ ਸੰਚਿ=ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੂਜਣਾ ਕਰੋ ਤੇ ਸਗਲ=ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ=ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਡਿ=ਛੱਡਣਾ ਕਰੋ।

ਜਿਨਿ ਤੂੰ ਸਾਜਿ ਸਵਾਰਿਆ
ਹਰਿ ਸਿਮਰਿ ਹੋਇ ਉਧਾਰੁ॥੧॥

ਜਿਨਿ=ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਸੂਖਮ, ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਜ ਕੇ ਸਵਾਰਿਆ=ਸੋਹਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਪ੍ਰਤੰਗ ਰਚਿ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਰਿਆ=ਸੋਹਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਨੱਕ ਦੀ ਕਰੂਬਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਭੈੜਾ ਲੱਗਣਾ ਸੀ। ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਛੇਜੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕਰੂਪ ਦਿਸਣਾ ਸੀ। ਕੰਨ, ਬੁਲ੍ਹ ਆਦਿ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਬਦਸੂਰਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਬਖਸ਼ਿਆ ਤੇ ਸਾਜ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਹਰਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜਪਿ ਮਨ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਅਪਾਰੁ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਕਰ, ਜੋ ਅਪਾਰੁ=ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਨ ਮਨੁ ਤਨੁ ਜਿਨਹਿ ਦੀਆ
ਰਿਦੇ ਕਾ ਆਧਾਰੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਿਨਹਿ=ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਜਿਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣ, ਸੰਕਲਪ ਰੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਮਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਦੀਆ=ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਰਿਦੇ=ਹਿਰਦੇ ਕਾ=ਦਾ ਆਧਾਰੁ=ਆਸਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਕਰ।

ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ਮਾਤੇ
ਵਿਆਪਿਆ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਜੇ ਵੀ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਾਤੇ=ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਰਾਵਣ, ਕੌਰਵ, ਹਰਣਾਖਸ਼ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਿਆ=ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੁ=ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ।

ਪਉ ਸੰਤ ਸਰਣੀ ਲਾਗੁ ਚਰਣੀ
ਮਿਟੈ ਦੁਖੁ ਅੰਧਾਰੁ॥੨॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਵਾ: ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਪਉ=ਪੈਣਾ ਕਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਛੱਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗੁ=ਲੱਗਣਾ ਕਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦਾ ਦੁਖ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਅੰਧਾਰੁ=ਹਨੇਰਾ ਮਿਟ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦਇਆ ਕਮਾਵੈ
ਏਹ ਕਰਣੀ ਸਾਰ॥

ਸਤੁ=ਸਤ ਪ੍ਰਤੰਗੀ ਹੋਣਾ, ਸੰਤੋਖੁ=ਸਬਰ ਰੱਖਣਾ, ਦਇਆ=ਰਹਿਮ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਵੈ=ਕਮਾਉਣਾ ਕਰੇ, ਏਹ=ਇਹੋ ਹੀ ਸਾਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਣੀ=ਕਮਾਈ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤੁ=ਸਤੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਸੜਨ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਸਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤੀ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਸਤ ਹੈ।

ਆਪੁ ਛੋਡਿ ਸਭ ਹੋਇ ਰੇਣਾ
ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥੩॥

ਆਪਾ-ਭਾਵ (ਹੰਕਾਰ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ=ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਚਰਨ ਰੇਣਾ=ਧੂੜ ਹੋਣਾ ਕਰੋ। ਪਰ ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਗੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰੁ=ਨਿਰ ਅਕਾਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਦੀਸੈ ਸੇ ਸਗਲ ਤੂੰਹੈ
ਪਸਰਿਆ ਪਾਸਾਰੁ॥

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜੋ=ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਪਸਰਿਆ=ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਗਲ ਰੂਪ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਈਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਾਮਵੇਦ ਦਾ ਤਤਸਮੀ ਮਹਾਂਵਾਕ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਜਗਿਆਸੂ! ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਆਤਮਿਕ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਕਾਟਿਆ
ਸਗਲ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ॥੪॥੨੫॥੯੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭਰਮ ਨੂੰ ਕਾਟਿਆ=ਕੱਟਣਾ ਭਾਵ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਸਗਲ=ਸਾਰੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ=ਵਿਆਪਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬੀਚਾਰੁ=ਵੀਚਾਰਦੇ ਹਨ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫
ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮੰਧੇ
ਸੰਸਾਰੁ ਸਗਲਾਣਾ॥

ਦੁਕ੍ਰਿਤ=ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੁਕ੍ਰਿਤ=ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਭਾਵ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੇ ਮੰਧੇ=ਵਿਚ ਸਗਲਾਣਾ=ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਦੁਕ੍ਰਿਤ=ਖੋਟੇ ਕਰਮ, ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਕਰਨੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਖੂਨ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਪੀਣਾ ਭਾਵ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਖਾਣਾ, ਪਾਪ ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਇਹ ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਭਾਵ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਹਨ। ਸੁਕ੍ਰਿਤ=ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਭਾਵ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਨਾ, ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦੇਣਾ, ਦੁਖੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਆਦਿ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਵੀ ਬੰਧਨ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੁਹਰੁ ਤੇ ਰਹਤ ਭਗਤੁ ਹੈ
ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣਾ॥੧॥

ਦੁਹਰੁ=ਦੋਹਾਂ (ਪਾਪ-ਪੁੰਨ) ਤੋਂ ਜੋ ਰਹਤ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਪਾਪ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਭੈੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕੁਸੰਗਤ ਤੋਂ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਹੰਗਤ ਤੋਂ ਜੋ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਭਗਤ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਐਸਾ ਭਗਤ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ।

ਠਾਕੁਰੁ ਸਰਬੇ ਸਮਾਣਾ॥

ਫਿਰ ਐਸੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਐਸਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਠਾਕੁਰੁ=ਮਾਲਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੂੰ ਸਰਬੇ=ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਣਾ=ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ।

ਕਿਆ ਕਹਉ ਸੁਣਉ ਸੁਆਮੀ
ਤੂੰ ਵਡ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਮੰਦਾ ਕਹੀਏ ਤੇ ਕੀ ਚੰਗਾ, ਜਦੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਹੇ ਸੁਆਮੀ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ! ਸੁਣਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਉਪਮਾ ਕੀ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੁਰਖੁ=ਪੂਰਨ ਹੋ ਅਤੇ ਸੁਜਾਣਾ=ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਭਾਵ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਮੰਧੇ
ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਨਾਹੀ॥

ਜੋ ਮਾਨ=ਸਤਿਕਾਰ, ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨ=ਨਿਰਾਦਰੀ-ਅਪਮਾਨ ਮਿਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਹਨਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੰਧੇ=ਵਿਚ ਹੈ, ਸੋ=ਉਹ ਸੇਵਕੁ=ਦਾਸ ਨਾਹੀ=ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਨ=ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਮੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵੱਡੇ ਪੁਰਸ਼ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਫਿਰ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੀ ਤੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਅਭਿਮਾਨ=ਹੰਕਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਕੋਈ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੀ ਤੋਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਆਵੇ।

ਤਤ ਸਮਦਰਸੀ ਸੰਤਹੁ
ਕੋਈ ਕੋਟਿ ਮੰਧਾਹੀ॥੨॥

ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ! ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤਤ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਮ=ਬਰਾਬਰ, ਦਰਸੀ=ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਵਾ: ਸਮਦਰਸੀ=ਇਕ ਸਮਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਟਿ=ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਮੰਧਾਹੀ=ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਇਹੁ ਕੀਰਤਿ ਕਰਲਾ॥

ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਬਚਨ ਆਪ ਕਹਨ=ਕਹਿ ਲੈਣੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਹਾਵਨ=ਕਹਾਉਣਾ ਕਿ ਇਹ ਬੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਕੀਰਤਿ=ਉਸਤਤ, ਵਡਿਆਈ, ਜਸ

ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਕਰਲਾ=ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਉਸਤਤ ਆਪ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹਾਂ। ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ ਤੇ ਨਾਲ ਚੇਲੇ ਚਾਟੜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਹਾਉਣਾ ਜੋ ਲਾਲਚ ਵਸ ਜਾਂ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਹ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੱਤਾਂ ਵੱਖ, ਬਾਹਾਂ ਵੱਖ ਤੇ ਸਿਰ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਲੋਕ ਜੋ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕੇਵਲ ਪਾਖੰਡ ਕਰ ਕੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਗਰ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵੀਚਾਰਵਾਨਾਂ, ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।

**ਕਥਨ ਕਹਨ ਤੇ ਮੁਕਤਾ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ॥੩॥**

ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਕਥਨ=ਕਹਿਣਾ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਕਹਨ=ਕਹਾਉਣਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ, ਇਹਨਾਂ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤਾ=ਰਹਿਤ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਹੈ -

ਗਤਿ ਅਵਿਗਤਿ ਕਛੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਇਆ॥

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਦੀ ਗਤੀ ਤੇ ਕਿਸ ਦੀ ਅਵਗਤੀ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਗਤਿ=ਗਿਆਨ, ਅਵਿਗਤਿ=ਅਗਿਆਨ ਭਾਵ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਗਤਿ=ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅਵਿਗਤਿ=ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਵਿਗਤਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਗਤ=ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਹੋ ਦੁੰਦਵਾਦ ਕੁਝ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ=ਆਉਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਘਨਈਏ ਵਾਂਗ ਸਭ ਪਾਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤਨ ਕੀ ਰੇਣੁ

ਨਾਨਕ ਦਾਨੁ ਪਾਇਆ॥੪॥੨੬॥੯੬॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਾਸੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ ਪਾਇਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਰੇਣੁ=ਪੂੜ ਬਣਨ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹਾਂ ਅਥਵਾ ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜ ਬਣ ਕੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਲ... ਹੈ।... ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ ਵਰਗਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ -

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ ਜਗਿ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੇ ਵੇਖਾਲਾ।

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਆਉਂਦੈ, ਓਡਾ ਹੀ ਫਲ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਆਉਂਦੈ, ਚਾਹੇ 50 ਗੇੜੇ ਮਾਰ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਕਰਦਾ ਉਹਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਝੋਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬਰਕਤਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਕੋਈ ਇਕ ਨਾਉਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਖਦੇ ਨੇ! ਕੋਈ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਭਗਤ ਵਛਲ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਕਹਿੰਦੇ; ਇਕ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ -

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੇ ਵੇਖਾਲਾ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਦਿਸਦੈ। ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

*ਧਾਰਨਾ - ਸੱਚੇ ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ,
ਸੱਚੇ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਜਿਹੜੇ।*

*ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਾਚੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥
ਸਚਾ ਸੁਖੁ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ
ਜਿਸ ਕੇ ਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਤੇ ॥ ੩ ॥ ਅੰਗ- ੭੪੯*

*ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਹੋਏ ਨੇ -
ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ਅੰਗ- ੫*

*ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ -
ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
ਅੰਗ- ੨੦੨*

*ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੬*

ਜਿਹਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲਿਆਉਂਦੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ।

(ਫਿਲਮ ਨੰ: 605)

ਚਲਦਾ.....।

ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ - 3)

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

4. ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ

ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਪੱਖੋਕੇ (ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਚੌਠਾ ਖੱਤਰੀ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਸੰਨ 1474 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਪਿੰਡ ਪੱਖੋਕੇ ਰੰਧਾਵਾ ਵਿਚ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਆਦਰ ਅਤੇ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਹਾਇਸ਼ ਨਗਰ ਬਟਾਲਾ ਵਿਖੇ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਜਾ 'ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ' ਅਕਸਰ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ, ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਦੀ ਭੁਇੰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਆਦਿ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਵੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਬਾ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸੰਬੰਧ ਸਨ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 500 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਖਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਜੈ ਰਾਮ, ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਮਾਲ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਆਮਿਲ (ਪੈਮਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਖੋਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ"। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਟਵਾਰੀ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ' ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਪਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ, ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਆਏ ਕਿ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਚੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਧਨ ਕਮਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਲਾਜ ਇਕੋ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਧਨ ਮੋਦੀ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਲੁਟਾਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ।

ਭਾਖਿਤ ਜੈਰਾਮ 'ਚੋਣਾ ਗੋਤ ਮੂਲਾ ਨਾਮ ਤਿਹ
ਤਨੁਜਾ ਹੈ ਧਾਮ ਸੇ ਰੰਧਾਵੇ ਪਟਵਾਰੀਆ।
ਭਲੇ ਹੈ ਠਿਕਾਨੇ ਚਾਹਿ ਕੀਨਿ ਮੈਂ ਖੁਜਾਨੇ ਜਾਨੇ
ਹੋਇ ਸਨਬੰਧ ਸੁਖ ਸਾਨੇ ਸੇ ਨਿਹਾਰੀਆ।
ਮੋਰ ਤੋਰ ਏਕ ਲਾਜ ਜਾਨੈ ਜੈਸੇ ਕਰੋ ਕਾਜ
ਆਪ ਤੂੰ ਸਯਾਨੇ ਬੈਨ ਕਾਲ ਯੋਂ ਉਚਾਰੀਆ।
ਰਾਖੇ ਰਖਵਾਰੀ ਸੁਤ ਕਰੈ ਨ ਖੁਆਰੀ ਧਨ
ਦੀਜੈ ਮਤਿ ਆਪ ਤਾਂ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਮੈਂ ਰਹਿਤ ਹੋਂ।

(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਪਿਆਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਚੋਂ ਭਾਵੇਂ ਲੁਟਾਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਰੱਖੇ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ, ਨਾਹੀ ਚੋਰੀ-ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੁੰਨ ਹਿਤ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਤੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ-ਪਾਣੀ ਤੇ ਨੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕੁਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰੋਕਣਾ ਧਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸੁਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕੀ ਭਨਤਿ ਸੁਨ ਬੈਨ ਮੇ ਜਨਕ
ਤੁਮ ਭਾਖਤਿ ਸਦੀਵ ਧਨ ਖੋਤਿ ਨਿਤ ਮੋਰੀਆ।
ਆਪਨੀ ਕਰਤਿ ਕ੍ਰਿਤ ਖੋਇ ਕਿਧੋਂ ਰਾਖੈ ਬਿਤ
ਰਹੀਏ ਨਿਚਿੰਤ ਚਿਤ ਲਤਿ ਨਹਿ ਤੋਰੀਆ।
ਭੂਖੇ ਕੇ ਅਸਨ ਪੁਨ ਬਸਨ ਨਗਨ ਦਾਨੀ
ਪੁੰਨਵਾਨ ਰੂਪ ਕਰੈ ਜਾਰੀ ਨਹਿ ਚੋਰੀਆ।
ਕਰੈ ਜੋ ਕੁਕਰਮ ਨਿਵਾਰਨ ਧਰਮ ਤਾਂ ਕੋ
ਲਗੈ ਜੇ ਸੁਕਰਮ ਅਧਰਮ ਤਾਂਹਿ ਹੋਰੀਆ।

(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਸਗਾਈ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀਏ। ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਸਗਾਈ ਹੋਈ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਦ ਲਵਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਧਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ।

ਬੁਲਵਾਵੇਂ ਹੋਇ ਸਗਾਈ।
ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਕਰਹੁ ਨ ਕਾਈ।
ਤਿਯ ਮੋਹ ਤਬਹਿ ਹੋ ਜਾਈ।

ਨਹਿੰ ਖੋਵਹਿ ਦਰਬ ਅਜਾਈਂ।

(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਾਗੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਸਗਾਈ ਦੇ ਸ਼ਗਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ। ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਦਿਨ ਉਹ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਗਏ। ਉਧਰੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਵੀ ਖਬਰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਸੁਭ ਸਮਾਚਾਰ ਬਾਬਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਨਾਨਕ ਜੀ' ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋੜੇ ਬੋਲ ਨਾ ਬੋਲਿਓ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿਓ ਕਿ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖਣ ਤਾਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ।

ਪੱਖੋ ਕੇ ਰੰਧਾਵੇ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸੈ ਤਹਿੰ ਮੂਲਾ ਨਾਮ
ਨੇਗੀ ਲੇ ਸਗਾਈ ਆਏ ਪੁਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਹੈਂ।
ਸੁਨਿ ਕਾਲੂ ਬਚ ਬੋਲਯੋ ਰਾਉ।
ਅਸ ਬਿਧਿ ਨਹਿੰ ਕਹੁ ਬੈਨ ਬਿਜਾਉ।
ਨਾਨਕ ਹਮਰੋ ਸਵਾਮੀ ਜਾਨੋ।
ਹੈਂ ਕਿੰਕਰ ਕੇ ਥਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨੋ।
ਕਰੁਨਾ ਕਰੈ ਜੇ ਨਾਨਕ ਮੇ ਪਰ।
ਯਹੀ ਮਨੀਖਾ ਮਨ ਮੈਂ ਹੋ ਬਿਰ।

(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ, ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਜੀ ਅਤੇ ਨਾਨਾ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਜੀ, ਨਾਨੀ ਮਾਤਾ ਭਿਰਾਈ ਜੀ, ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਸਾਰੇ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਨਰ-ਨਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਤੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੰਤ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮ ਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਘੁਟ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਇਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਹੰਝੂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਛਮ-ਛਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਹਿ ਤੁਰੇ।

ਧਾਰਯੋ ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਰ ਸੀਸਾ।
ਦੀਨੀ ਕਾਲੂ ਅਧਿਕ ਅਸੀਸਾ।
ਧਰਯੋ ਯੁਗਲ ਚਰਨਨ ਪਰ ਮਾਥਾ।
ਕੰਠ ਲਗਾਇ ਭੁਜਗਹਿ ਹਾਥਾ।

ਸਜਲ ਬਿਲੋਚਨ ਆਸਨ ਪਾਤੀ।
ਭਰਿ ਅਨੰਦ ਭਈ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ।
ਰਾਮਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਲਾਲੂ ਕਾਲੂ।
ਹਰਖਤਿ ਉਰਮਹਿੰ ਚਲੇ ਉਤਾਲੂ। (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਅਵਸਰ ਤੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਵਸਤਰ ਤੇ ਧਨ ਦਾਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਸੁਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੰਗਤ ਜਨ ਪਾਵਹਿੰ ਬਹੁ ਦਾਨਾ।
ਦੇਹਿੰ ਅਸੀਸ ਵਧਹਿ ਸੁਖ ਨਾਨਾ। (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਗਾਈ 5 ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ 1542 ਨੂੰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 24 ਜੇਠ ਸੰਮਤ 1544 ਨੂੰ ਨੀਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਜੰਝ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰਕੇ ਉਥੋਂ ਬਟਾਲੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ। ਉਥੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਆਪਣੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੰਬੂ, ਰਥ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀਆਂ।

ਸਯੰਦਨ ਔ ਸਕਟੇ ਸੁਭ ਸਾਜਿ ਕੈ
ਤੰਬੂ ਕਨਾਤ ਲਏ ਸਮੁਦਾਈ।
ਕਾਲੂ ਨ ਲੇਵਤ ਹੈ ਧਨ ਹਾਥ ਮੈਂ
ਭੂਪਤਿ ਦੇਤਿ ਭਯੋ ਬਰਿਆਈ।
ਬੰਦਨ ਕੇ ਕਰਿ ਹੋਇ ਬਿਦਾ

ਨਿਜ ਧਾਮ ਗਯੋ ਮਨ ਮੈਂ ਹਰਖਾਈ। (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਸਜ-ਧਜ ਨਾਲ ਬਰਾਤ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੜਾਅ ਕਰਦਿਆਂ ਬਟਾਲਾ ਨਗਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੀ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੱਖੋਕੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਹਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਦਦ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਬੜੇ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੀ ਆਉ-ਭਗਤ ਕੀਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਮੂਲਾ ਗਯੋ ਉਠਿ ਕੈ ਤਬ ਤੁਰਨ
ਪੰਚ 'ਹਿਤਾ' ਜਿਹ ਗੋਤ ਰੰਧਾਵਾ।
ਭੇਨ ਭਨੇ ਸੁਨਿਯੋ ਸੂਤਿ ਚੌਧਰੀ
ਆਈ ਬਰਾਤ ਅਬੈ ਸੁਧਿ ਆਵਾ।
ਤਾਤ ਅਜਿਤੇ! ਪਧਾਰ ਇਨੈ ਸੰਗਿ
ਲੇਹੁ ਬਰਾਤ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਜੇਹੀ।
ਚਾਹਿ ਜੁ ਹੋਇ ਪੁਚਾਇ ਸੁ ਦੇਵਹੁ

ਪਾਸ ਰਹੇ ਜਿਹਿ ਮੂਲਾ ਰਹੇਗੀ। (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੁਲ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾ ਕੇ ਵੇਦ ਮੰਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਉਤਰ ਹੋ ਗਏ। ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਨਾਤਨੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 'ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ' ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਹੂ ਰੀਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਸਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ-ਫਕੀਰ ਵੀ ਬਰਾਤ ਵਿਚ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਆਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਦੇਖੀਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਸੇ ਮਖੌਲ ਤਾਹਿਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਾਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਢੱਠਣ ਵਾਲੀ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਦੇ ਲਾਗੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਖੀਕਾਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਮਾਈ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਵੇ ਚੰਦ ਜਿਹੇ ਨੀਂਗਰਾ! ਇਸ ਢੱਠਣ ਵਾਲੀ ਕੰਧ ਹੇਠੋਂ ਉਠ ਜਾ। ਵੀਰ, ਇਹ ਡਿਗੀ ਕਿ ਡਿਗੀ”। ਇਸ ਸਾਜਿਸ਼ ਦੀ ਕੰਨਸੋ ਖਿਧ ਮਾਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ “ਮਾਤਾ! ਇਹ ਕੰਧ ਢੱਠਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ, ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੀਕਰ ਇਵੇਂ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੇਗੀ”। (ਇਹ ਕੰਧ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਯਾਦ ਵਜੋਂ ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰਿਖਿਅਤ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਪਰ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪੁਰਬ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ' ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਬੜੀ ਸਾਦੀ ਰਸਮ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਉਚੇ ਥੜੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ “ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ”

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ, ਸ਼ਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਕੇ, ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨਾਲ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਦ ਮਿਟਾ ਕੇ, ਇਕ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭ ਵਿਆਹ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਉਪਰੰਤ ਬਰਾਤ ਵਾਪਿਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਜੀ ਨਵ ਵਿਆਹੀ ਜੋੜੀ ਉਤੋਂ ਦੀ ਧਨ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਭਰਜਾਈ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨਿੱਘੇ ਤੇ ਭਰਪੂਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

ਨਗਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੀ ਸਗਲ ਬਰਾਤਾ।

ਜਨੁ ਅਨੰਦ ਕੇ ਮੇਘ ਸੁਹਾਤਾ।

ਦੁਲਹ ਦੁਲਹਨ ਆਗੇ ਜਾਵਤਿ।

ਪੀਛੈ ਲਾਲੂ ਧਨ ਬਰਖਾਵਤਿ।

ਸਾਦਰ ਲੋ ਕਰਿ ਨਿਜ ਭਰਜਾਈ।

ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਬੀਚ ਬਸਾਈ।

(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਵੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਰ-ਨਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਮਡ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੰਦ-ਮੰਗਲ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰਿਦਿਆਲ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਪੰਡਿਤ ਜੀ! ਜੋ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਮੰਗ ਲਵੋ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕੇਵਲ ਮੋਖਸ਼ ਦੀ ਇਛਾ ਹੈ।

ਅਸ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਚੰਦਾ।

ਤਿਸਹਿ ਬਿਲੋਕਨ ਹੇਤ ਉਮੰਗਾ।

ਆਵਤਿ ਨਰ ਜਨੁ ਉਠੇ ਤਰੰਗਾ।

ਲਿਯ ਬੁਲਾਇ ਪ੍ਰਯਾ ਹਰਿਦਯਾਲਾ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬੋਲੇ ਗਿਰਾ ਰਸਾਲਾ।

ਜਾਚਹੁ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਲਾਲਸਾ।

ਲੇਹੁ ਅਬਹਿ ਸੋ ਕਰਹੁ ਨ ਆਲਸਾ।

ਬੋਲਯੋ ਦਿਜ ਹਰਦਯਾਲ ਪ੍ਰਬੀਨਾ।..

ਅਬ ਦੀਜੈ ਮੁਝ ਮੇਖ ਪ੍ਰਬੀਨਾ।.. (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਜਦੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਈ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਜਿਵੇਂ ਤੀਰ, ਹੁਮਾਊਂ ਪੰਛੀ ਦੇ ਖੰਭ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੁਮਾਊਂ ਪੰਛੀ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਬਚ ਬਦਤਿ ਬੁਲਾਰਾ।

ਪਰਮ ਲਾਭ ਮੁਝ ਦਰਸ ਤੁਮਾਰਾ।

ਕਰਤਿ ਕਿਉਂ ਨ ਮੁਝ ਲਖ ਅਧਿਕਾਰੀ।

ਕਟਹੁ ਨ ਬੰਧਨ ਸ਼ਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਪੰਕਜ ਬਦਨਾ।

ਸਿਮਰਹੁ ਸਤਿਨਾਮ ਸੁਖਸਦਨਾ।

ਪਰ ਕੇ ਬਲ ਕਰਿ ਹੋਤ ਉਤਾਉ।

ਪਹੁੰਚੇ ਸੇ ਜਹਿੰ ਦੇਸ਼ ਹੁਮਾਉ।

ਤੈਸੀ ਗੀਤਿ ਨਾਮ ਕੀ ਬਰਨੀ।.. (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਹੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣ ਗਏ ਹੋ, ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਧਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਅਸੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਨੇ ਭਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ।

ਧਰਯੋ ਮਾਤ ਕੇ ਪਗ ਸੀਸਾ।

ਨਿਕਸੇ ਨਿਜ ਘਰ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ਾ।

ਸਿਖਵਨ ਕਾਲੂ ਦੇਵਤਿ ਭੂਰੀ।

ਧਨ ਖਾਟਨ ਕੀ ਜੇ ਬਿਧਿ ਰੂਰੀ।

ਬਹੁਤੇ ਬਿਤ ਇਕਤ੍ਰ ਸੁ ਕਰੀਏ।

ਪਰਵਾਰਨ ਕੋ ਖਰਚ ਵਿਚਰੀਏ।

ਰਾਵਰ ਆਖਤਿ ਬਚਨ ਜਥਾ ਜੀ।

ਭਲੀ ਬਾਤ ਪਿਤ! ਕਰੋਂ ਤਥਾ ਜੀ।

ਅਸ ਕਹਿ ਕੀਨੀ ਪੁਨ ਬੰਦਨ।

ਗਮਨੇ ਮਾਰਗ ਦੇਖ ਨਿਕੰਦਨ।

ਬੰਦ ਸੁਲੱਖਣੀ ਸਾਸੁ ਚਰਨਾ।

ਮਿਲਤਿ ਸਨੇਹ ਸੰਗ ਕਰਿ ਕਰੁਨਾ। (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਵੀਰ ਜੀ ਤੇ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਦੀ ਆਮਦ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ

ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਪਤੀ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰਾ ਸੁਹਣਾ ਖੁਲ੍ਹੇ ਵੇਹੜੇ ਵਾਲਾ ਮਕਾਨ ਬਣਵਾ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ-ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ; ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਹਿਣੇ, ਕਪੜੇ, ਪਲੰਘ, ਬਰਤਨ ਆਦਿ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੈਣ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ, ਸਾਧਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਸਤਸੰਗ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਹੁਣ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਾਧੂ-ਸੰਤ-ਫਕੀਰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ, ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਤਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਵੀਰ ਦਾ ਘਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸੁਕਰ ਕਰਦੇ। ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਹਰ ਹੀਲੇ ਪਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ ਖੇਡਦਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਬੇ ਜੀ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਸੰਨ 1489 ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਕਦੀ ਕਦੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਜੀ ਬਾਰੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਕੋਲ ਕੁਝ ਰੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀਰ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਪੂੰਜੀ ਬਾਹਰ ਹੀ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਲੁਟਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਘਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਉਹ ਨਾਹੀ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਘਰ ਆ ਕੇ ਵੜਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਧੀਰਜ ਦੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਸਨ -

ਨਿਜ ਭਰਾਤਾ ਕੇ ਨਹਿੰ ਸਮਝਾਵਹਿੰ।

ਗ੍ਰਿਹਸਤਿ ਕਾਜ ਇਉਂ ਕਿਉਂ ਬਨਿ ਆਵਹਿੰ?

ਆਨ ਸਦਨ ਨਹਿੰ ਬਦਨ ਦਿਖਾਵੈਂ।

ਸਰਬ ਦਰਬ ਕੋ ਬਹਿਰ ਲੁਟਾਵੈਂ। (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਬੜੇ ਮਿਠੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਰਜਾਈ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰ, ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਆਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਣਜਾਣ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝਾਵਾਂ? ਉਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਪਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਹੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਘਰੇਲੂ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਉਹ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗੀ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-61)

ਬ੍ਰਾਹਮਣ - ਠੀਕ ਹੈ, (ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ) ਸਵਾਦ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਜੀ! ਜਦ ਇਹ ਖਿਆਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮਨ ਲਗ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਜੀਭ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਰਹੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਏਥੇ ਹੀ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਇਹ 'ਨਾਮੀ ਦੇ ਵਜੂਦ ਜਾਂ ਖਿਆਲ' ਤੇ 'ਨਾਮੀ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜੋੜ ਲੈਣ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮਨ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁਲਾਰਾ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਦਾ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਂਈ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ, ਅਰਥਾਤ ਖਿਆਲ ਫੌਰਨ 'ਅਨੁਭਵ' ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਤਦ ਕਾਰਜ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਏਗਾ, ਪਰ ਰਿਖੀ ਜੀ! ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਇਆਂ ਦੇ। 'ਖਿਆਲ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ' ਦਾ ਯਾ ਉਸ ਦੇ 'ਵਜੂਦ ਦਾ ਧੁਵਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਦਿਸਦੇ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਨਹਾਰ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ 'ਮਾਯਾ' ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਇਕ ਦਮ 'ਨਾਮੀ' ਪਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਲਗਦਾ। ਸਮਝ ਭਾਵੇਂ ਸਮਝ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਧਿਆਨ ਜਿੱਥੇ ਹੈ ਉੱਥੇ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਪਰ ਨਿਰੰਤਰ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਭੁੱਲ ਵਾਲੇ ਥਾਉਂ ਤੋਂ ਉੱਠੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤਰੱਦਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਰੱਦਦ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ।

ਫੇਰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਕਿ ਦਿਲ ਦਾ ਇਕ ਤਰੱਦਦ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ - 'ਰੱਬ ਹੈ' ਅਸਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਅਸਾਂ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਬੀ ਅਸਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਧਿਆਨ ਸਾਡੇ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਸ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਦ ਵਿਚਾਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦਾ ਅਸਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਅਸਰ ਮਨ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੰਮ ਸਰੀਰ ਕਰੇ ਮਨ ਉਸੇ ਦਾ ਅਕਸ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਚਾਲੂ ਪੁੱਟੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਸੁਫਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਚਾਲੂ ਪੁੱਟਣ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਢਿੱਲਾ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਕੇ

ਅਸੀਂ ਉਸ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮੀ ਦਾ ਇਕ 'ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲਾ ਨਾਮ' ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ 'ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਮ' ਨੂੰ ਜੀਭ ਤੇ ਰੱਖ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਜਪਦੇ ਹਾਂ -

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਜਦ ਜੀਭ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਜੋ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਹੈ - ਮੋੜਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਇਹਨਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਜੂਦ ਉਸ ਦੀ 'ਹੈ' ਯਾ 'ਹੋਂਦ' ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਉਸ ਦੇ ਸਰੂਪ, ਗੁਣਾਂ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਝੱਟ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਮ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਪੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਨੁਹਕਰ ਦਾ ਅਕਸ ਮਾਨਸਕ ਮੰਡਲ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਮੰਡਲ ਈਸ਼ਵਰ ਧਿਆਨੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਨਾਮ ਮਾਨਸਿਕ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਕੇ, 'ਆਤਮ ਮੰਡਲ' ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ 'ਨਾਮੀ' ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀਦਾ ਹੈ। ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਉਣ ਮਾਤਰ ਲਈ ਐਉਂ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੀਕੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ - ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਮਨੁੱਖ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਸਰੀਰਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਲਗਭੱਗ ਪੌਣੇ ਤ੍ਰੈ ਪਹਿਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਹੈ; ਪੌਣੇ ਤ੍ਰੈ ਪਹਿਰ ਰੋਜ਼ ਲਗਭੱਗ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਪੁਰ ਖਰਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਬੀ ਸਰੀਰਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰਿਹਾ, ਬਾਕੀ ਪੌਣੇ ਤ੍ਰੈ ਪਹਿਰ ਹੱਸਣ, ਖੇਡਣ ਸੈਲ, ਤਮਾਸ਼ੇ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬੀ ਸਰੀਰਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸਰੀਰਕ ਮੰਡਲ ਵੱਲ ਰੁਖ ਰਖਿਆਂ ਬੀਤੇ, ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਮਾਨਸਿਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਕੀਕੂੰ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ? ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਰੀਰਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰਕ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਚੁੱਕੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ

ਦਾ ਜਪਣਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਨਾਮੀ ਦੇ ਖਿਆਲ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਤੇ ਸਰੂਪ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਬੇ-ਮਲੂਮੇ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਇਹ ਧਿਆਨ ਮਾਨਸਿਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ - ਜੋਗ ਅਭਿਆਸ ਨਾਮ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ?

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਅਭਿਆਸ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ ਏਕਾਂਤ ਵਾਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਹੈ। ਜੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਏਕਾਂਤ ਵਾਸੀ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੁਛ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਗਤ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਜਗਤ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਜੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਉੱਨਤੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਅੰਦਰਲਾ ਏਕਾਂਤ ਜੋਗਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਜੇ ਸਾਰੇ ਬੰਨੀ (ਬੰਨੀ ਵਿਚ) ਜਾ ਬੈਠਣ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਸਾਰੇ ਕਿੱਥੋਂ ਖਾਣ, ਸੇ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਨ ਵਸ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਰਨ, ਬਨ ਵਸ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭੁੱਖੇ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧਨ ਐਸਾ ਲੋੜੀਏ ਕਿ ਜੋ ਬੇਮਲੂਮੇ ਅਸਰ ਕਰੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਟੁਰੇ ਰਹਿਣ। ਜੀਵ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਧਿਆਨ ਮਾਇਆ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਰੁਖ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਅੰਦਰੋਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਂਈਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਰਹੇ ਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕਾਰ ਬੀ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਇਹਾ ਤਰੀਕਾ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸਾਂ 'ਨਾਮ' ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿਣਾ ਕੋਈ ਮੁਰਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਦੇ ਜੜ੍ਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ ਮੇਲ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਆਤਮ ਜੀਵਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 'ਜੀਵਨ ਤੱਤ' ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ। ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਬੀ ਉਹ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਂਈਂ ਵਸਿਆ ਉਹ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ ਉਹ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਲਗਾਤਾਰ ਰੋਂ ਹੈ ਸਾਂਈ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਾਡੇ ਵੱਲ। ਹਾਂ, ਉਹ ਇਕ ਜੀਵਨ ਹੁਲਾਰਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ - ਦੂਸਰੀ ਭੁੱਲ ਬੀ ਦੱਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ?

ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਕਿ ਧਿਆਨ ਮਾਇਆ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਉਹੋ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਰੁਮਕਾ ਰੱਬੀ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦਾ, ਕਦੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨਮਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਦੇ ਚਾਉ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਕਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਰੋਂ

ਨਹੀਂ ਫਿਰਦੀ, ਕਦੇ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਨਹੀਂ ਵਜਦੀ, ਕਦੇ ਵਲਵਲਾ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ, ਕਦੇ ਸੁਕਰ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਉਮਗਦਾ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਲੱਗ ਕੇ ਜਪਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਸਾਧਨ ਕਹਿ ਛੱਡਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਾਜ! ਇਹ ਬੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਦਾ ਜਗਿਆਸੂ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਜੀਉਂਦੇ ਦੀ ਸੁਹਬਤ ਕਰੇ। ਨਾਮੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਅੰਦਰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜੀਉ ਉਠੇਗਾ, ਹਾਂ ਜਪਣਾ ਹੀ 'ਜਾਗ੍ਰਤ' ਨੂੰ ਲੈ ਆਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਮੁੱਢ ਵਿਚ 'ਸਾਂਈਂ ਦਾ ਸਰੂਪ' ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੋਈ ਧਰੁੱਵਾ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਪਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਨਾਮ ਕੋਈ ਜਪੇਗਾ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਮੀ ਅੰਦਰ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਮਨ ਉਨਮਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ - ਜੀ ਮੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਧਰਮਸਾਲ ਬਣਾਓ, ਉਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸਰੰਜਾਮ ਕਰੋ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ - ਸੱਤਿ ਬਚਨ, ਹੋਰ ਕੁਛ ਆਗਿਆ?

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਧੁਰੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਲਿਖ ਲਓ, ਇਸ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਮਨ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ - ਉਹ ਦਿਲ ਮੁਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦਾ ਰੁਮਕਾ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦਾ। ਜ਼ਿਮੀਂ, ਅਸਮਾਨ, ਤਾਰੇ, ਚੰਦ, ਸੂਰਜ, ਪਾਣੀ, ਪੌਣ ਸਭ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਲੈ ਜਾਣ ਤਦ ਮਨ ਮਰਿਆ ਜਾਣੇ। ਜੇ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੇ ਤਦ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ, ਮੋਇਆ ਮਨ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਜੀਵੇ। ਬਾਣੀ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੀ ਗੋਦ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਵਿਚ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਖੇਲਦੇ 'ਜਾਗਦੇ ਮਨ' ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਾਜ! ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈਂ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਯਾਦ ਰੱਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਕਲ ਦੀਵਾ ਹੈ, ਚਾਨਣ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਸਵੱਛ ਅਕਲ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਾਲੀ ਵਿਦਿਆ ਸਹਾਇਕ ਹਨ, ਨਾਮ ਦੀਆਂ, ਹਾਂ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਰਨੀ ਨਾਲ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਨਿਰੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੁਛ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਧਿਆਨ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ। ਨਾਮ ਨੇ ਹੀ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਯਾ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਨੇਕੀਆਂ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਰਲਤਾ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਾਹੁ ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਜਪੁ

ਅਰ ਵੱਸ, ਉਨਮਨ ਹੋ ਅਰ ਦੇਖ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਹੱਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆ -

ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮਸਤਕਿ ਹਬੁ ਧਰਿ

ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੩

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਆ ਕੇ 'ਕੜਕ' ਜੇਹੀ ਹੋਈ, ਮਾਨੋਂ ਕੋਈ ਛੋੜ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਆਵਰਨ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਜਾਗ ਆਈ, ਆਪ ਹਲਕਾ ਫੁੱਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ ਮਾਨੋਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਰੂਰ ਭਰ ਗਿਆ। ਲੂੰ-ਲੂੰ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਝਰਨਾਟ ਫਿਰ ਨਿਕਲੀ, ਮਨ ਆਪੇ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਹੋ ਕੇ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰੰਗ' ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਤ੍ਰਾਟਕਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਲੀਨ ਕਰਕੇ ਪੱਟ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਅੱਜ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਦ 'ਨਾਮ' ਆਖਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਕੀ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਸਮਝੀਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਐਉਂ ਬੁੱਝੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਹ-ਵਾਹ ਹੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇਰੇ ਭਾਗ।

ਕੁਛ ਚਿਰ ਮਗਨ ਰਹਿ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ 'ਨਾਮ ਦਾਨ' ਲੈ ਕੇ, ਹਾਂ 'ਜੀਆ ਦਾਨ' ਲੈਂਦੇ ਦੁਖ ਦੇਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅਮਰ ਸੁਖ ਲੈ ਕੇ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਮੌਜਾਂ ਦਾ ਸਾਂਈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਹੀ ਵਿਚਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਕਣੀ ਨਾਲ ਮਘ ਉੱਠਿਆ ਸੀ, ਪੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਵਿੱਥਿਆ ਸੁਣਾਈਓਸੁ। ਧਰਮਸਾਲ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬੜੀ ਦਿਲ ਲੱਗੀਓ ਨੇ। ਓਸੇ ਦਿਨ ਜਗਨਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਮਕਾਨ ਲੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲ ਥਾਪ ਲਿਆ। ਇਸ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੰਗੂ ਮੱਠ ਹੈ।

ਪੰਡੇ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਜੀ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲਿਆਈਏ। ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀ ਬੀ ਬਾਬੇ ਦੀ ਕਰਨੀ ਕੀਰਤਿ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਬੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਰਤਵਾਂ ਦੀ ਧੂਮ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੋ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਦੀ ਆਸ ਸੀ। ਸਲਾਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਾਜੇ, ਢੋਲ, ਨਗਾਰੇ, ਤੂਤੀਆਂ, ਗਤਕੇ-ਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ, ਆਸਾ ਬਰਦਾਰ ਤੇ ਕੋਤਲਾਂ ਦੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਯਾ ਰਥ ਪਰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਧਰਮਸਾਲ ਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕੋਈ ਕਠਨ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਇਕ

ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਅਰ ਇਹ ਜਲੂਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਟੁਰਿਆ।

ਉਧਰ ਆਪ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਦੇਖ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ, ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਪਾਂਡਾ ਕਲਜੁਗ ਬਣ ਕੇ ਆਯਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਕਲਜੁਗ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹਈ। ਦੱਸ ਅੱਜ ਡਰਨਾ ਹਈ ਕਿ ਨਾਂ?

ਮਰਦਾਨਾ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਡਰਾਕੁਲ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਡਰਾਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਲੈ ਫੇਰ ਰਬਾਬ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਉੱਠ ਚੱਲ ਚੱਲੀਏ।

ਹੁਕਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮਰਦਾਨਾ ਉੱਠ ਬੈਠਾ ਤੇ ਆਪ ਵਸਤੀ ਨੂੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਇਕਸ ਹੋਰ ਰਸਤੇ ਥਾਣੀ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ ਤੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਇਧਰ ਜਦ ਸਾਰਾ ਵਹੀਰ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਅੱਪੜੇ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਰੇਤੇ ਪਰ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਪਰ ਬੜਾ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਜਾਤਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਗਏ। ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਆਏ ਸਨ, ਸਾਡੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਮੜ੍ਹੇ ਸਾੜ ਕੇ ਫੇਰ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਛਿਪੇ ਹਨ। ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵੇਂ। ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਕੁਛ ਢਾਰਸ ਆ ਗਈ, ਕੁਛ ਮਨ ਖਿੜ ਆਇਆ ਤੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ। ਜਦ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਧੁਨ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਪਵੇ, ਜਦ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਬੂਹੇ ਵੜੇ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਂਈ ਦਾ ਘੱਲਿਆ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਂਈ ਦਾ ਸੱਦਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਧਰਮਸਾਲ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਪੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਧੰਨਯ ਹੋ, ਬੜੀ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ, ਅਸਾਂ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਸਾਲ ਬਾਲ ਕੇ ਲੈ ਟੁਰੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕਟੋਰੀਆਂ ਭਰ ਲੈ ਟੁਰੇ। ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਹਰ ਕੋਤਕ ਇਕ ਛੋੜ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਹਰ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ, ਹੇ ਆਤਮ ਦਾਤੇ! ਮਿਹਰ ਕਰ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ: ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ?

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ, ਦੇਖੋ ਦਸੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-43)

ਨਾਮ-ਵਿਹੁਣਾ ਜੀਵਨ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨੀਵੇਂ ਤਲ ਦਾ ਪਸ਼ੂ ਜੀਵਨ, ਮੁਰਦਾ ਜੀਵਨ, ਰੋਗੀ ਜੀਵਨ, ਝੂਠਾ ਜੀਵਨ, ਨਰਕੀ ਜੀਵਨ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸੁਖ ਸਹਿਜ, ਅਨੰਦ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਜੀਵਨ ਦੁਖਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਪਾਂ ਭਰਿਆ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥
 ਮਿਲੁ ਮੇਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ॥
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਅਸਨੇਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋ ਪਹਿਰੈ ਖਾਇ ॥
 ਜਿਉ ਕੁਕਰ ਜੂਠਨ ਮਹਿ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋਤਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ॥
 ਜਿਉ ਮਿਰਤਕ ਮਿਥਿਆ ਸੀਗਾਰੁ ॥ ੨ ॥
 ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਕਰੇ ਰਸ ਭੋਗੁ ॥
 ਸੁਖੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀ ਤਨ ਮਹਿ ਰੋਗੁ ॥ ੩ ॥
 ਨਾਮੁ ਤਿਆਗਿ ਕਰੇ ਅਨ ਕਾਜ ॥
 ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਝੂਠੇ ਸਭਿ ਪਾਜ ॥ ੪ ॥
 ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਲਾਵੈ ॥
 ਕੋਟਿ ਕਰਮ ਕਰਤੈ ਨਰਕਿ ਜਾਵੈ ॥ ੫ ॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਿਨਿ ਮਨਿ ਨ ਆਰਾਧਾ ॥
 ਚੋਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਾਧਾ ॥ ੬ ॥
 ਲਾਖ ਅਡੰਬਰ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਥਾਰਾ ॥
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਝੂਠੇ ਪਾਸਾਰਾ ॥ ੭ ॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੋਈ ਜਨੁ ਲੇਇ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ॥ ੮ ॥ ੧੦ ॥

ਅੰਗ- ੨੪੦

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬੜੀ ਕਰੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਵਿਹੁਣੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਕਿਰਿਆ - ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ, ਪਹਿਨਣਾ, ਜਾਗਣਾ, ਸੌਣਾ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਭ ਸਾਕ ਸਨਬੰਧੀ ਧ੍ਰਿਗ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਇਕ ਅਵਸਰ ਹੈ, ਬੜਾ ਦੁਰਲੱਭ ਅਵਸਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਨਹੀਂ ਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ -

ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਖਾਇਆ ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਸੋਇਆ
 ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਕਾਪੜੁ ਅੰਗਿ ਚੜਾਇਆ ॥

ਧ੍ਰਿਗੁ ਸਰੀਰੁ ਕੁਟੰਬ ਸਹਿਤ ਸਿਉ
 ਜਿਤੁ ਹੁਣਿ ਖਸਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
 ਪਉੜੀ ਛੁੜਕੀ ਫਿਰਿ ਹਾਥਿ ਨ ਆਵੈ
 ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੬

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਇਕਰੂਪਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਉਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਬੇਤਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸਾ ਮਨੁੱਖ ਦਰਅਸਲ ਪਸ਼ੂ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਸ ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਲ ਹੈ-

ਮਨਮੁਖ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੂੜਿਆਰ ਫਿਰਹਿ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥
 ਪਸੁ ਮਾਣਸ ਚੰਮਿ ਪਲੇਟੇ ਅੰਦਰਹੁ ਕਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੪

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰਨਾ ਸੰਵਾਰਨਾ ਇੰਜ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦਾ ਸੰਗ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਦੁਖ ਦਾ ਕਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਘਾਲ ਇੰਜ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੋਹਲੀ ਵਿਚ ਫੱਕ ਪਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੁਟਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਵਿਗਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ -

ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥
 ਅਨਿਕ ਸਾਜ ਸੀਗਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਾ
 ਜਿਉ ਮਿਰਤਕੁ ਓਵਾਇਆ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਧਾਇ ਧਾਇ ਕ੍ਰਿਪਨ ਸੁਮੁ ਕੀਨੋ ਇਕੜੁ ਕਰੀ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥
 ਦਾਨੁ ਪੁੰਨੁ ਨਹੀ ਸੰਤਨ ਸੇਵਾ
 ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਜਿ ਨ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥
 ਕਰਿ ਆਭਰਣ ਸਵਾਰੀ ਸੇਜਾ
 ਕਾਮਨਿ ਬਾਟੁ ਬਨਾਇਆ ॥
 ਸੰਗੁ ਨ ਪਾਇਓ ਅਪੁਨੇ ਭਰਤੇ
 ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥
 ਸਾਰੇ ਦਿਨਸੁ ਮਜੁਰੀ ਕਰਤਾ ਤੁਹ ਮੁਸਲਹਿ ਛੁਰਾਇਆ ॥
 ਖੇਦੁ ਭਇਓ ਬੇਗਾਰੀ ਨਿਆਈ
 ਘਰ ਕੈ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ ॥ ੩ ॥
 ਭਇਓ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਜਾ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਕੋ
 ਤਿਸੁ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਵਸਾਇਆ ॥
 ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਪਾਛੈ ਪਰਿਅਉ
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੨

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਉਪਮਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਅਤੇ ਨਾਮ ਭੁੱਲਣ ਵਿਚ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹੈ। ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਤਨੀ ਭੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇੰਜ ਜ਼ਹਿਰ-ਭਰੀ ਅਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਦੀ ਲੰਮੀ ਆਯੂ। ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਉਹ ਆਖਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ ॥
ਤਾ ਕਉ ਧੋਖਾ ਕਹਾ ਬਿਆਪੈ
ਜਾ ਕਉ ਓਟ ਤੁਹਾਰੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਜੋ ਜੀਵਨੁ ਬਲਨਾ ਸਰਪ ਜੈਸੇ ਅਰਜਾਰੀ ॥
ਨਵ ਖੰਡਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਕਮਾਵੈ ਅੰਤਿ ਚਲੈਗੋ ਹਾਰੀ ॥ ੧ ॥
ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਗੁਣ ਤਿਨ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥
ਸੋ ਸੁਖੀਆ ਧੰਨੁ ਉਸੁ ਜਨਮਾ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥
੨ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੧

ਮਾਣਸ ਜਨਮ ਦੁਲੰਭੁ

ਸਿਮਰਨ ਇਸ ਲਈ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ ਓਹੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪਏ। ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਗੁੜ੍ਹਾ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਮ-ਸੌਦਾ ਵਿਹਾਝ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਣ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਪਰੀਤ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਭਟਕਣਾ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਕੁਰਾਹੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੀ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਹੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਕਬੂਰਲ ਕਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਤਾਂਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਂਦਾ ਰਹਾਂ-

ਮਾਣਸ ਜਨਮ ਦੁਲੰਭੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਚੁਲੰਭੁ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਚਲੈ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਲੈ ॥
ਪਤਿ ਪਾਏ ਦਰਬਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਭੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਚੁ ਸਲਾਹਿ ਸਾਚੇ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
ਲਾਲਿ ਰਤਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਹਉ ਜੀਵਾ ਗੁਣ ਸਾਰਿ ਅੰਤਰਿ ਤੂ ਵਸੈ ॥
ਤੂੰ ਵਸਹਿ ਮਨੁ ਮਾਹਿ ਸਹਜੇ ਰਸਿ ਰਸੈ ॥ ੩ ॥
ਮੂਰਖ ਮਨੁ ਸਮਝਾਇ ਆਖਉ ਕੇਤੜਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਰੰਗਿ ਰੰਗੋਤੜਾ ॥ ੪ ॥

ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਿਦੈ ਸਮਾਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਆਪਣਾ ॥
ਜੇ ਚਲਹਿ ਗੁਣ ਨਾਲਿ ਨਾਹੀ ਦੁਖੁ ਸੰਤਾਪਣਾ ॥ ੫ ॥
ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣਾ ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੰਗੁ ਹੈ ॥
ਮਰਸੀ ਹੋਇ ਵਿਡਾਣਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਭੰਗੁ ਹੈ ॥ ੬ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ਲਾਹਾ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥
ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਰਬਾਣੁ ਸਬਦਿ ਪਛਾਇਆ ॥ ੭ ॥
ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ ॥
ਮੈਂ ਦੀਜੈ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਸੀ ॥
੫ ੮ ॥ ੧ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੧

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਫੁਰਮਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਭਰਮਣ ਉਪਰੰਤ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ ਪਰਮਾਤਮ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਦੁਰਲੱਭ ਅਵਸਰ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ?

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥
੨ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਸਬਾਈ ॥
ਮਾਣਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ
ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੨੫

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਬੀਜਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਨਾਲ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ? ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥ, ਧਨ ਦੌਲਤ ਕੋਠੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਆ -

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੋਤਿਓ
ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥
ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ
ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥
ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਐਸੇ ਕੀਮਤੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਦਿਨ, ਇਕ-ਇਕ ਪਲ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸਕਾਰਥਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ (ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਾ)

ਉਮਰ ਆਂ ਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਦਰ ਯਾਦਿ ਖੁਦਾ
ਬਿਗੁਜ਼ਰਦ ਦੀਗਰ ਨ-ਬਾਸ਼ਦ ਮੁਦਆ॥

ਉਮਰ ਓਹੀ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ
ਗੁਜ਼ਰੇ, ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਵਿਅਰਥ ਹੈ।

ਮੁਦਆ ਬਿਹਤਰ ਜੁਜ਼ ਯਾਦ ਨੀਸਤ
ਗੈਰ ਯਾਦਸ਼ ਈਂ ਦਿਲਿ ਮਾ ਸ਼ਾਦ ਨੀਸਤ॥

ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਨੋਰਥ ਚੰਗੇਰਾ
ਨਹੀਂ, ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡਾ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ
ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਾਦੀਇ ਦਾਇਮ ਬਵਦ ਯਾਦਿ ਖੁਦਾ
ਐ ਜੇਹੇ ਦੌਲਤ ਕਿ ਬਾਸ਼ਦ ਰਾਹਨੁਮਾ॥

ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਕਿੰਨੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦੀ
ਹੈ।

ਗਰ ਚਿ ਹੱਕ ਦਰ ਜੁਮਲਾਇ ਦਿਲਹਾ ਬਵਦ
ਲੇਕ ਆਰਿਫ਼ ਸਾਹਿਬਿ ਈਮਾਂ ਬਵਦ॥

ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰੱਬ (ਸੱਚ) ਸਾਰਿਆਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ
ਵਸਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੀ ਸਿਦਕ ਈਮਾਨ
ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਸ਼ਮਿ ਆਰਿਫ਼ ਕਾਬਲਿ ਦੀਦਾਰ ਹਸਤ
ਮਰਦਿ ਆਰਿਫ਼ ਵਾਕਿਫ਼ਿ ਅਸਰਾਰ ਹਸਤ॥

ਗਿਆਨਵਾਨ ਦੀ ਅੱਖ ਹੀ ਰੱਬ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਯੋਗ
ਹੈ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਦਾ ਦਿਲ ਹੀ ਰੱਬ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼
ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਹਬਤਿ ਮਰਦਾਨਿ ਹੱਕ ਰਾ ਦੂਸਤ ਦਾਰ
ਤਾ ਤੂ ਹਮ ਗਰਦੀ ਜਿ ਯਮਨਸ਼ ਰੁਸਤਗਾਰ॥

ਤੂੰ ਸਦਾ ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ, ਤਾਂ
ਜੋ ਤੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਸਦਕਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਹਰ ਚਿਹ ਹਸਤ ਅਜ਼ ਸੁਹਬਤਿ ਈਸ਼ਾਂ ਬਵਦ
ਜ਼ਾਂ ਕਿ ਜਿਸਮੇ ਜਾ ਸਰਾਪਾ ਜਾਂ ਬਵਦ॥

ਜੋ ਕੁਝ ਵੀਇਹ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਜਾਨ
ਸਭ ਉਤੇ ਸਭ ਉਸੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੈ।

ਮੁਰਦੁਮਾਨਿ ਦੀਦਾ ਰੋਸ਼ਨ ਸ਼ੁਦ ਅਜ਼ੋ
ਖ਼ਾਕਿ ਜਿਸਮਮ ਜੁਮਲਾ ਗੁਲਸ਼ਨ ਸ਼ੁਦ ਅਜ਼ੋ॥

ਅੱਖ ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੰਗਤ
ਕਾਰਨ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਇਸ
ਕਾਰਨ ਸਾਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਣ ਗਈ।

ਐ ਜ਼ਹੇ ਸੁਹਬਤ ਕਿ ਖ਼ਾਕ ਅਕਸੀਰ ਕਰਦ
ਨਾਕਸੇ ਰਾ ਸਾਹਿਬਿ ਤਦਬੀਰ ਕਰਦ॥

ਵੱਡ ਭਾਗੀ ਹੈ ਉਹ ਸੰਗਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ
ਅਕਸੀਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਨਾਚੀਜ ਨੂੰ ਸੂਝਵਾਨ
ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਗੋਹਰੇ ਲਾਲੇ ਜਵਾਹਰ ਪੇਸ਼ਿ ਸ਼ਾਂ
ਹਰ ਦੂਮੇ ਰੂ ਬਿਗੁਜ਼ਰਦ ਦਰ ਯਾਦਿ ਆਂ॥

ਹਰ ਪਲ ਛਿਨ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ
ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰ ਬਣ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਈ ਜਵਾਹਰ-ਹਾ ਹਮਾ ਫ਼ਾਨੀ ਬਵਦ
ਯਾਦਿ ਹੱਕ ਬਰ ਬੰਦਾ ਅਰਜ਼ਾਨੀ ਬਵਦ॥

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰ ਸਭ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹਨ,
ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਬੰਦੇ ਲਈ ਬਹੁ-ਮੁੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਸਮਿ ਮਰਦਾਨਿ ਖੁਦਾ ਦਾਨੀ ਕਿ ਚੀਸਤ
ਫ਼ਾਰਗਿ ਅੰਦ ਅਜ਼ ਕੈਦਹਾਇ ਮਰਜੋ ਜ਼ੀਸਤ?

ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ? ਕਿ ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਕੀ
ਰਹੁ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਸਦਾ
ਮੁਕਤ ਹਨ।

ਯਕ ਨਫ਼ਸ ਬੇ ਯਾਦਿ ਹੱਕ ਨ-ਗੁਜ਼ਾਸ਼ਤੰਦ
ਖੁਸ਼ ਆਲਮ ਬਰ ਨਹੁ ਤਬਕ ਅਫ਼ਰਾਸ਼ਤੰਦ॥

ਉਹ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ
ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਸੁੰਦਰ (ਯਾਦ ਦਾ) ਝੰਡਾ ਨੌਵਾਂ
ਅਸਮਾਨਾਂ ਓਪਰ ਝੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਖ਼ੈਰਖ਼ਾਹਿ ਜੁਲਗੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਅੰਦ
ਜ਼ੇਬ ਬਖ਼ਸ਼ਿ ਈਂ ਹਮਾ ਆਰਾਇਸ਼ ਅੰਦ॥

ਉਹ ਸਾਰੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ
ਹਨ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਸਜਾਵਟ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ

ਹਨ।

ਨਾਮਿ ਹੱਕ ਮਰਦਾਨਿ ਹੱਕ ਰਾ ਜ਼ੇਵਰ ਅਸਤ
ਚਸ਼ਮਿ ਸ਼ਾਂ ਅਜ਼ ਨੂਰਿ ਹੱਕ ਪੁਰ ਗੌਹਰ ਅਸਤ॥

ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਗਹਿਣਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਰੱਬ ਦੇ ਨੂਰ ਨਾਲ ਮੋਤੀਆਂ ਭਰੀ ਹੈ।

ਹਰਫਿ ਸ਼ਾਂ ਤਾਅਲੀਮਿ ਉਮਰਿ ਜਾਵਿਦਾਂ
ਯਾਦਿ ਹੱਕ ਦਾਰੰਦ ਦਾਇਮ ਬਰ ਜੁਬਾਂ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਾਠ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਭ ਉੱਪਰ ਸਦਾ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹਰ ਚਿਹ ਮੀਗੋਇੰਦ ਅਰਸ਼ਾਦਸਤੋ ਬਸ
ਬਰ ਨਮੀ ਆਰੰਦ ਗੰਰ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਨਫ਼ਸ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਾਸ ਵੀ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।

ਈਂ ਹਮਾ ਮੁਸ਼ਤਾਕਿ ਦੀਦਾਰਿ ਖੁਦਾ-ਸਤ
ਬੋਸਤਾਨਿ ਦਹਿਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰਿ ਖੁਦਾ-ਸਤ॥

ਇਹ ਸਾਰੇ (ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ) ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਹਨ, ਇਹ ਦੁਨੀ ਸੁਹਾਵਾ ਬਾਗ ਰੱਬ ਦੀ ਹੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਹੈ।

ਹਰ ਕਿ ਬਾ-ਮਰਦਾਨਿ ਹੱਕ ਸ਼ੁਦ ਆਸ਼ਨਾ
ਸਾਇਆਇ ਉ ਬਿਹਤਰ ਅਜ਼ ਬਾਲਿ ਹੁਮਾ॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਦੋਸਤ ਮਿਤ੍ਰ ਬਣਿਆਂ, ਸਮਝੋ ਉਸ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੁਮਾ ਪੰਛੀ ਦੇ ਪਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸੁਭਾਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੁਮਾ ਪੰਛੀ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਜਿਸ ਉਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

ਯਾਦਿ ਹੱਕ ਯਾਅਨੀ ਜ਼ਿ ਖੁਦ ਬਿਗੁਜ਼ਸ਼ ਤਨ ਅਸਤ
ਅਜ਼ ਖ਼ਿਆਲਿ ਗ਼ੈਰਿ ਹੱਕ ਵਾਰੁਸਤਨ ਅਸਤ॥

ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਸਮਝੋ ਆਪਣਾ ਆਪਾ (ਖੁਦੀ) ਛੱਡਣਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰ ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼ (ਦੇ ਬੰਧਨ) ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਰਸਤਗੀ ਅਜ਼ ਖੇਸਤਨ ਵਾਰਸਤਗੀ-ਸਤ
ਬਾ ਖੁਦਾਇ ਖੇਸਤਨ ਦਿਲ-ਬਸਤਗੀ-ਸਤ॥

ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਅਸਲੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ।

ਹਰ ਕਸ ਕੂ ਬਾ ਖੁਦਾ ਦਿਲ ਬਸਤਾ ਅਸਤ
ਉ ਜ਼ ਚਰਖਿ ਨਹੁ ਤਬਕ ਬਰ-ਜਸਤਾ ਅਸਤ॥

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਦਿਲ ਲਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਸਮਝੋ ਨੌਵਾਂ ਤਾਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਆਸਮਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਟੱਪ ਗਿਆ।

ਸੁਹਬਤਿ ਦਿਲ-ਬਸਤਗਾਨਿ ਬਾ ਖੁਦਾ
ਕੈ ਮਯਸਰ ਆਦਿਤ ਈਕੀਮੀਆ॥

ਰੱਬ ਨਾਲ ਦਿਲ-ਜੁੜੇ ਅਜਿਹੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਮਝੋ ਰਸਾਇਨ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਨਸੀਬ?

ਦੀਨੋ ਦੁਨੀਆ ਹਰ ਦੇ ਹੈਰਾਂ ਮਾਂਦਾ ਅੰਦ
ਬਸ ਜ਼ ਹੈਰਾਨੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਾਂ ਮਾਂਦਾ ਅੰਦ॥

ਦੀਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹੈਰਾਨ ਹਨ, ਇਸ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਹੈਰਾਨੀ ਕਾਰਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ।

ਹਰ ਕਿਹ ਰਾ ਈ ਆਰਜੁਏ ਪਾਕ ਹਸਤ
ਮੁਰਸ਼ਦਿ ਉ ਸਾਹਿਬਿ ਅਦਰਾਕ ਹਸਤ॥

ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ।

ਵਾਸਿਲਾਨਿ-ਹੱਕ ਤੁਰਾ ਵਾਸਿਲ ਕੁਨੰਦ
ਦੌਲਤਿ-ਜਾਵੀਦ ਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕੁਨੰਦ॥

ਰੱਬ ਨਾਲ ਮਿਲ ਚੁਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਮਰ ਦੌਲਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੌਲਤਿ ਜਾਵੀਦ ਪੇਸ਼ਿ ਆਰਿਫ਼ ਅਸਤ
ਈਂ ਸਖੁਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਸ ਮੁਤਆਰਿਫ਼ ਅਸਤ॥

ਇਕ ਗਿਆਨਵਾਨ ਲਈ ਇਹੀ ਇਕ ਅਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਥਨ ਆਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਆਰਿਫ਼ਾਨੋ ਕਾਮਿਲਾਨੋ ਵਾਸਿਲਾਂ
ਨਾਮਿ ਉ ਦਾਰਦ ਦਾਇਮ ਬਰ ਜੁਬਾਂ॥

ਗਿਆਨਵਾਨ, ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼ਹੁ ਨਾਲ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸਦਾ ਉਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪਦੇ ਹਨ।

ਬੰਦਗੀਇ ਸ਼ਾਂ ਬਵਦ ਜ਼ਿਕਰਿ ਖੁਦਾ
ਦੌਲਤਿ ਜਾਵੀਦ ਬਾਸ਼ਦ ਹੱਕ-ਨੁਮਾ॥

ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੀ ਅਮਰ ਦੌਲਤ ਉਸੇ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-63)

ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈ ਲਓ, ਸੁਆਸ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ? ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹਵਾ ਕੁਝ ਇਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਆਸ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਪ੍ਰਾਣ, ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਨ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੇਤਨਾ ਹੈ।

ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੱਕਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਉਪਰ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੱਕਰ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੋਂ ਜਿਥੋਂ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿਮਾਗ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਚੱਕਰ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਮਲਮੂਤਰ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਤੀਸਰਾ ਧੁੰਨੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਚੌਥਾ ਹਿਰਦੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਪੰਜਵਾਂ ਗਲੇ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਛੇਵਾਂ ਦੋਨੋਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੱਕਰ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਠ ਵਿਚ? ਜਵਾਬ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਚੇਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਣਾ

ਜਿਹੜੀ ਚੇਤਨਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਚੇਤਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਚਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਚੱਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਲਈ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸਟਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੈੱਲ, ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਵੀ ਚੇਤਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਤੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਭਾਵ ਕੁੰਡਲਨੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਦੀ

ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਚੇਤਨਾ ਹੀ ਖਾਸ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਐਨੀਆ ਬਰੀਕ ਹਨ, ਐਨੀਆਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹਨ ਕਿ ਯੋਗੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ।

ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅੰਗ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਐਨੇ ਖੁਭ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਚੇਤ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ, ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਚੇਰੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਚੇਤਨਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਬਿਨਾਂ ਅਚੇਤ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਉਚੇਰੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖਰਾਬੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੱਕਰ ਐਨੇ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਚੇਤਨਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਸਕੀਏ। ਇਹਨਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤੱਤ ਵੀ, ਨਚੋੜ ਵੀ, ਸਾਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਾਲੇ ਚੱਕਰ ਭਾਵ ਧੁੰਨੀ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੁੰਨੀ ਵਾਲੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੇਚੈਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਉਠੀਆਂ ਸੰਵੇਗ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਐਨਾ ਔਖਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦਿਮਾਗ ਤਾਂ ਇਕ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਅਸੀਂ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, "ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ।" ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ।

ਅੰਦਰ ਦਾ ਮਾਰਗ

ਯੋਗੀ ਵੱਖਰੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ : ਉਹ ਹੈ ਅੰਦਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਬੰਦ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅੰਤਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤਾਂ ਬੰਦ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਣ। ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਰੋਜ਼ ਹਰਕਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਰੀਰਕ ਸਥਿਤੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਯੋਗ ਵਾਲੇ ਏਸ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ

33 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਇਲਾਹਬਾਦ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਸੋਹਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁੰਭ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੈਕਚਰ ਮਜ਼ਹਬ 'ਤੇ ਦਿਤੇ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕਵਾਦ 'ਤੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਹੋਇਆ। ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਨੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਟਿਪਣੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਹੜੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ, ਚਰਚਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਲੈਕਚਰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਸੱਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਾਫੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਏ। ਕੀ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਦੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਮੰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਚਾਹਨਾ ਨਹੀਂ। ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮਜ਼ਹਬ 'ਤੇ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਰਕ ਤੇ ਸਬੰਧ ਦਸਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੇਦ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪੂੰਜੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਬੁਰਾ

ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਮਜ਼ਹਬ ਵੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਓਨੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਸੋਹਣੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਜ਼ਹਬ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਹੋਣਾ, ਈਸਾਈ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗੀਤਾ ਦੇ, ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਬਚਨ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਈਸਾਈ ਹਨ। ਉਹ ਹੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਜਾਣਗੇ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੰਭ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਫੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭੀੜ ਹੋਰ ਵਧੇਰੀ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਭੀੜ ਵਧਦੀ ਗਈ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਸੀ, ਅਨੋਖਾ ਹੀ ਸੀ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਣ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਬੜੀ ਹੀ ਨਰਮਾਈ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਹ ਇਕ ਤੁਫਾਨ ਜਿਹਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਦਸਦੇ। ਪੰਡਤਾਂ ਬਾਰੇ, ਹੋਰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੁਫਾਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਬੜੇ ਹੀ ਨਰਮ ਸੰਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਧਕਾਂ ਦੇ ਸੰਵੇਗ ਜਾਗ ਉਠਦੇ। ਉਹ ਦਸਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਆਪਣੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੈਕਚਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦਾ ਸੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸੀ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਸੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਚਾਨਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕੁੰਭ ਤੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਤਕ ਵੀ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਇਕ ਮੁਦਾ ਬਣੇ ਰਹੇ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਛਾਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਹੈਡਿੰਗ ਸੀ 'Yoga Dharma Kya' ਬਾਦ ਵਿਚ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਨੇ 1980 ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ, ਨਾਮ ਸੀ, 'ਧਰਮ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀ'। ਬਾਅਦ ਵਿਚ 1988 ਵਿਚ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਲੇਟ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਨੇ 'Call to humanity' ਸਿਰਲੇਖ ਥੱਲੇ ਛਾਪਿਆ।

ਚਲਦਾ.....!'

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਜਨੋ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ!

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਸਬਸਕਰਾਇਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫਾਸਟਵੇਅ ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ. ਨੈਟਵਰਕ
ਚੈਨਲ ਨੰਬਰ - 142 ਪੰਜਾਬ ਪਲੱਸ ਰਾਹੀਂ
ਸਮਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ - ਸਵੇਰੇ
4.45 ਤੋਂ 6.45 ਤੱਕ (2 ਘੰਟੇ)

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ
 ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਬਚਨ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਫਾਸਟਵੇਅ ਕੇਬਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਉਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਫਲਗੁਣਿ - ਸੰਗਰਾਂਦ - 12 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 16 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ-ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
 (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 9.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

A/C No. 12861100000008, RTGS/IFSC Code - PSIB0021286, Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

A/C No. 12861100000005, RTGS/IFSC Code - PSIB0021286, Branch Code - C1286

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

PURSUANT OF GOVT. OF INDIA FCRA GUIDELINES REGARDING DONATIONS FROM ABROAD

It is for your kind information that Bank Account No. 0779000100179603 earlier opened in Punjab National Bank, Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)-140901 for receiving donation from foreign countries has been changed with immediate effect. Now, FCRA Saving Bank Account for this purpose has been opened in State Bank of India as per instructions of Govt. of India. Particulars of the New Account are given below for online transfer of donation amount:

Name of Account – Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Account No. – 40227222757, Bank - State Bank of India

Branch - New Delhi Main Branch, 11 Sansad Marg, New Delhi-110001

Swift Code - SBININBB104, IFSC Code - SBIN0000691, Branch Code – 00691,

Purpose Code - P1303 (Donations to religious and Charitable Institutions in India)

You are requested that forthwith all donation amounts should be sent to the Trust only through one of the following banks specified by Govt. of India:

LIST OF CORRESPONDENT BANKS

Australia

1. Commonwealth Bank Of Australia CTBAAU2S
2. Australia And NewZealand Banking Group Ltd ANZBAU3M
3. National Australia Bank Ltd NATAAU33
4. Westpack Banking Corporation WPACAU2F

Canada

1. SBI Canada Bank SBINCATX
2. Canadian Imperial Bank Of Commerce CIBCCATT
3. Bank Of Montreal BOFMCAM2
4. Royal Bank Of Canada ROYCCAT2
5. The Toronto Dominion Bank TDOMCATT
6. The Bank Of Nova Scotia (SCOTIA BANK) NOSCCATT

Germany

1. Commerze bank AGCOBADEFF
2. DZ Bank AG Deutsche Zentral-Genos GENODEFF
3. Uni Credit Bank AGHYVEDEMM
4. Bayerische Landes bank BYLADEMM
5. Landes bank Baden Wurttemberg SOLADEST
6. Norddeutsche Landes bank Girozen trale NOLADE2H
7. Deutsche Bank AGDEUTDEFF
8. HSBCT rinkauss & Burkhadt AGTUBDDEDD

Italy

1. Credit Agricole Italia SpACRPPIT2P
2. Intesa Sanpaolo Sp ABCITITMM
3. Unicredit SPAUNCRITMM
4. Banca Popolare di Sondrio Societa Cooperativa perAzioni POSOIT22
5. BPER Banca Sp ABPMOIT22

United Kingdom

1. Standard Chartered Bank SCBLGB2L
2. Coutts and Company COUTGB22
3. National Westminster Bank Plc (NatWestBank) NWBKGB2L
4. Royal Bank of Scotland Plc RBOSGB2L
5. Barclays Bank Plc BARCGB22
6. HSBC Bank Plc MIDLGB22
7. Lloyds Bank Plc LOYDGB2L
8. State Bank of India (UK) Ltd. SBOIGB2L

United States

1. Fifth Third Bank FTBCUS3C
2. HSBC Bank USA National Association MRMDUS33
3. Deutsche Bank Trust Company Americas BKTRUS33
4. Wells Fargo Bank National Association WFBIUS6S
5. Silicon Valley Bank SVBKUS6S
6. State Bank of India (California) SBCAUS6L
7. The Bank of New York Mellon IRVTUS3N
8. PNC Bank National Association PNCCUS33
9. BOKF National Association BOKUS44
10. MUFG Union Bank National Association BOFCUS33
11. Bank of America National Association BOFAUS3N
12. Key bank National Association KEYBUS33
13. US Bank National Association USBKUS44
14. Citi bank NACITIUS33
15. JP Morgan Chase Bank National Association CHASUS33
16. The Northern Trust Company CNORUS44

In case you want to send donations by cheque, please send it to the Trust along with Donor's ID Proof & Address Proof at the address : Gurdwara Isher Parkash, Ratwara Sahib, (Near New Chandigarh), P.O Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)-140901, Punjab (India)

For any query, please contact Mobile No. 98889-10777. Email id : gurmukh4124@gmail.com

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version	Price
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਬੈਸਾਖੀ)	5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 1)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 2)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 3)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 4)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 5)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹਿ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ?)	200/-
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ				
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

**A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861100000008
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286 , Branch Code - C1286**

**Our Address: Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India**

Discourses on the Beyond (Part - 6)

Holy Discourse – V

Sant Waryam Singh Ji

It was 19th of May. It being a Saturday, devotees belonging to all faiths were coming. It was time for Sant Maharaj Ji to arrive and discourses delivered by him earlier were going to be repeated in question-answer form. The gathering was larger than it was on other days because it was Saturday. All had regards for Sant Maharaj Ji in their hearts. Without any bias and attachment, devotees belonging to different religions and sects were waiting eagerly to listen to the holy man's utterances. At the scheduled time, the door of his room opened and walking through the verandah, he sat in the chair among the devotees assembled in the park. All bowed to him, obtained blessings and sat in their places. This slave (Waryam Singh) submitted, "Reverend sir! yesterday, you had talked in detail about the crocodiles of lust, wrath, greed, attachment and pride which created hurdles on the path of spirituality. All the devotees are desirous of listening from your lips an easy and simple way by which they can swim across the world ocean. Sant Maharaj Ji said, "The entire teaching of *Sri Guru Granth Sahib* enlightens us fully about the path of spirituality. We do not engage in comprehensive research and exploration, and deluded, we are wasting our precious time and life. We have explained the five robbers by comparing them with crocodiles in order to convey that they are even more dangerous than them. In this world ocean, we come across the three

maladies - *Adhi, Biyadhi* and *Upadhi* - physical, mental and psychic respectively, forced quarrels, sudden attacks of diseases, natural disasters like floods, earthquakes, fires etc. They are big octopuses which do not let man's mind remain at peace and do not let him tread on the path of spirituality. They are big hurdles. On this path, man has to face five terrible robbers. They appear to be very lovable and friendly. But robbing the 'soul-element', they keep man in a state of total oblivion. They are symbols of subtle pride or egoism. Egoism whether subtle or material, is never pleasing to God, and in no way, can a proud and conceited man ever attain to God. These, as per *Gurbani* edict, are -

'Sovereignty, wealth, beauty, high caste and youth are the five robbers.'

These robbers have robbed the world and they have not spared anyone's honour.'

P. 1288

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ॥

Gaining political or temporal power, and immense wealth, having a handsome body or beautiful appearance, belonging to a high caste and being youthful - these are intoxicants from which it is very difficult to escape. Take the case of pride; even a man of high education is proud of his knowledge and learning. Guru Sahib says

'Whoever claims enlightenment is really ignorant;

The truly enlightened remain not hidden.'
P. 382

ਸੋਈ ਅਜਾਣੁ ਕਰੈ ਮੈ ਜਾਨਾ ਜਾਨਣਹਾਰੁ ਨ ਛਾਨਾ ਰੇ॥

Guru Sahib has called the conceited educated as foolish because their business is to needlessly and forcibly poke their nose in others' affairs. They are ignorant and foolish because, while they had pursued education for inner peace, they make a show of it, so that they may be called big scholars. But peace of mind does not come even within an ace of them. They remain tormented in fulfilling their desires and beliefs. So, Guru Sahib says, "My dear! after getting education you should have explored your self or soul and glimpsed God in this very body and incarnation; you should have known this world as God's form or image. But the knowledge and education you have gained has involved your mind in darkness. If we call you foolish, there is no malice in it.

'The scholar who harbours greed, avarice and pride, is said to be a fool.' P. 140

ਪੜਿਆ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਭੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ॥

To guide or to show the right path to the people, such a scholar, lacking the eyes of consideration and discrimination, flaunts his learning and writes books, but Guru Sahib says -

'What good being a teacher, who ignorant himself,

Claims others to enlighten?

Saith Nanak: "He that is blind, should he set out others to guide."

His companions all shall be ruined.

In the hereafter, on the face shall he receive buffets -

Such is a false teacher seemingly

enlightened.'

P. 140

ਆਪਿ ਨ ਬੁਝਾ ਲੋਕੁ ਬੁਝਾਈ ਐਸਾ ਆਗੂ ਹੋਵਾਂ॥

ਨਾਨਕ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਕੈ ਦਸੇ ਰਾਹੈ ਸਭਸੁ ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੈ॥

ਅਗੈ ਗਇਆ ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਪਾਹਿ ਸੁ ਐਸਾ ਆਗੂ ਜਾਪੈ॥

Education is meant for realizing the inner soul-element. The scholar who gains the Supreme Essence, the inner soul-element, is worthy of worship. Guru Sahib says -

'Call a Pandit (pedagogue) truly learned, only when his learning he contemplates in equanimity,

Contemplates his learning, derives its essence and in the Name Divine is absorbed.'

P. 937-38

ਪਾਧਾ ਪੜਿਆ ਆਖੀਐ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਰੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ॥

ਬਿਦਿਆ ਸੋਧੈ ਤਤੁ ਲਹੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

On the contrary, a self-willed man sells learning; he deludes the people. He trades in poison. Writing small books, he prices them high. Education or learning is God's gift. It is a lighthouse for the world. In this way, selling of education or learning is not permissible in Sikhism -

'The egoist sells his learning, earning poison and consuming it.

The ignorant person contemplates not the holy Word,

Devoid totally of understanding.' P. 938

ਮਨਮੁਖੁ ਬਿਦਿਆ ਬਿਕ੍ਰਦਾ ਬਿਖੁ ਖਟੇ ਬਿਖੁ ਖਾਇ॥

ਮੁਰਖੁ ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨਈ ਸੁਝ ਬੁਝ ਨਹ ਕਾਇ॥

So, pride in education and other acquisitions does not lead man to the goal on the path of the God, and leaves him in between.

Holy men often tell a much-narrated story about a rich man who owned fifty to sixty villages. He came to a holy man and submitted, "Reverend sir, you are an image of God. I have seen many saints and holy men but none impressed me as truly holy from whom I should receive initiation and religious instruction. I have come into your service. Kindly accept me as your disciple. One thing I wish to tell you is that I am a rich and prominent landlord of this region. I am a '*chaudhri*' (head man) of the area. I have great influence among the people as well as in government circles. If you accept me as your disciple, you will see that the number of devotees coming to you will increase greatly. Limitless riches and other offerings will start coming here. Food will come to be cooked in '*desi ghee*' (clarified butter). Bare bread will become a thing of the past. As I am influential, everybody will come here." The holy man replied, "Chaudhri Sahib! we are happy and contented. Only avaricious persons are desirous of acquiring material things. We have filled up the burning pit of desire with water. Here goods continue to be offered in accordance with the people's ability. It will be better for you to render service here but stay at home." He said, "Holy man! I have heard that you are a perfect saint or holy man. Don't put me off and initiate me as your disciple." The holy man thought that the man would create a problem. So, to advise him, he took out a philosopher's stone and asked the rich man to bring a piece of iron. Giving the philosopher's stone to him, he said, "Touch and rub it a little with the piece of iron." While they watched, iron was transmuted into gold. The holy man sent him to the

market to get it tested. He said, "Sir! it has become gold." The holy man got an iron pitcher and said to the landlord, "Place the philosopher's stone in it. When we need, we will take it out." Pointing towards a big box, he directed him to place the pitcher in it. He got it locked and kept the keys with himself. That '*Chaudhri*' (headman) joined the other devotees and kept rendering service. At the same time, he would often remark, "Look! although I am a prominent landlord yet I scrub utensils, sweep floors and render other services also. But all of you have come here dying of hunger. I am the only true one who has come here to have a glimpse of God. Renouncing my rich and comfortable life, I carry water, wash clothes." So, in this way, he kept keeping the company of the saint, and through his discourse, he came to know that when a person gains Divine knowledge, he attains to the state of Supreme Peace.

In this manner, time continued to pass. One day, he examined himself. On careful examination, he said to himself, "I am in the same state in which I came here. I have not yet gained the state of Supreme Peace." So, he said to the holy man, "I have been rendering service unto you for many years but there is no change in me for the better. I am as I was when I came. I am as inclined to become angry as I was at home. I feel more tormented and vexed than before. I regard people as bad now as I did when I was at home. No change has come in me as a result of keeping your company and rendering service here. If I tell you now - 'You are a hypocrite. You are a sham holy man and deceive people', it will

be right and proper. When there has been no impact on me, how can others be influenced? I became your slave and attendant to attain an exalted state. All other disciples of yours came to you owing to hunger, poverty and misery. They got food, which satisfied them. It was their sole purpose and it is being served well. But I had come to attain something worthwhile -

'In holy company arises not need for hard praxis;

By the very sight of the holy is the mind blessed.' P. 272

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਘਾਲ॥
ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ॥

I rendered service. Even then, I continue to be the same." The holy man said, "My dear! it is not proper to accuse without reason. A wise person always first sees if he himself may not be at fault. But, on the contrary, you are finding fault with others. Take these keys and bring the pitcher you had placed in the box." Taking the keys, he opened the box. He was of the firm belief that the iron pitcher must have been transmuted into gold. But he was surprised to see it unchanged. It was still of iron. He started shouting from there itself, "Holy man! your philosopher's stone is false and so are you because it has not transmuted the iron pitcher into gold. Similarly, your company has not brought any change in me." The holy man said, "My dear! don't hit the hedge needlessly with the sword. Let me explain to you why the iron pitcher has not been transmuted into gold." He presented himself with the pitcher. The holy man said, "Examine the

philosopher's stone carefully." When he examined it minutely, he found a thin paper, as thin as the onion peel, sticking to it. The holy man said, "Remove this paper slowly and carefully." When he had removed the paper, the holy man asked him to touch the pitcher with it. Instantly did the pitcher turn into gold. The holy man, then, said, "My dear! the philosopher's stone is genuine, and in your holy man too, there is no flaw. The flaw lies in you. Just as the philosopher's stone was covered with a thin paper, similarly your mind is covered by the veil of pride in your political power, wealth, riches and influence. If you had rendered service with humility from the very beginning, you would have long before experienced waves of peace rising within you, and Name-nectar would have been raining gently in you."

Sant Maharaj Ji said, "Look! how the pride-robber has a strangle-hold on the spiritual seeker. That is why holy men always reiterate -

'Accept thou death first, abandon the hope of life, and be the dust of the feet of all.

Then alone come thou to me.' P. 1102

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੁਲਿ ਜੀਵਣੁ ਕੀ ਛੱਡਿ ਆਸ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ॥

'Atam Marg' (The path of spirituality) is not that of the living. Those who have destroyed their ego deserve to tread on this path. Therefore, Guru Sahib cautions us against five-six robbers -

'These robbers have robbed the world and they have not spared anyone's honour.'

P. 1288

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ॥

Only those persons can escape these robbers, who, after obtaining the True Guru's (Holy Preceptor's) refuge, have earned the wealth of Divine Name meditation. Those who come into the Guru's refuge humbly find escape from these robbers, while all the rest are robbed by them. If we give just one example for each one of them, the discourse will become very lengthy.

Why be proud of these things? They are momentary. Kings lose their kingdoms. Their wealth does not go with them. Needlessly, in greed, man hordes heap after heap of wealth.

It is said that Mahmud Gazhnavi invaded India seventeen times. He carried with him so much looted diamonds, rubies and pearls which were beyond computation. He became afflicted with paralysis. He told his ministers that he wanted to see all the wealth he had looted from India and other places. Just as heaps of food grain lie in grain markets, there were heaps of diamonds, pearls, gold, silver and countless other articles. As he watched all these by going around in a wheelchair, tears flowed from his eyes, thinking that he had indulged in much killing and sins to horde all that wealth but he would be going to his grave alone without his wealth. At that moment, he said, "When my dead body is carried to the grave, my hands should be shown empty and my feet bare, and a tablet with the following writing should be put on it: "Mahmud is going empty-handed and barefooted from the world, so that others may learn not to err like him." As soon as he died, the ruler of a neighbouring

country attacked his kingdom, burnt it and looted all the wealth. So these are robber-sentiments. If he had worshipped God with so much love and devotion, he would have been saved from curses and imprecations, and would have been honoured instead.

Besides these, in the world-ocean are big serpents in the form of ignorance, inequality, attachment, animosity and nervousness born out of fear of death. Last year, when I had come here, I remember that I had talked in great detail about these torments and explained their cure also -

'Remember, remember God. By remembering Him thou shalt attain peace and efface from within thy body strife and anguish.'
P. 262

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

On hearing this much, the devotees said, "Reverend sir! last year, we had heard about these torments all right, but you know that in the absence of the company of an exalted holy man, man is inclined to forget these things." All started looking at one another, but nobody remembered what these five torments were. All requested, "Sir, please, once again, do explain them to us in brief so that we may be able to remember them very well." So, Sant Maharaj Ji started talking about these torments in brief.

1. *Ignorance Torment: Perceiving eternal in the transitory, sacred in the profane, joy in suffering and soul or sentience in the insentient is called ignorance. Considering someone to belong to a religion to which*

he does not, is called want of knowledge. This entire world and its wealth is transitory and subject to destruction. Not considering it mortal is ignorance.

The body is impure owing to phlegm, blood, urine and ordure, and various other impurities. The inner consciousness, full of irreligion, sin and violence, is impure and corrupt. Considering them pure and sacred is ignorance. Similarly, all the sensual pleasures of the world are full of pain and suffering. Considering them joys is ignorance. So is the knowledge about sentience and insentience. Considering the body organs, heart, mind, intellect etc. which are insentient as the soul is ignorance.

The natural tendency of the three qualities of *Maya* (*rajo*, *tamo*, *sato*) is to keep changing with every moment. The human mind along with the three qualities is insentient. Owing to the Divine Mind's reflection falling on it, it is experiencing separateness from the former. Due to ignorance, Supreme Soul and human soul are appearing distinct from each other, just as due to the same moon getting reflected in lakhs of water pitchers, the impression being created is that of diversity. The knowledge of being distinct or different from each other between insentient human mind and sentient Supreme God causes '*asimita klesh*' (torment caused by pride in one's body, wealth etc.).

2. *Asmita Klesh* [Torment caused by pride in one's acquisitions - body, wealth etc.] : Man is the viewer; the mind is an instrument which enables man to view. The soul is sentient, the mind is insentient. The soul is devoid of action, the mind is

active. The soul is one and sole, while the mind is with the three qualities - *rajo*, *tamo* and *sato*. There is no change in the soul, the mind is changeable; it changes with every moment. The soul is the master, the mind is its wealth or possession. In this way, soul and mind are extremely different from each other. Owing to ignorance, one does not remain conscious of the difference in qualities between the insentient mind and sentient soul and considers the intellect to be the soul. The emergence of this state is called heart-knot. Certainly, considering insentient mind and sentient soul to be one and the same is called '*asimita klesh*'. If one gains perceptual knowledge of the insentience of the mind and sentience of the soul, this torment can be annulled.

3. *Raag Klesh* (Love for attachment with material things): Owing to the '*asimita klesh*' (torment caused by pride in one's possessions) described above, the sense of the 'self' is born in the mind, sense organs and body, resulting in attachment with joy-giving indulgence in sins and evils. This is called '*raag*' (attachment). The means of this joy-giving indulgence in sins and evils create avarice and greed, which leave marks of these tendencies on the mind. This mental state is called '*raag klesh*'.

4. *Davesh Klesh* (Animosity, hostility): The 'attachment' described above is the root cause of 'animosity or hostility' because when the proclivities of 'attachment' become firmly embedded in the mind, then those things the loss of which causes pain and suffering, that is, owing to which one experiences hurdles in the way of achieving joy, development of

hostility towards them is natural, and it is this which is called 'Dwesh Klesh' (Torment caused by the feeling of animosity or hostility). Things and means which appear to cause and give birth to hatred, anger, envy, animosity and non-attachment and resultant tendencies of jealousy, slander and malice formed in the mind are called 'hostility torment'. Owing to attachment and animosity, the mind is not at peace. They continue to remain a hurdle in the way of attaining Divine knowledge. The Guru's edict is -

'As long as he deems one man an enemy and another a friend, so long his mind is not at rest.

So long as man is intoxicated with love of mammon

By Dharamraja (Righteous Judge) shall he continue to be chastised.' P. 278

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥

5. *Abinivesh Klesh* [Obstinately doing unworthy tasks and fear of death] : Tendencies to save the sense organs from pain and suffering are the cause of '*abhinivesh klesh*' (torment). Both wise and foolish harbour fear of death. This fear has been causing deep proclivities in the mind over ages during several births. These tendencies of fear are continuing and every man wishes that (bound by attachment), he may continue to enjoy the possession of his riches, sons, grandsons and family, that he may never feel their lack, that he may never be separated from them and his prosperity and dear ones may endure

forever. This desire and fear of death is called '*abhinivesh klesh*'.

6. *Roop* [Beauty, form, aspect] : These subtle '*thugs*' naturally continue to charm and captivate man and surreptitiously continue to influence him. Take the example of a beautiful or handsome person. A beautiful woman uses many cosmetics - powder, cream, rouge etc. - to hide her real face and presents herself to the world as more beautiful than she is. This desire to present oneself as more beautiful or handsome than one is, continues to corrupt the mind forever. Instead of absorbing one's mind in God's love and devotion, whether it is a man or a woman, he/she wishes to adorn himself/herself. Its false result can be seen from the example of a moth. The moth sees the lamp and its light and striking against it destroys itself. In this way, in order to become a centre of attraction for others, maximum embellishment or make-up is done. The viewers are charmed and attracted. This is a sentiment which easily overwhelms man and its consequences are conveyed in the following *Gurbani* edict -

'He, who haughtily deems himself, youthful, becomes a worm of ordure.' P. 278

ਜੋ ਜਾਨੈ ਮੈ ਜੋਬਨਵੰਤੁ॥ ਸੋ ਹੋਵਤ ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਜੰਤੁ॥

Bewitching others by one's beauty or handsomeness, and then taking pride in it is not right and proper. Guru Sahib says: "God's Light is lit in one and all. Therefore, one should not be proud of one's comeliness."

'By a beautiful figure let not one seek to charm others:

*Know, in each vessel shines forth solely
the Lord's beauty.*

*What good feeling proud of wealth, when
all wealth by Him is given?*

*Even though anyone may be styled a
supreme hero,*

*Still, without God-given strength what
may be achieved?*

*Should anyone set himself up as greatly
munificent,*

*In his ignorance should he realize, God is
the true bestower.'*

P. 282

ਰੂਪਵੰਤੁ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਮੋਹੈ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਗਲ ਘਟ ਸੋਹੈ॥

ਧਨਵੰਤਾ ਹੋਇ ਕਿਆ ਕੋ ਗਰਬੈ॥

ਜਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਿਸ ਕਾ ਦੀਆ ਦਰਬੈ॥

ਅਤਿ ਸੂਰਾ ਜੇ ਕੋਊ ਕਹਾਵੈ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕਲਾ ਬਿਨਾ ਕਹ ਧਾਵੈ॥

ਜੇ ਕੋ ਹੋਇ ਬਹੈ ਦਾਤਾਰੁ॥

ਤਿਸੁ ਦੇਨਹਾਰੁ ਜਾਨੈ ਗਾਵਾਰੁ॥

This 'jeev' (sentient being or man) is already seized by the malady of egoism. Owing to this affliction, his deeds automatically cling to him and to suffer the consequences of his deeds, he keeps whirling into existence after existence. So this 'thug' (robber) too deludes man badly.

There is a tale about Baba Farid. Once he was passing through a bazaar, when from a house came a heart-rending cry: 'Don't beat me! Don't beat me!' Baba Farid's heart was moved by the piteous cry. He knocked at the door and got it opened. The woman who opened the door was beside herself with rage and held a whip in her hand. She asked very rudely, "Master dervish (holy man)! why are you knocking at the door? It is a household, where you should not come unless you are invited respectfully out of faith and

devotion. It is not good for a holy man to knock at a householder's door without any reason." Baba Farid said, "Daughter! I have no selfish motive, but I had heard sounds of cries coming from this house, which were heart-piercing. It is the duty of every good man that he should try his best to alleviate others' sufferings. It is with this intention that I have knocked at the door. What is the cause? Tell me if I can be of any help." It was a harlot's house. Dancing and singing was her profession. She said, "Old man! what do you want to know? You are a holy man? What have you to do with a woman like me?" On Baba Farid's insistence, she said, "Dancing and singing is my profession. We paint ourselves beautiful, so that men may feel attracted towards us. The one whom I was beating is my maid-servant. I had asked her to grind collyrium, but she left grains in it. She did not sieve it through cloth properly, and when I put it in my eyes and made the line, a grain entered my eye, which made it water. The eye line became wet and spread over my face. You holy men, do not know these things. Ours is a different world from yours. It is very difficult for you to understand it. I was whipping her, so that she might not make this mistake in future."

A long time passed. One day, Baba Farid along with his disciples was coming from somewhere outside. He was passing through a graveyard. Noticing a skull, he stopped there. Hynas had dug out the head and face of a dead body from the grave. Bushes grew round the grave. Stuck in them, the skull was hanging quite high from the ground. Finding it safe, birds had

built their nest in it and laid eggs. When they got hatched, chicks looked out of the eye-sockets. Baba Farid was a holy man who could see into present, past and future. Being indistinct from and absorbed in God, he has been honoured by including his compositions in *Sri Guru Granth Sahib*. He was a knower of past, present and future. On seeing the scull, he learnt that it was of the same woman, who beat her maid-servant for not grinding collyrium properly. The eyes which could not bear a grain of collyrium were now the abode of chicks peeping out of them.

Seeing this sight, Baba Farid was moved and said: 'The eyes which once could not bear a grain of collyrium, were now bearing the presence of a nest from which were peeping chicks -

*'The eyes, which charmed the world; those eyes I have seen, O Farid.
They could endure not the streak of collyrium, but now birds have their young in them.'*

P. 1378

*ਫਰੀਦਾ ਜਿਨ ਲੋਇਣ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ ਸੇ ਲੋਇਣ ਮੈ ਡਿਠੁ ॥
ਕਜਲ ਰੇਖ ਨ ਸਹਦਿਆ ਸੇ ਪੰਖੀ ਸੁਇ ਬਹਿਠੁ ॥*

So, in this way, Guru Sahib has termed small prides as 'thugs' (robbers) that rob this 'jeev' (sentient being) very lovingly and make him oblivious of God. So, these are the hurdles which continue hindering man from swimming across the world-ocean through out his life. Big whirlpools are caused in this ocean of word, touch, beauty, relish and fragrance.

Those who have travelled by sea in ships, know the terrible hazards and hurdles which they have to face.

Somewhere, there are rocks - hidden under water. If the ship strikes against them, it is wrecked. There are big alligators in the sea, which can overturn a ship. There are tides and tempests in the sea. Tidal waves are sometimes as high as 200 feet. A ship cannot face them and is broken into pieces. Now, what should be done? We are faced with this question: We want to swim across the terrible world ocean, but in difficult and perilous conditions, we are not able to find any path.

Now, the need is for a ship made according to the latest technology, and an experienced captain who has complete knowledge of the sea, who does not make any mistake in finding the right direction, who has thorough knowledge of the streams and winds that blow in and on the sea, who, with the knowledge of the North Pole is acquainted with every part of the sea, and who knows the temper of the sea, how it gets flooded and how whirlwinds rise in it. So, he takes the passengers safe and sound to the shore.

Similarly, God's Name is an excellent ship about which we say daily after 'ardas' (prayer) -

*A ship is the Lord's Name;
He who boards it is ferried across.
Those, who, with devotion contemplate the Name,
Them the Guru ferries across.*

*ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਚੜ੍ਹੇ ਸੋ ਉਤਰੇ ਪਾਰ।
ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰ ਸੇਵਦੇ ਗੁਰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨਹਾਰ।*

The capable True Guru (Holy Preceptor) is the captain of this ship. The saints or holy men urge the sentient beings to board this ship and raise their

consciousness above the physical regions because God has entrusted them with this duty -

'Saith Kabir: Best is to serve these two - God's devotees (saints) and God.

While God confers liberation, the devotee (saint) contemplation of the Name inspires.'

P. 1373

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥

The saints tell the sentient beings the method of entering subtle and ethereal spiritual regions by uplifting their consciousness from its natural affections and their outward deceptive and delusive glitter with the help of the power of the holy Word and enable them to attain the realm of Eternity, the abode of the Formless Transcendent One, who is an ocean of truth, intellect and bliss and is full of extreme joys. After reflecting over the above mentioned hurdles in detail, it becomes absolutely clear that meeting with a true holy man is very essential to swim across the world ocean of the water of sorrows, which is full of the waves of desire and avarice, big crocodiles of lust, wrath, greed, attachment and pride, dreadful octopuses like 'Adhi', 'Biyadhi' and 'Upadhi' (three kinds of maladies - respectively mental, physical and psychic), whirlpools of word, touch, beauty, relish and fragrance, and tormenting serpents of 'avidiya' (ignorance), *asimta* (torment caused by pride in one's acquisitions) 'rag' (attachment) 'dwesh' (animosity, hostility) and 'abhinivesh' (obstinately doing unworthy tasks, and fear of death). Today's

spiritual seeker is lost in confusion and is not finding a way out of it.

Guru Granth Sahib is our Holy Preceptor. The Holy *Granth* does not have a physical body; it is in the form of the 'holy Word'. Everybody is not capable of understanding the 'Holy Word Preceptor'. To remove this difficulty our 'Holy Word Preceptor' repeatedly stresses upon us that we should seek a perfect holy man who has attained to the Lord and has become indistinct from Him. Having attained this state, he is easily acting according to God's Will and Ordinance. By keeping his company, the world ocean is crossed easily.

A true holy man is met only by perfect good fortune, and the Name-boon is obtained, if one is supremely fortunate. If one is still more fortunate, one, getting rid of all doubts, becomes absorbed in Divine Name meditation. He practises Divine Name meditation with perfect concentration of mind. Owing to the continuous company of the holy, man's mind remains naturally filled with zeal to practise Divine Name contemplation. *Guru Sahib* says -

'Thou, O Lord, comest into my mind when I behold Thy saints.'

P. 520

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ॥

Exalted holy men are fully acquainted with the inner self of sentient beings. They know how long a man has been treading on the spiritual path. In our existence, we obtain the boon of the 'Gurmantar' (Initiatory chant) from the holy Preceptor in a proper and prescribed manner; with the help of the rosary and with the tongue,

we recite the Divine Name, and in this way, complete a part of the spiritual journey. One existence ends, and the next incarnation is gained. In the mind and heart of such a devotee, there is a powerful longing from the childhood itself that he should engage himself in the task (of Divine Name meditation) for which he has come into the world. In this incarnation, he completes some further part of the spiritual journey. Exalted holy men come to know these very well. They observe a devotee's mental inclinations, pre-occupations, financial state, societal involvements, political climate etc., and tell him those methods by which he can progress on the spiritual ladder. Holy men uplift his mental inclination from the physical regions to spiritual regions and gradually convey him to the Realm of Eternity, the abode of the Formless One. The attainment of this region comes by the Lord's boundless grace.

Most of the practice of Divine Name meditation is done in full youth. Childhood is a state of folly. Many kinds of proclivities happen in childhood from which it is very difficult for a child to escape. Only a fortunate child, who has made considerable spiritual earning in his former existence, is able to escape from the eddies and whirlpools of his present existence. But, contrary to this, in youth, the devotee, turning his back on all sinful sensual pleasures and evils, considering all tempting and alluring things as paltry and trivial, practises Divine Name meditation with firm determination. Then, abiding in the company of the holy, he enters the subtle and ethereal spiritual regions.

Therefore, youth has been regarded as the best age for practising Divine Name meditation. Old age is heir to ailments; the body becomes weak and frail, and so does his determination. Man's judgments and desires become so diffused and scattered that his memory becomes weak; many abrasions are caused in it. Just as while drawing water from a well, abrasions are caused on the raised platform round it, and the rope repeatedly falls into them, similarly, in old age, so many proclivities get accumulated that a simple and straight path for contemplating the Name Divine is not found.

*'In the second watch (quarter), several ways diverge,
And the mind's faculties get scattered.'*

P. 145

ਦੂਜੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ॥

Therefore, only a rare one practises Divine Name meditation in old age who enjoys the True Guru's gracious glance.

Baba Farid has recorded the experience of his entire life in Sri Guru Granth Sahib

*'Farid, those who thought not on God when the hair on head were black,
Rarely may they turn to Him while gone grey:*

Show love to the Lord while the hue of youth is still on thee.'

P. 1378

ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੀ ਜਿਨੀ ਨ ਰਾਵਿਆ ਧਉਲੀ ਰਾਵੈ ਕੋਇ॥
ਕਰਿ ਸਾਂਈ ਸਿਉ ਪਿਰਹੜੀ ਰੰਗੁ ਨਵੇਲਾ ਹੋਇ॥

But Guru Sahib has modified it that if one enjoys God's grace or mercy, age cannot be any hurdle on the path of practising Divine Name meditation -

'Farid! the Lord with hair black or grey

*may be served, as to Him one may turn.
This devotion comes not of man's own
effort or desire.'* P. 1378

*ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੀ ਧਉਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕੋ ਚਿਤਿ ਕਰੇ॥
ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥*

But this applies to only very rare persons. Generally, when an old man lying on the cot is getting gradually devoured in the jaws of death, thoughts and desires of the world do not leave his heart and mind because due to their continuous imagining, they have become embedded in him; expelling them is not an easy task.

There is a story about a 'seth' (rich man). Once he was listening to a holy discourse. He heard: When the agents of death caught hold of Ajamal, he called his son, whose name was 'Narayan' (God's Name). On hearing it, the gods came and beat the Death's messengers away. Guru Sahib says -

*'The sinful Ajamal out of love for his son,
uttered 'Narayana' (God's Name).*

*As his devotion pleased the Lord, Yama's
(God of Death) minions were chastised
and driven off.'* P. 981

*ਅਜਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਨੀ ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ॥
ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ
ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ॥*

This rich merchant took it seriously and named his four sons as Krishan Chander, Ram Chander, Gobind and Narayan (All God's Names). He thought that whichever of his sons he called, Death's agents would not touch him because all were named after God's names. But this rich man did not know that God listens to man only when His name is uttered as a call addressed to Him. God is

not cheated, if man calls his sons bearing God's names. Well! his end time came. Under the influence of his entire life's proclivities, he kept talking of giving and taking of loans, purchasing and selling of goods. The elders of the brotherhood sat around him as his condition was extremely critical. The wise among them said: "Seth Ji! utter God's Name." But lost in his own stream of thoughts, he did not come out of them. They made all his four sons stand at the foot of his cot and said, "Seth Ji! utter the names of your sons" because it just was the time when his body upto elbows and knees had become cold. Life energy was slowly ebbing out of him. The wise among them were observing that only a few breaths were left. The purpose of positioning his four sons before him was that by seeing them, who bore God's Names, he (the rich merchant) might remember God, and in this way, he might swim across the world ocean. But worldly tendencies were so firmly embedded in him that he did not utter God's Name. When he looked at his four sons he said, "Have you left the shops unattended?" Saying this much, he heaved a breath which was his last.

So, in this way, in old age, when the mind diverges and disperses in various directions, then, only a rare one gains liberation by practising Divine Name meditation. Therefore, all elders consider youth to be the best period for reaching the goal of liberation. So the common saying is -

*'Youth is the period to swim across the
world ocean.'*

ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੇ ਤਰਨ ਕਉ ਤਰਲ ਅਵਸਥਾ ਆਹਿ।

Some devotees, becoming unattached with the world in their youth, practise Divine Name meditation assiduously and align their consciousness with God to such a degree that all the time, Name-melody exudes from their within continuously like water flowing from a spring, and with their heart's love and devotion, they continue to attract God towards them. By keeping the company of the holy, gradually, they advance spiritually and align their consciousness with God. On seeing their strenuous practice of Divine Name meditation, God is pleased with them. A perfect holy man who has realized the Ultimate Spiritual Reality, enlightens them about the quintessential holy Word and enables them to realize God. The later years of life are meant for living joyously in a state of spiritual bliss. The body continues to live spontaneously as per the writ of Fate. God's Ordinance and Will prevails in the entire creation. Realizing the Lord's Will or Command, they remain absorbed in Him. Effacing their 'I-ness' or 'egoism', they remain absorbed in God like the waves in the sea. The rope mistaken for a snake becomes the form or image of God. In this state, they experience supreme joy in God, the 'Ocean of Bliss'! They also experience the bliss of freedom from the body, and do not assume form again; that is, they are not reborn and gain absorption in and union with God.

This world is like a dream. A man lying on a cot assumes various forms and characters in dream. Through the triad, he performs many kinds of playful deeds and partakes of many pleasures. He himself is all the three - doer-doing-deed;

contemplator-contemplation-object of contemplation; knower-knowledge-knowing; viewer-viewing-view. When he wakes up from the dream, he finds himself lying on the cot. In this way, this sentient being (man) lying on the bedstead of his consciousness sees his own image on all the four sides. But when he stills his thinking or fancy, he sees in the world none other than his own self. Even to call the world around as 'his own self' is not right and proper, for he sees a Formless non-duality, a Unity.

It is mind's fancy which shows one as many, the formless as the manifest, and bliss as pain or agony, so much so, on the basis of this assumption, the sentient being falls a prey to sufferings, and becoming a slave, falls into bondage. When his virtuous deeds of previous births awaken and he comes to meet a perfect holy man, then, by restraining his mind from various sins, evils and fancies by following the method prescribed by the holy man, he starts contemplating the Guru's (Master's) holy Word. By doing so, the impurity of his mind is removed and it starts gaining concentration and equipoise. As his mind's concentration becomes inward-directed, it becomes absorbed in a trance owing to the firmness of thinking and gains supreme bliss. It is with the kind help of the knowledge of Ultimate Reality that the mind becomes unattached and all desires are destroyed and knowledge of Reality becomes clearly manifest. The world too gets obliterated and all appears to be God's own image. Man becomes lost in trance totally free from any thought. The Formless Lord becomes fully lodged in the

mind and loses its separate existence. It becomes fully absorbed in God.

Guru Sahib says no other thought or idea is superior to this -

*'Higher than this no wisdom lies,
The Formless Supreme Being in the self be
lodged.'* P. 292

ਇਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਨਹੀ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਸਿਆ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

Mind's inclination becomes like that of Brahma (Creator) by meditating on His Name, and consequently, mental tendency becomes totally absent and ever absorbed in spontaneous meditation or trance, man's sense of egoism is lost and he becomes an image of God Himself. Just as rising waves merging in water become water in the same way, owing to this long practice of Divine Name meditation duality is annulled. It was God, who was in the beginning of ages, it is God who is in existence now in the present and it will again be God Himself who will exist in the future. God is enacting His play Himself. Only God's mammonic power divided that one unity into diversity which is untrue, which is mind's delusion, a mammonic deception. As is the Guru's edict, we have to espy unity in this diversity -

*'Thou, of Thyself art the tablet, O Lord, of
Thyself the pen and Thou art also the
writing thereon.*

Speak thou, of the One Lord, O Nanak.

Why should there be a second?' P. 1291

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥

In this manner, Sant Maharaj Ji

discoursed extensively. He explained various kinds of ignorance. It was beyond our understanding. On listening to such an exalted discourse, the devotees present bowed their heads to Sant Maharaj Ji and prayed: "Reverend sir! be merciful to us. We are deluded beings. Tomorrow is the last day of your current series of discourses. We have learnt that you won't talk to us in the morning because you have to visit a remote village named Kathgarh in Hoshiarpur Distt. So we won't be able to meet you and have your holy glimpse in the morning. Show your grace right now that we may not go astray and become forgetful because it is the holy personages who align men with God, for multitudes are roaming about who mislead and confuse the simple folk and alienate them from God. As a result, we stray from the right path and numerous doubts rise in our mind." On hearing this plea, Sant Maharaj Ji said, "Dear devotees! its sole cure lies in keeping the company of the holy. Among you, there are many excellent lovers of the Name Divine. You should keep their company. In this way, your mind will remain aligned with God." The time was over. Sant Maharaj Ji got up from his seat and set out for his personal room. All bowed their heads to him and thanked him. There were tears in the eyes of several devotees. The impending separation from Sant Maharaj Ji was disturbing their minds greatly. Sant Maharaj Ji uttered a benediction: "May God be kind and merciful to you and bless you with the company of the holy, so that you may benefit fully from your present human incarnation!"

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Bhai Amardeep Singh Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AU\$	800 AU\$
CANADA	80 CANS	800 CANS

SANT WARYAM SINGH MEMORIAL PUBLIC SR. SEC. SCHOOL

Founder Chairman
Shri Man Sant Baba Waryam Singh ji
&
Respected Mata Ji

Chairman
Sant Baba Lakhbir Singh ji
Ratwara Sahib

Ratwara Sahib

Aff. to P.S.E.B English Medium

Admission Open

for Pre-Nur to class XII

- Starting of the day with Japuji Sahib Path followed by Ardas.
- Highly Qualified & experienced Staff
- Emphasis on Kirtan and Gurbani Recitation
- Healthy spiritual environment
- 100% Results

- New Building with spacious class rooms
- Well Equipped Labs- Science and Computer
- Outdoor Sports—Handball, Lawn Tennis, Kho—Kho, Volleyball, Basketball, Cricket, Badminton, Kabbadi
- Indoor Sports—Chess, Carrom, Table Soccer
- Well Stocked Library

- Coaches for Special training
- Health Care Facility
- Mobile Equipped Transport Facility
- Audio—Visual Learning Aids
- Regular Medical Ch
- 24 hours CCTV Surveillance of students

- Winners at block level Distt. level competitions Shabad Gayan, Folk Song, Folk Dance, Drg, Speech, Debate, Drama, Kawishri etc
- Winners in Sports at Block, Distt. and State Level

Director
Er. Jaswant Singh (9646101996) Email : swsmpschool@gmail.com

Principal
Mrs. Gurpreet Kaur
95920 95914

Phone : 95920-55581, 9592095916

ੴ ਸਿਤਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ROOHANI KIRTAN UPDESH

SANT HARPAL SINGH JI RATWARA SAHIB WALE WITH JATHA

in accordance with the tradition set by

His Holiness Sant Waryam Singh ji Ratwara Sahib Wale

ROOHANI PARCHAR FERI

USA & CANADA

in
Canada

Sant Baba Waryam Singh Ji Maharaj
Ratwara Sahib

in
USA

Sant Baba Harpal Singh Ratwara Sahib
with Jatha Ratwara Sahib

21 APRIL 2022
TO 15 JUNE 2022

20 FEBRUARY 2022 TO
20 APRIL 2022

25th February to 27th February
Akhand Paath, San Jose, CA

28th February to 10th March
Gurdwara San Jose, CA

11th March to 13th March
Sacramento/YubaCity

17th March to 20th March
Tracy, Turlock, Stockton, CA

21th March to 27th March
Portland / Seattle

31th March to 9th April
Bakersfield & Los Angeles

April 11th to 20th
Indiana

21 April to 10 May
Toronto

11 May to 20 May
Edmonton

21 May to 25 May
Calagary

26 May to 27 May
Terrace

28 May to 31 May
Prince Rupert

1 June to 15 June
Vancouver, surrey

Contact Numbers for
Booking Programs
in Canada :
Bhai Raghubir Singh
Raju
+1-431-336-4555

-: Contact :-
BHAJ MANJIT SINGH
+ 1-317-488-8831
BHAJ AMARDIP SINGH
+ 1-408-393-8199

-:Contact :-

TORONTO	VANCOUVER SURREY KELOWNA
Bhai Avtar Singh - + 1-647-968-5039	Bhai Parmjit Singh - +1-286-636-3373
Bhai Jatsinder Kaur - + 1-416-277-1375	Bhai Jasbir Singh Raju - +1-758-240-6610
Bhai Jatsenderpal Singh - + 1-647-720-4100	Bhai Tejinder Singh (Soni) - +1-250-896-6791
Bhai Manjit Singh - + 1-317-488-8831	Bhai Anit Anca ji - +1-604-767-4781
Bhai Jagjit Singh Jagga - + 1-647-622-7878	Bhai Harjit Singh (Jr) - +1-778-887-4701
	Bhai Harjit Singh - +1-778-713-7400
EDMONTON	CALGARY
Bhai Raghubir Singh Raju - +1-431-336-4555	Bhai Gurmel Singh Bains - +1-403-289-7311
Bhai Amardip Singh Lall - +1-780-290-5738	Bhai Jasbir Singh - +1-587-436-7933
Bhai Malkit Singh Khabra - +1-780-340-3851	

Books Authored by Sant Waryam Singh ji Maharaj Ratwara Sahib and
Atam Marg Magazine will be available at all the Programs in USA & Canada